

Я маю ПРАВО
на життя

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

МІНІСТЕРСТВО
МОЛОДІ ТА СПОРТУ
УКРАЇНИ

**УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА**

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА ТА ПОЛІТОЛОГІЇ

за підтримки:

**МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВА КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВА МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ**

Я МАЮ ПРАВО НА ЖИТТЯ...

КОНКУРСНІ РОБОТИ

...

ЕСЕ • МАЛЮНКИ

Київ

Видавництво «Людмила»

2023

Висловлюємо щиросердну вдячність нашим спонсорам:

- Київському міському відділенню НОК України
- Торговій марці «Meal Time»
- Акціонерному товариству «Державний ощадний банк України»
- Міжнародному благодійному фонду «ПАРЕА»

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
(протокол № 2 від 28 вересня 2023 року)*

За загальною редакцією – Горінова Павла Валерійовича

Конкурсний комітет:

*Андрущенко Віктор Петрович (голова),
Драпушко Ростислав Григорович (заступник голови) та інші.*

Я 11   Я маю ПРАВО на життя... : конкурсні роботи. Есе. Малюнки / Конкурсний комітет : В. П. Андрущенко (голова), Р. Г. Драпушко (заст. голови) та ін. ; за заг. ред. П. В. Горінова. – Київ : Вид-во «Людмила», 2023. – 107 с.

У збірці вміщено есе та малюнки переможців та призерів Всеукраїнського конкурсу «Я маю ПРАВО на життя», що проводився серед учнів і вихованців 8-11 класів закладів загальної середньої та позашкільної освіти, членів дитячих і молодіжних громадських організацій України на базі Навчально-наукового інституту права та політології Українського державного університету імені Михайла Драгоманова у травні-червні 2023 року з метою привернення уваги до порушених прав українських дітей і молоді, які постраждали від російської широкомасштабної збройної агресії проти України, розвитку відносин у різних сферах суспільного життя, популяризації європейських цінностей, демократичних принципів державного устрою.

**Шановні учасники
Всеукраїнського конкурсу!**

Участь у конкурсі «**Я маю ПРАВО на життя**» – це ваша можливість висловити свою активну громадянську позицію. Ваші роботи стали свідченням здатності аналізувати складні суспільні проблеми та пропонувати власні шляхи їх вирішення. Вони спонукають нас всіх до роздумів та обговорень, а також до нових кроків у напрямку захисту прав кожної людини, особливо в умовах великого випробування, що переживає наша країна.

Ця збірка є чимось набагато більшим, ніж просто сторінки, де розміщені ваші творчі роботи. Вона є свідченням вашої талановитості, креативності та бажання висловити власні думки і переживання. Ваші есе та малюнки є відображенням глибокої зануреності у питання прав та свобод кожної людини і відображають ваше розуміння важливості цих понять у сучасному світі.

Відомий філософ Фрідріх Ніцше сказав, що Людина – це творець таємничого, нескінченно глибокого світу. Сьогодні перед нами розкривається цей таємничий світ, світ молодих талановитих авторів, чії есе та малюнки стали не лише творами

мистецтва, а й виявом їхньої свідомості, думок, переживань та бажання долучитися до вирішення найважливіших суспільних проблем.

Ця збірка – результат Всеукраїнського конкурсу есе та малюнків «Я маю ПРАВО на життя», що об'єднав талановитих дітей і молодь із різних куточків України. Ви, дорогі автори, продемонстрували не тільки свою обдарованість і креативність, але й здатність бачити та аналізувати складні суспільні питання. Ваші роботи стали своєрідним зверненням до суспільства, що закликає до рефлексії, діалогу та змін.

Важливо підкреслити, що цей конкурс проведено в умовах великого випробування для України – російської агресії та її наслідків для нашої країни, особливо для дітей і молоді. Справедливість, права людини і майбутнє молодого покоління стали предметом серйозних обговорень та визначили головний контекст конкурсу.

Цей конкурс – це ваш внесок у розвиток сучасного турбулентного суспільства, що пробуджує думки та відкриває нові перспективи. Нехай він також буде джерелом натхнення та мотивації для всіх, хто прагне покращити світ навколо себе та пришвидшити перемогу України!

Слава Україні! Героям Слава!

Віктор АНДРУЩЕНКО,
Ректор

Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова,
член-кореспондент НАН України,
академік НАПН України,
доктор філософських наук, професор

**Шановні учасники,
автори та всі, хто з цікавістю відкрив
цей захоплюючий збірник!**

Україна переживає важкі часи, але саме в ці моменти мистецтво стає нашим союзником, відповіддю на агресію та належне право на самовизначення. Ця збірка – світло у темряві, натхнення у важкий час і пам'ять про те, що навіть у складних обставинах залишаємося сильними.

Сьогодні ми разом опинилися в особливому просторі, де слово та мистецтво зливаються в єдиний голос. Цей збірник є не лише спільною роботою талановитих авторів, але й свідченням нашої віри в потужну силу культури та мистецтва, які можуть змінити світ.

Мистецтво завжди було важливим інструментом для вираження думок, ідей та почуттів. Сьогодні ваші твори стають своєрідним відгуком на події, які переповнюють нашу країну – тривалу збройну агресію російської федерації проти України. Ця війна змінила життя мільйонів українців, особливо дітей і молоді, вона нагадує нам про важливість оборони наших прав та свобод.

Ваші роботи – це не лише естетичне задоволення для очей і розуму, але й глибокий аналіз сучасних викликів і завдань, що постали перед нашим суспільством. Ви, автори, спираючись на мистецтво та креативність, робите вагомий внесок у вирішення складних проблем і надаєте голос культурному виміру наших зусиль у відстоюванні прав та свобод.

Війна, що триває, не може призупинити магію мистецтва та силу культури. Навпаки, ви, молодь, своєю творчістю підкреслюєте необхідність зберегти нашу культурну спадщину та ідентичність у цей непростий час. Ваша віра в майбутнє, віра у можливість змінити світ на краще дарує нам усім надію.

Нехай цей збірник стане відображенням нашої сили та стійкості в умовах викликів, а також натхненням для майбутніх поколінь. Ви показали, що культура та мистецтво є не лише надбаннями, але й інструментами для змін у світі, а ви – їхніми творцями та посередниками!

Продовжуйте надихати нас своїми ідеями, словами і творчістю!

З повагою

Ростислав КАРАНДЕЄВ,
т. в. о. Міністра культури та
інформаційної політики України

***Представники молодого покоління,
дорогі автори та учасники
цього вражаючого проєкту!***

Справжнім випробуванням для України залишається тривала збройна агресія, яку спровокувала російська федерація. Ця агресія вразила всі сфери нашого життя, зокрема порушила права та свободи наших співгромадян, особливо дітей і молоді. Саме в таких умовах ваша участь у конкурсі та створення цієї збірки стають символом сміливості, відданості та віри в майбутнє.

Ваші роботи розповідають історії не лише про те, яким бачите світ навколо, але й яким хотіли б його бачити. Ви висловлюєте надію на мир, справедливість і свободу, що надихає нас всіх продовжувати боротьбу за вічні цінності.

Молодь завжди була силою змін, і ваші роботи доводять, що сучасне покоління готове брати на себе відповідальність за майбутнє України. Ваші гідність, розуміння вагомості прав людини та активна позиція важливі як ніколи. Ви є прикладом для інших, демонструєте, що навіть у найскладніших обставинах можна

знайти натхнення для творчості та змін.

Сьогодні ми разом гортаємо особливі сторінки цього видання, створеного завдяки зусиллям талановитих молодих авторів із різних куточків України. Ваші есе та малюнки – це не просто сторінки тексту та ілюстрацій, а вираз ваших думок, ідеалів та бажання змінювати світ.

Ця збірка створена завдяки Всеукраїнському конкурсу есе та малюнків «Я маю ПРАВО на життя», що об'єднав творчий потенціал і аналітичні здібності молоді нашої країни. Ваші роботи не лише вражають своєю оригінальністю, але й надихають на роздуми щодо важливих суспільних питань.

Нехай ця збірка стане голосом вашого покоління, яке активно бере участь у формуванні суспільства, що ґрунтується на правах та свободах кожної людини. Ваші твори є символом справедливості, рівності, демократії та гідності.

Ми віримо, що ваша творчість надихає і мотивує нас всіх прагнути до кращого майбутнього, де права та свободи кожної людини захищені, де їх поважають. Нехай ця збірка стане важливим етапом у ваших життях і внеском у суспільний діалог!

З повагою

Вадим ГУТЦАЙТ,
Міністр молоді та спорту України

Шановні молоді талановиті автори!

Ваші роботи стали свідченням того, що навіть у найскладніших обставинах молодь України продовжує свою творчу та пізнавальну подорож, розкриваючи й аналізуючи важливі аспекти нашого життя та суспільства.

Освіта і наука завжди були фундаментом, на якому ґрунтується майбутнє нації. Ваша участь у цьому конкурсі свідчить про те, що молодь України не тільки цінує знання та креативність, але й використовує їх для вирішення складних суспільних проблем та вираження власних думок.

Ваші роботи відображають не лише інтелектуальну спроможність, але й велику душу. Ви створюєте образи, які розчулюють, ідеї, які надихають, і слова, що виражають найглибші почуття та переживання. Ця збірка – своєрідна платформа для обміну думками та враженнями, що допомагає розширити наші знання та розуміння сучасного світу.

Сьогодні ми переживаємо найважливіший момент у нашій історії – боротьбу за власні права, незалежність та свободу в умовах

агресії. Ваша творчість стає яскравим символом національної гідності та відданості країні. Ви надаєте всім надію на краще майбутнє та віру в силу знань і освіти.

Ваш творчий доробок свідчить про неймовірну здатність виразити власні думки та ідеї через мистецтво та літературу. Ви створюєте не лише естетично привабливі твори, але й важливі меседжі, які заохочують нас думати глибше і розуміти складні аспекти сучасного життя. Це не просто експресія ваших індивідуальних відчуттів та переживань, але й важлива додаткова цінність для нашого суспільства. Вони відображають внесок у культурну спадщину України та свідчать про вашу готовність долучитися до формування майбутнього нашої країни.

Завдяки вашим зусиллям і творчості ми наближаємося до світу, в якому культура та мистецтво посідають важливе місце в суспільному діалозі та розвитку. Ваші твори пов'язують різні покоління та культури, сприяючи збереженню спільної спадщини та формуванню розуміння нашої ролі у світі.

Нехай ця збірка стане важливим кроком у вашому особистому та професійному розвитку, а також надихає молоде покоління на навчання та висловлення власних думок. Ваша творчість – це скарб, який збагатить наше суспільство та покаже світові, як важливо розвивати освіту і науку.

З повагою

Андрій ВІТРЕНКО,
Заступник Міністра освіти і науки
України

***Щирі вітання і подяка учасникам
Всеукраїнського конкурсу есе та
малюнків «Я маю право на життя»!***

Цей конкурс не лише підкреслює важливість наших прав та свобод, але й надає можливість висловити свої думки, почуття і переживання через есе та малюнок. Він покликаний відзначити не лише ваші таланти та творчий потенціал, але й право на життя, віру у свій майбутній шлях та незламну відданість нашій Україні. Ваша участь додає впевненості до нашого спільного опору та відповідальності перед майбутніми поколіннями. У часи, коли Україна стоїть на передовій боротьби за своє майбутнє та суверенітет кожен крок, кожен вираз вашого таланту та відчуття гідності стають символом нашої національної сили та незламності. Ми віримо у ваш потенціал та впевнені, що ваша

творчість є важливою частиною нашої боротьби за майбутнє. Нехай цей конкурс буде світлом надії, що нагадує нам про нашу спільну мету і силу, яку ми маємо разом.

*З найщирішими побажаннями
Перемоги і Миру*

Ірина КОНСТАНКЕВИЧ,
*народна депутатка України,
перша заступниця голови Комітету
з питань гуманітарної
та інформаційної політики
Верховної Ради України,
докторка філологічних наук,
професорка*

Шановні автори та читачі!

Дозвольте мені висловити щире вдячність та вітання у зв'язку з виданням цього надзвичайно важливого збірника, присвяченого творчості переможців і призерів Всеукраїнського конкурсу есе та малюнків «Я маю ПРАВО на життя». Загалом у конкурсі взяли участь понад 2000 молодих митців. Ця ініціатива є результатом спільних зусиль і прагнень численних освітніх та культурних установ України, її важливість стає особливо очевидною в умовах, коли перед нашою країною постали виклики, спричинені збройною агресією росії.

Навчально-науковий інститут права та політології Українського державного університету імені Михайла Драгоманова має честь бути співорганізатором цього конкурсу, метою якого є не лише підтримати обдарованість і творчість молодого покоління, але й відзначити важливість освіти, культури та демократичних цінностей нашого суспільства.

Ми живемо в часи великих випробувань. Російська агресія триває,

і наша молодь, серед якої є багато здобувачів вищої освіти, відстоює незалежність та високі цінності нашої країни. Саме в такі моменти ми переконуємося у неймовірній силі гідності та духу наших громадян, які мають великий потенціал для змін у суспільстві.

Молодь України, попри всі виклики та перешкоди, демонструє свою відданість ідеям демократії, прав людини та культурному розвитку.

Цей збірник – своєрідне вікно у світ ідей, думок і переживань талановитих авторів. Ми сподіваємося, що він надихне вас, шановні читачі, долати виклики та рухатися вперед, несучи світло знань, мистецтва та культури.

Нехай цей збірник стане важливим етапом у вашому особистому та культурному розвитку, а також відзначить ваші таланти і досягнення. Ви заслуговуєте на визнання та підтримку, і ми пишаємося тим, що ви – частина нашої великої та творчої родини.

З найкращими побажаннями,

Павло ГОРИНОВ,
директор Навчально-наукового інституту права та політології,
доцент кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова,
кандидат юридичних наук

E C E

БОШКОВА СОФІЯ

---

*учениця Русько-Лозівської
загальноосвітньої середньої школи
I-III ступенів, Дергачівський район,
Харківська обл.*

Найголовніше в цьому світі – це право людини на життя, воно навіть закріплене Конституцією України та міжнародними правовими документами. Жодна людина не має бути позбавлена його.

Моє життя було досить різноманітним та насиченим, інколи мені навіть здавалося, що зовсім не вистачало часу. Заняття сучасними танцями, конкурси у різних містах моєї України, вивчення англійської та додаткові заняття з математики, повітряна гімнастика, заняття в тренажерній залі, проведення вільного часу з родиною та друзями, багато подорожей...

Я була впевнена, що кожна людина сама обирає свій власний шлях, ставить перед собою цілі й впевнено йде до них. Що саме ВОНА завжди має вибір. Але ранок 24 лютого 2022 року назавжди змінив мої погляди... Я з родиною, знаходячись дуже близько до кордону із росією, не мала іншого вибору, як тікати з власного будинку та шукати прихисток. Постійний страх,

сльози та єдине питання: «За що... за що я маю покинути всі свої досягнення, свою оселю, своїх друзів...»

Мій психологічний стан погіршувався щодня, коли я чула страшну статистику, постійно читала новини у телефоні та бачила перед очима Харків, Маріуполь, Буча, Бородянка... Найбільшого удару завдала мені звістка про смерть від ворожої кулі мого товариша, йому було лише 15...

За більше ніж рік я подорослішала дуже швидко, здається, що скінчилося вмить безтурботне дитинство, і я зрозуміла, що велика кількість смертей в Україні, це не просто жорстокість, а звірство над людьми.

В нашій родині шанують пам'ять поколінь і мій прадідусь колись розповів мені історію свого загиблого батька у Другій світовій війні. Розповідав багато..., але про таку жорстокість, таке знищення людей я не чула, і навіть уявити собі не могла. Ця війна на території моєї власної Батьківщини поза правилами. І особливо мені не дає спокою і розуміння смерть дітей. «Що вони встигли зробити, в чому винні..!?»

Знаєте, сидячи у підвалі перші 3 дні, я була впевнена, що не може бути «справжньої» війни у 21 столітті, але... я дуже помилялася. За офіційними даними станом на 1 червня 2023 року, під час повномасштабного вторгнення загинуло 485 дітей, 992 отримали поранення. Крім того, 393 дитини вважаються зниклими безвісти. Це все приблизні цифри, оскільки точну кількість постраждалих не можна встановити через бойові дії та окупацію частини територій. Також на сьогодні відомо про близько 19,5 тисяч випадків депортації дітей. Саме за цей злочин Міжнародний кримінальний суд видав ордер на арешт володимира путіна. І нехай, можливо, зараз мої слова прозвучать жорстоко, але ніякий арешт і навіть страта людей, які причетні до вбивств дітей, не поверне їх батькам. Ніколи не вилікує ті душевні рани втрата їхніх янголів.

Зруйновані життя та міста, людські долі... Важко прийняти і усвідомити, а ще страшніше злитись і проклинати, просто

бажаючи їм пережити кожен секунду таких страждань. Але в моєму житті є люди, які мене надихають – це мій рідний дядько, який зараз боронить нашу землю поблизу Бахмута. Його дружина чекає дитину і йому боляче навіть чути про загибель дітей. Дядько завжди говорить: «Ми бережемо вас, моя люба, і вдень, і вночі, щоб ви мали повноцінне і безтурботне дитинство, навіть, якщо це буде коштувати нам власних життів, задля того, щоб ви мали невід'ємне право – ЖИТИ». Знаю, що наші воїни завжди мають у своїх прихованих кишнях маляночки, які були надіслані дітьми і вважають їх своїми оберегами.

Так, ми – сучасні підлітки, бачимо запальний дух наших воїнів і сподіваємося лише на них та Бога, який їм допомагає. І немає жодного сумніву в тому, що Україна вистоїть та переможе! Що кожна дитинка, кожна рослинка і кожна тваринка матиме своє право існування на території моєї квітучої, мальовничої та непереможної Батьківщини! Все обов'язково БУДЕ УКРАЇНА і ніхто не забере права на повноцінне яскраве життя!

БРЕЙ МАРІЯ

*учениця Нікопольської гімназії № 14,
Дніпропетровська обл.*

Життя ... Скільки в цьому слові сили, таїнства, сенсу, магії. Раніше я думала, що життя людини починається з народження. Ось народилася людина і все: здобуває свій досвід, буде майбутнє, робить власні помилки, здобуває освіту, створює сім'ю, доживає до поважної старості. З часом мої переконання змінилися. Не так, щоб кардинально змінилися, але я зрозуміла, що людина починає своє життя ще в утробі матері. Чому саме лікарі-психологи рекомендують майбутнім мамам розмовляти зі своїм, ще не народженим, малям. Над цим варто замислитися. Тоді, виходить, що життя починається ще до народження.

Дуже часто чуєш від дорослої людини «Я тільки починаю жити», «Доля дає другий шанс на життя». Значення слова «життя» набагато глибше. Для кожної людини поняття «жити по-справжньому», «насолоджуватися життям», «радіти життю» несе особистісний сенс. У В. Сухомлинського є

такий вислів» «Любов лише тоді посправжньому дорожить життям, коли в неї є щось незмірно дорожче за власне життя». Ми наразі спостерігаємо таку любов. Любов до незнайомих людей, ближнього, тварин. Я розумію, що ця любов робить людей сильнішими, але ця любов і надає бажання жити. Жити, щоб допомагати; жити, щоб залишитися нацією, яку не зламати; жити, щоб перемогти темряву. Це підтверджують і слова І. Франка «Лиш боротись – значить жити!». Поки ми боремося за право жити, ми живемо, нас не здолати.

Здавна люди цінували життя. Про це свідчать звичаї та обряди. Згодом, я гадаю, що цінності життя змінились, що стало головним: кар'єра, матеріальне та фінансове благополуччя. Але зараз, коли в країні ведуться бойові дії, коли обстрілюють міста, коли кожен день гинуть сотні людей, серед яких і діти, – хочеться кричати про біль, про втрати ненароджених дітей, про дітей, які ніколи не стануть дорослими. Хочеться кричати про нелюдські звірства загарбників. Тільки зараз люди почали розуміти, що те, чого не купиш, не виміряєш нічим – найдорожче. І це виявляється життя. Життя близьких, рідних, батьків, дітей.

Страшно, коли гинуть діти, які ще не встигли себе реалізувати: майбутні художники, музиканти, поети, державні діячі. Це діти, які назавжди залишаться дітьми. Так воюють дорослі, а хто страждає? Насамперед – це діти... Мені так страшно, як і будь-якій дитині. Як страшно і всім людям. Ми, діти, маємо право на життя. На життя в своїй країні, зі своїми родинами, на вільній землі. Ми потребуємо захисту. Вірш Миколи Савосюка «Фініш» зображує весь життєвий шлях людини:

*І всім привіт, привіт, привіт
Я народився вже на світ!!!
І от пішов я у життя.
І день і ніч, і ніч і день,
Ти все ідеш, ідеш, ідеш.
А зорі падають з небес ...*

Моє бажання, моя заповітна мрія:
нехай кожна дитина пройде свій шлях
життя.

Подаруйте нам ЖИТТЯ!!!

ВИГІВСЬКА ОКСАНА

---

*учениця
Вигівської філії Горциківського ліцею,
Коростенський район,
Житомирська обл.*

Мій погляд зупиняється на невеличкій яскравій плямці. Це метелик. Його жовто-коричневі крильця поцяцьковані витонченими візерунками, які підзолотив одинокий сонячний промінчик. Метелик, здавалось, ось-ось змахне своїми крильцями і полетить. А чому б і ні? Метелики вільні: вони можуть летіти туди, куди їм заманеться, можуть сідати там, де їм найзручніше. Щасливі! Вони мають на це право.

Я теж маю право. О, якщо переглянути всі писані закони, то прав я маю багато. Я маю право на життя! Але його відбирають рашисти. Ворожі кулі та уламки ракет зупинили биття сотень українських сердечок. Я маю право жити на рідній землі! Але тисячі українських дітей змушені були покинути батьківщину і шукати притулку на чужині. Тисячі маленьких, юних українців викрадені підступним ворогом, щоб позбавити їх родовідної, історичної пам'яті.

Я маю право на житло! Але пів України перетворено на згарище. На місці квітучих сіл і величних міст зараз випалена земля. Руїни, як невиліковні виразки, вкрили тіло моєї Батьківщини, а груди мертвої цегли і каміння не дають їй вільно дихати.

Я маю право на освіту! На щастя, наша влада робить все можливе, аби здобувачі освіти продовжували навчання. Але ж скільки дітей і молоді не можуть сісти за парти, адже їхні навчальні заклади знищені проклятою руснею. Так хочеться щосили вигукнути, щоб почув увесь світ: «Люди! Ми втомились від дистанційного навчання, від уроків, перерваних сигналами повітряних тривог! Ми хочемо в класах і аудиторіях читати й писати, дізнаватись щось нове і робити помилки! Ми просто хочемо бути поряд з друзями!»

Я маю право на правдиву інформацію! Але ж у сучасному інформаційному просторі стільки суперечливих повідомлень, що іноді буває важко зрозуміти, де ж та правда.

Я маю право на відпочинок! Місцева влада організовує табори відпочинку; вчителі проводять конкурси, змагання, веселі перерви, намагаючись хоч якось зберегти наше дитинство; батьки роблять все можливе, щоб психіка їх нащадків була здоровою. Але як важко бути дитиною війни!

Я маю право бути поруч з мамою і татом! Але війна відібрала батьків у десятків тисяч українців, багато з кого перетворивши на сиріт. А скільки тисяч мам і тат захищають нас від ворога на фронтах цієї безглуздої війни. Мій тато теж на фронті. За нього хвилююсь я і мої сестрички, за нього моляться мама і бабуся. Ми нервово реагуємо на машини, які зупиняються біля нашого будинку. Ми з нетерпінням чекаємо нечастих дзвінків або скупих повідомлень від тата. Ми боїмося новин із тієї зони бойових дій, у якій він знаходиться, але потай один від одного ті новини переглядаємо.

Тому в мене з'явилось ще одне, ніде не записане і не надруковане право, право на

прокляття! Я проклинаю тих, хто розпочав це кровопролиття! Я проклинаю тих, хто його підтримує! Я проклинаю вбивць тисячів українців! Я маю на це право!

Дивлюсь на метелика і мені хочеться стати такою ж вільною, змахнути крильцями і полетіти! Але це не можливо. Адже я людина, я знаходжусь у бомбосховищі, бо наше життя знову пронизує такий ненависний сигнал повітряної тривоги. Та й метелик нікуди не полетить, бо він намальований на стіні нашого укриття...

ГЛУШКО АРТЬОМ

---

*учень Нетішенського ліцею № 2,
Шепетівський район, Хмельницька обл.*

Я народився, живу і житиму в Україні,
– найпрекраснішій країні світу!
Працюватиму для її блага та добробуту, бо я
– українець!

У всіх дорослих і дітей є права та
обов'язки, які гарантує нам Конституція
України. Одне із прав – право на життя.
«Поважай право на своє особисте життя», –
говорив Лешек Кумор. Я маю це право від
народження, бо народився вільною
людиною, у вільній та незалежній країні.

«Свобода – це право робити все, що
дозволено законом», – стверджував

Ш. Л. Монтеск'є. Свобода і воля у кожного українського громадянина у крові, бо засвоєна вона із молоком матері, ще у дитинстві. Звичайних чоловіків народжують не для війни, але коли приходить час, вони відчувають душею і серцем, що саме вони, повинні захистити своїх рідних: батьків, дітей, дружин, коханих...

Прокидаюся щоранку і, за звичкою, підходжу до вікна та розумію, що країна, яка була колись, уже не така... Розбиті ущент міста, знищені села, навіщо все це?! Нещодавні події в Україні, змусили мене задуматись над моїм майбутнім. На що я надіюсь? Куди я йду? Про що я мрію?

Люди виживуть попри все, а значить попереду їх чекає світле мирне та щасливе майбутнє! У них буде свій дім, свої будні та свята, подорожі та пригоди, цікава робота. Їм дуже пощастило, що вони врятувались від війни! Пощастило значно більше ніж тим, хто пережив окупацію, хто зазнав жаклих тортур та гвалтування, хто бачив смерть «на рівні витягнутої руки», хто втратив рідних та близьких. І цей важкий тягар, вони пронесуть через усе своє життя! Вони не забудуть цього ніколи!

Я думаю, що кожна мама і кожен батько української дитини під час збройної агресії РФ на Україну, ставили перед собою запитання: «Для чого ми привели їх у цей жорстокий світ?» Чи про таке майбутнє для своїх дітей ми мріяли? На що сподівались?! Це так несправедливо, що страждають діти, що саме вони, нічого не розуміючи, змушені ховатись із дорослими у бомбосховищах та підвалах, коли гудуть сирени.

«Право жити є такий щедрий, такий незаслужений дар, що він з лишком окупає всі прикрощі життя, все до єдиної», – говорив колись норвезький письменник Кнут Гамсун. Діти з нашого міста не чують вибухів снарядів та гудіння ракет чи дронів, але всі вони, як один, сидячи у сховках, співають патріотичних пісень та Гімн України. Так-так, саме пісні «Ой у лузі червона калина», «Україна переможе», «Українська лють» і «Стефанія» діти співають уже із дитячих років, щойно

навчившись розмовляти. І приклавши руку до маленького сердечка, співають Гімн «своїї» країни. Випробовування війною пробуджує справжність людини.

Я, молодий юнак, який навчається у школі, у вільний від навчання час, займаюся волонтерською діяльністю. Граючи на сопілці у центрі міста, я збираю кошти для Збройних Сил України. А волонтерський штаб «Птахи Перемоги», який діє у моєму рідному місті, на зібрані мною кошти, закуповує для військових на передову, – харчові продукти, лікарські засоби, тепловізори, бронезилети і багато іншого. Альберт Ейнштейн казав: «Кожна людина має, щонайменше, повернути світові стільки, скільки він з нього взяв». Таким чином, я допомагаю пришвидчити перемогу над лютим ворогом. Найзаповітніша моя мрія, – щоб на всій землі припинилися голод, катастрофи та війни!

Усі ми люди єдиної країни, тому ми не повинні залишатися байдужими. Ми, повинні брати участь у суспільному, міжнародному та культурному житті країни. Діти – це наше майбутнє! Держава у нас – одна! Допомагаймо один одному, коли потрібно, бо саме у єдності – наша сила! Робімо усе для перемоги! Всі, хто загинув під час збройної агресії, віддали найдорожче, – життя! Всі вони хотіли, щоб був мир та благополуччя на рідній квітучій землі! Хотіли жити та кохати, але взявши до рук зброю, вони стали на захист країни. Усі вони – Герої! Герої вічної пам'яті! Слава Героям! Слава Україні!

ГРЕБ ПЕТРО

*учень Бердянської спеціалізованої
школи I-III ступенів № 16 з поглибленим
вивченням іноземних мов,
Запорізька обл.*

Найцінніше, що є в людини – її життя. Найнезахищеніше й надкрихке, що є в людини, – її життя. Найзнеціненіше сьогодні у світі – життя українців. Я українець. Я маю право на життя. Тому цей мій лист до ООН.

*Вельмишановне зібрання!
Пані й панове! Леді і джентльмени!..*

Дозвольте звернутися до Вас звичайному юнаку незвичайної країни: країни-воїна, країни-борця. На світових платформах усе частіше звучать промови нашого Президента, який апелює до цивілізованого світу, благаючи про допомогу Україні. І це вже ніби якийсь ритуал: його слухають, йому аплодують, йому співчують... Так буває, коли око замилюється від однакових дій і втрачаєш пильність. Можливо, історія очевидця важитиме більше? Я читав колись, що смерть однієї людини – трагедія, а загибель сотень чи тисяч – статистика. Я проти статистики! Та й де, зрештою, знайти такі

терези, які б показали в результаті, чиє життя вагоміше: українця чи росіянина, поляка, німця, американця... Чи не однаково в кожного з нас звання на цій планеті, бо ж, на відміну від тварин, іменуємося *homo sapiens*? Маємо залишатися людьми за будь-яких обставин, однаково співчувати тим, хто потерпає від лиха. І, яким би богам не молилися, мусимо й жити за їхніми заповідями. І немає такої релігії, яка б схвалювала нелюбов до ближнього. Тож і повинні полюбити цього ближнього, як себе самого. Кожен має право на життя!

Чому сьогодні світ не однаково категорично засуджує вбивць, сортуючи убійсних на «цінних» і «не дуже»? Чим більше замислююсь, тим більше питань виникає. Вириваючись із рідними з окупованого Бердянська й долаючи 17 блокпостів, молив сили небесні про те, щоб залишитися живим. І плакав на останньому, побачивши жовто-блакитний прапор. Перебуваючи зараз за кордоном, ціную гостинність і турботу німців. Але думками я вдома. Читаю щоденно новини й не втрачаю надію, довідуючись про наслідки російського вторгнення. Я страждаю з моїм народом і не можу зрозуміти, чому плата за життя – життя?

І все ж таки, як і мільйони дітей на землі, я маю право на життя. Воно ж гарантоване мені Конституцією, Міжнародними документами, Законами. І саме це моє право сьогодні віроломно порушено. Не батьками чи вчителями, не близькими чи друзями. Його порушила ціла держава. Так, у XXI столітті в центрі Європи моє дитяче право на життя порушила країна-агресор. Мій кожен ранок починається з новин: чи все нормально в Україні, скільки сьогодні збито ракет, скільки загиблих? Я позбавлений права жити в мирній країні, спілкуватися з родичами з Луганська, з бабусею з Бердянська. Мені 14, а я вже знаю, що таке війна. Не з підручника, не з кінофільмів, а з щоденних фронткових повідомлень і з побаченого в рідному місті й на довгій шляху до Німеччини.

Майже 9 років тривають військові дії. Уся Україна сьогодні палає. Ворог намагається перетворити її на руїни, а народ – на рабів. За яким таким правом??? Тисячі загиблих, серед них – безліч дітей. Скільки моїх однолітків утратили рідних, друзів! А мій шестирічний сусід з Херсонщини й досі боїться маминих сліз, бо раптом щось трагічне написали про батька-воїна, і з сумом згадує кота Мурчика, який кудись зник у день, коли вони спішно виїздили (Ну як він там зараз: один, у воді?) Хто поверне посмішки на заплакані дитячі обличчя? Хто поверне нам право й щастя жити?

Тисячі українських воїнів щодня один на один з окупантами. Я вірю: ЗСУ збережуть світ. Не може бути інакше! Але знаю й те, що патріоти обмежені в діях міжнародними законами й кількістю наявної зброї. А допомога, що надходить звідусіль, така потрібна. Але потрібна ще вчора. Я часом думаю, чи пав би Маріуполь, якби небо вчасно закрили? Чи витрачав би закордонний світ мільярди на біженців, якби війну зупинили одразу? Дозована допомога – це ті самі витрати, та значно більші людські жертви. Але ж наші захисники не мішені. І Україна – не Колізей, де вимагали видовищ! Світе, не спостерігай пасивно за цим Армагеддоном. Досить жертв Мінотавру-росії.

Не мовчи, світе! Шановні політики, будь ласка, зупиніть кровопролиття в моїй країні. Мені лише чотирнадцять... Ні, мені вже чотирнадцять, і я позбавлений щасливого дитинства. А я так хочу жити в країні без війни. Я маю право на життя. На мирне, щасливе життя. Поверніть мені його, будь ласка.

З повагою й вірою в силу розуму та єдності Петро Греб.

ГРИЗЛЮК КАРИНА

*учениця «Лицею Природничих Наук»
Кропивницької міської ради,
Кіровоградська обл.*

Я – звичайний будинок на Мироносицькій у Харкові. Я був знайомий з багатьма харків'янами! Тисячі людей постійно проходили повз мене, і я вітав їх своєю сірою посмішкою. Юнаки рвали бузок для побачень у мене на подвір'ї, а бабусі спілкувалися на своїх лавах. Діти бігали навколо мене, а їх матусі кричали з вікон, щоб вони йшли додому. Мене вбили 29 січня 2023 року. Разом зі спогадами, разом із лавами і бузком. Більше не чути радісних криків дітей, не чути розмов. Чути лише мій плач: «Я мав ПРАВО на життя».

Я – Національний університет імені Сухомлинського. У моїх стінах навчалися діти, стресували через екзамени, сміялися над жартами своїх друзів, купували смачну випічку в моїй їдальні. Багато хто хотів вступити саме до мене, але 15 липня 2022 року їх плани зруйнували, як і мене. Я мав ПРАВО на життя.

Я – Рубіжне. Символом моєї області є байбак. Він уособлює мальовничі українські

степи, на яких я розташоване. Моїми вулицями неспішно прогулювалися дідусі, купуючи вишню для своїх онуків; швидко йшли дорослі, поспішаючи на роботу. Тепер у Рубіжному вже рік тіла людей лежать під завалами, волаючи про допомогу. Моє місто мало ПРАВО на життя.

Я – Валерія Глодан. У мене була чудова малесенька донька та чоловік. Ми жили в Одесі, а я сама з Херсону. 23 квітня 2022 року мій чоловік пішов до магазину, а в цей час у моєму будинку пролунав вибух. Я встигла лише обійняти свою дівчинку. Ракета влучила прямо в будинок. Я і моя гарна маленька дівчинка мали ПРАВО на життя.

Я – Україна. Я сильна, незалежна, непереможна. Мої кордони боронять найщиріші люди, які ладні віддати своє життя задля Перемоги. Я маю ПРАВО на життя, і я не хочу його втрачати.

Я – Карина Гризлюк, українка, автор есе. Мені чотирнадцять. Я мріяла навчатися у Національному університеті імені Каразіна. Пам'ятаю, як у бібліотеці шукала підручники з хімії. Я мріяла стати фармацевтом. Мою мрію знищили 2 березня. Моя мрія має ПРАВО на життя.

ГУРТОВИЙ ДМИТРО

*учень комунального закладу освіти
«Середня загальноосвітня школа № 69»
Дніпровської міської ради*

Welcome to Ukraine... У нас тут сирени, вибухи, шахеди, тобто війна. І це ХХІ сторіччя на дворі. Часи масок та карантину згадуються з посмішкою на обличчі (як же тоді було добре), але ми достатньо вже наскаржились, що типу гірше вже не буди. Але щось пішло не так... У нашого сусіда «зірвало дах»...

Повернемося у наше сіре сьогоднішнє і розберемо, які ж саме права у нас «віджала» країна-агресор. Перше і найголовніше – це право на життя. Вже загинуло майже 500 дітей і цифри тільки зростають. Позбавила права на повноцінну освіту. Я, наприклад, мріяв продовжити навчання у столичному ВУЗі, а зараз мрію просто вижити. Відбирає право на життя в щасливій родині, де дітей не розлучають з батьками: це взагалі жах, подих перехоплює від болю, коли діти втрачають своїх батьків. Право на достатній рівень життя, необхідний для фізичного, розумового, духовного,

---

морального і соціального розвитку, а не поневірятися сирими та холодними підвалами. Навіть зазіхають на право користуватися своєю культурою. Моторошно від того, що дітей, які залишилися на окупованих територіях, змушують зректися України, промиваючи їм мізки брудною брехнею. Сумно, що несформована дитяча психіка ще не зможе вірно все проаналізувати і буде вірити брехливій пропаганді.

Вони усі наші мрії відбирають. Але агресору ніколи не забрати те, що заховано в кожному українському серці. Вони не зможуть позбавити нас права на свободу думки, вільно висловлювати власні погляди. Свобода слова та духу – це і є український народ: вільний, незалежний, сильний. Саме це і відрізняє нас, українців, від брехливих, заляканих і мовчазних росіян. Може тому вони і вбивають українські серця?...

Мені здається, що реалії сьогодення змушують нас швидше дорослішати. Відібрати дитинство – це не просто частину життя забрати, це як забрати частину душі та вибити фундамент з-під ніг. Важко уявити скільки людей будуть мати психологічні травми в майбутньому, скільки є і буде дітей зі скаліченою долею.

Але дечого війна нас таки навчила. Наприклад, люди нарешті почали позбавлятися «совкової» звички відкладати все на потім, зрозуміли, що це чарівне та прекрасне потім може не настати, тому краще жити сьогодні, ніж не пожити взагалі. За цей рік ми пережили багато страшних речей. Люди стали сміливішими та мудрішими. Хтось більше не боїться вийти на вулицю без маски, хтось нарешті перестав чекати слушного моменту й зізнався в коханні. А хтось здійснив свою давню мрію.

Українці об'єдналися, стали єдиною силою. Допомога один одному та помста зрадникам – це вже окремих витвір мистецтва. Про те, як швидко ми збираємо на дрони, вже ходять легенди. А що ви думали, легендарний народ!...

Ну і нарешті, хто як не ми – українці, маємо зупинити це темне зло, яке намагається затягнути у свої тенета не лише Україну, а й Європу та світ. Припинити вже раз і назавжди знуцання цих псевдо братів. Це наша доля, наш хрест, наша величезна місія. Ми зможемо зупинити зло знову. Ми маємо ПРАВО на життя і ми будемо жити та будувати майбутнє, своє та нашої Батьківщини.

Слава Україні!

Слава Нації!

Слава ЗСУ!

ДЕНЬГУБ В'ЯЧЕСЛАВ

---

*учень
Новолатівського ліцею,
Криворізький район,
Дніпропетровська обл.*

Я – Славик. Я – українець. І я маю право на життя.

Життя... Що воно таке?.. П'ять літер, а стільки сенсу. Якось раніше я не задумувався взагалі над цим питанням і просто насолоджувався безтурботним і щасливим дитинством, але в один момент все перевернулося із ніг на голову.

Ранок 24 лютого... Війна, вибухи, сльози, страх, біль, боротьба за виживання – це все тепер синоніми до слова «життя» усіх людей України. Порухене найголовніше право кожного – це право на життя. Досі не можу збагнути, як це можливо у наш час, у вік інноваційних технологій, прогресу, відкриттів, чому це все залишається безкарним? Скільки запитань і жодних відповідей. Ніхто із людей не був готовим до цього всього хаосу, що зараз відбувається. Та і як до такого підготуватися?

Через вторгнення цих недолудей моє життя, як і багатьох інших дітей,

перетворилося на ДО та ПІСЛЯ. Радість насолоджуватися дитинством змінив квест під назвою «ВИЖИВИ». Якщо раніше я брав телефон для того, щоб сидіти в соціальних мережах, знімати смішні відосики, грати, спілкуватися із друзями, то тепер він мені необхідний для постійного моніторингу новин та слідкуванням за мапою тривоги.

Коли я читаю інформацію про те, що відбувається в країні, то мене переповнює жах. Мені дуже шкода дітей, які безпосередньо бачили це все на власні очі, я думаю, що вони подорослішали за секунди. Шкода дітей, яких викрали у батьків і насильно вивезли у невідомість. Шкода дітей, яких вбила ця клята війна.

Переглядаючи історії та розповіді тих людей, які потерпіли від агресивних дій окупантів, я дякую Богу, що ці звірі не дійшли до нас. Вони були всього-на-всього в 50 км від нас. Раніше ми чули лише залпи градів, які долітали до сусідніх територій та бачили ракети, які прямували до Кривого Рогу. Зараз же чуємо, як вночі літають «мопеди» і молимося, щоб їх вдало збило ППО. Ось таке наше дитинство, ось таке наше сучасне життя.

Наша країна робить усе для того, аби вберегти життя кожного громадянина. Українські захисники та захисниці мужньо та віддано відстоюють наше право на життя. На жаль, без жертв не обходиться. Уже в нашій громаді загинуло шість ГЕРОЇВ, вони були чиймись дітьми, а також мали своїх дітей, які вже ніколи не зможуть побачити своїх татусів живими. І винною цьому – війна.

Якщо говорити про інші сфери життя дітей, то перш за все, хочеться сказати про навчання. Воно у цьому році було теж складним. Мало того, що дистанційно, так ще й з постійними тривогами, відключеннями світла та перебоями зв'язку. Однак ми вистояли, намагалися вчитися настільки, наскільки це було можливим. На мою думку, такими діями нас хотіла зламати країна-терорист, але зробила навпаки сильнішими. Тому що ми навчилися

підлаштовуватися навіть під такі умови, згуртувалися і об'єдналися ще дужче. Якщо говорити про захоплення дітей, то тепер нашими героями є не Бетмени, Людини-Павуки та Халки, а наші воїни-захисники. Якщо говорити про музику, то вона тепер у наших плейлистах лише українська, а пісню «Ой у лузі червона калина» – кожна дитина співає з пелюшок. Якщо говорити про ігри, то тепер ми все менше сидимо в телефонах, а більше граємо на власноруч побудованих блокпостах на в'їзді у кожне село нашої громади.

Не тільки дорослі захищають нас, бережемо себе ще й ми самі. Діти в нашому суспільстві дуже розумні та сильні, тому ми уже не панікуємо, як чуємо звуки сирен, а спокійно виконуємо алгоритм дій, який необхідно. Ми віримо в те, що наше небо стане мирним, а життя – безпечним. Тому ми не падаємо духом, а плануємо своє майбутнє щасливе подальше життя.

Таким чином, я хочу сказати, що ми – діти України, ніколи не дозволимо нас перемогти, тому що ми вільні, незалежні та непереможні.

ДУБРОВІНА АННА

---

*учениця
Сумської спеціалізованої школи
I–III ступенів № 9*

Життя – це скарб, який неможливо переоцінити. Кожен із нас має невід'ємне право на нього, має право провести його так, як забажає, використовуючи свій потенціал і можливості для саморозвитку.

Право людини на життя закріплене в статутах ООН, а також в інших міжнародних документах. Кожна цивілізована держава приділяє максимум уваги безпеці, добробуту своїх громадян, охороні їхнього здоров'я та додержанню міжнародних стандартів прав людини.

Майже півтора року тому, 24 лютого, право дітей на життя в моїй Україні було грубо порушено. Почалася повномасштабна війна росії проти нашої України. Ми перестали бути дітьми, подорослішавши вмить. Ми навчилися розрізняти звуки винищувачів, реактивну артилерію від ствольної, “Кинджали” від “Калібрів”. Це знання, якими переповнений наш дитячий мозок. Діти моєї країни тепер знають, що ліжко, поспішно зімprovізоване в коридорі чи ванній кімнаті, може бути зручним і рятувати життя, що в метро чи підвалі під час повітряної тривоги можна цікаво провести час та знайти друзів.

Діти моєї України знають, що таке своїми маленькими руками наближати нашу перемогу: збирати гроші на дрони для ЗСУ, граючи з перехожими в шахи, співаючи на вулицях, продаючи сувеніри та солодоці, створені власноруч.

Маленькі українці знають, як це – покидати назавжди рідні домівки й намагатися стати “своїми” в чужих країнах, які ніколи не замінять того, що в нас відняла “дружня держава”, яка прийшла “звільняти”

нас від життя, до якого ми всі так звикли та яке так любили.

Тепер ми, діти моєї України, проходячи спокійними вулицями Варшави, Берліна, Лондона (про які, до речі, так мріяли), розуміємо, що тут навіть повітря не таке, як удома, що всю цю чужу красу ми в одну мить готові проміняти на мирне українське небо, у якому не літають ракети та безпілотники й не несуть жодної загрози людям.

Ми всі маємо право на життя. Життя, яке зараз проживають підлітки в інших країнах світу, не боячись, що вночі в їхній дім або дім їх друзів улучить ракета. Життя без страху за своїх коханих, братів, батьків, що одного разу він більше не вийде на зв'язок. Люди моєї України мають право жити в мирі та спокої, чути сміх дітей та насолоджуватися співом пташок, які так само, як і біженці, одного разу повернулися на свою рідну землю.

ЄСІН АРТЕМ

---

*учень
Сумської
загальноосвітньої школи
I-III ступенів № 24*

Моя історія схожа на сотні інших. Вона про дитинство, затьмарене війною. Про те, як важко покидати рідний дім, друзів, родичів... Про те, що найдорожче може вміститися у валізу. Про справжні цінності й важкі втрати. Про мене, учня 8-го класу Єсіна Артема, який знає не з книжок і новин, що значить тікати від війни.

Для мене війна почалася ще в 2014 році...

Луганськ. Звичайна молода родина, синочок чотирьох років. Скільки радості від спілкування, активного відпочинку, скільки надій на щасливе майбутнє. І раптом хтось вирішив усе це забрати, знищити, загарбати... Невже у XXI столітті в центрі Європи може початися війна? І з ким? Вибухи, рев літаків, вимкнення світла. Що буде далі?

Коли стало зовсім страшно за моє життя, батьки вирішили залишити Луганськ. Двадцять першого травня 2014 року ми родиною сіли в останній потяг із Луганська до Києва. Із собою було два рюкзаки й ноутбук.

Тоді мені це здавалося подорожжю. Чи розумів я, що це назавжди? Мабуть, ні. Навіть попри те, що мого kota віднесли до знайомих, а з друзями з дитячого садка я прощався.

З Києва ми вирушили до Сум, там були родичі. Там було звичайне життя. Батьки винайняли квартиру. Мене влаштували до садочка. Тоді я не розумів

слів «переселенці», але часто згадував наш дім.

Мама привела мене в перший клас до Сумської школи № 24. З'явилися нові друзі, однокласники. Ми жили звичайним життям і потроху призвичаювалися до нового міста. Були проблеми, як і в усіх родинях, мабуть. Та вони якось вирішувалися з часом. Слово «війна» ще не звучало. Натомість я чув «анексія Криму», «захоплення Донбасу», «АТО».

Мама влаштувалася на нову роботу, яка їй подобалася. Можна було подумати, що все налагодилося, місто поступово ставало нам рідним.

А потім настало 24 лютого 2022 року. До цього часу ми не могли повірити, що жахіття війни повториться. Повномасштабне вторгнення армії РФ в Україну! Війна! Знову тікати? Один дім ми вже втратили.

Було страшно, холодно, темно... На місто впала авіабомба. Був вибір: залишитися в Сумах чи виїхати за кордон. Частина однокласників з батьками обрали другий варіант. Я їх не засуджую. Кожен має право на життя. Життя в нормальних умовах. Без страху, жаху й тривоги. Коли не вимикають світло, не зникає зв'язок, коли ти спиш у ліжку, а не в холодному темному підвалі.

І саме з цього часу в мені зростала думка, що я люблю Україну, її мелодійну й співучу мову, веселих і щедрих людей навколо. Я бачив людей, які згуртувалися й допомагали військовим: плели сітки, виготовляли свічки, готували їжу, збирали теплі речі, купували необхідне спорядження... Їх об'єднала спільна біда й непоборна віра в перемогу.

Я хочу жити в Україні без війни! Я не пробачу державі-терористу загибель чотирьохсот вісімдесяти чотирьох дітей! Я вірю, що українській владі вдасться повернути майже двадцять тисяч українських дітей, яких примусово депортували з нашої країни. Зло має бути покарано. Винуваті мають відповідати за свої злочини проти дітей, проти людства.

Я вірю, що перемога буде за Україною, бо ми сильні й незламні, з нами весь цивілізований світ. Наші мужні воїни боронять свою рідну землю, захищають свої домівки, сім'ї, власних дітей, майбутнє багатостраждального народу. За нами правда, а отже, і перемога!

ЖЕЛЕЙКИНА АЛІНА

---

*учениця Полтавського ліцею
імені А. С. Макаренка*

Кожна людина на нашій планеті має права, основне з яких – на життя. Це незаперечне право стосується кожного, незалежно від його національності, релігії, статі чи кольору шкіри. Це є фундаментом для побудови вільної людини, яка існує в сучасному соціумі. Воно становить основу для нашої свободи, рівності та гідності, а також дає змогу забезпечувати інші права, на свободу, гідне життя, ріст та розвиток кожної особистості.

Ми з народження маємо той потенціал і можливості, які дозволяють нам зростати як самобутня особистість і втілювати свої мрії у реальність. Право на життя не обмежується лише фізичним існуванням. Це право також включає право на свободу висловлювання своїх думок, на справедливість та рівні можливості для всіх, на реалізацію, на рівність.

На жаль, здавалося б, в сучасному світі, в XXI-му столітті, в час глобального розвитку технологій, залишається незмінним, що це право не завжди дотримується. Люди по всьому світу продовжують зіштовхуватися з насильством,

нерівністю та несправедливістю. Нерідко одні намагаються обмежити чи позбавити інших їхнього права на життя через дискримінацію, війни, тероризм, геноцид.

Надзвичайно яскравим сучасним прикладом цього є порушення прав десятків тисяч людей, зокрема дітей та молоді в контексті російської широкомасштабної збройної агресії проти України. Жителі України стали свідками злочинів росії проти українців, проти людства. Деякі втратили своїх близьких та домівки, вони побачили знищення інфраструктури та екологічних ресурсів. Проте, незважаючи ні на що, навіть в таких умовах, вони мають право на надію та майбутнє у вільній Україні.

Суспільство повинно зосередити свою увагу на допомозі тим, хто постраждав. Надання медичної допомоги, психологічної підтримки та можливостей для освіти та професійного розвитку – це лише деякі з кроків, які ми можемо зробити для підтримки цих людей.

Я думаю, що цінності європейського співтовариства, такі як свобода, рівність та справедливість, є підґрунтям для побудови спільноти, де кожна людина без винятку має можливість реалізувати свій потенціал. Ми повинні пропагувати ці цінності серед молоді, формувати їх свідомість та активну громадянську позицію для того, щоб після перемоги відбудувати не лише пошкоджену інфраструктуру, а й будувати нове, не зросійщене українське суспільство.

Отже, я вважаю, що кожна особа, маючи ПРАВО на життя, має велику відповідальність не тільки перед собою, але й перед іншими людьми. Ми повинні стояти на захисті прав тих, хто потребує захисту цього невід'ємного права, та працювати над створенням справедливого та рівного суспільства для всіх. Це вимагає нашої об'єднаності, розуміння і відповідального ставлення до свого ПРАВА на життя.

ЛЬЧЕНКО СОФІЯ

*учениця закладу позашкільної освіти –
Центру еколого-натуралістичної
творчості учнівської молоді
Сумської міської ради*

З початком повномасштабного вторгнення росії на нашу суверенну державу 24 лютого 2022 р. життя громадян України змінилось кардинально. Загарбники країни 404 своїми діями продемонстрували всьому цивілізованому світу масові порушення в Україні людських прав, а найбільш незахищеним стало право на життя. Мені важно усвідомити реальність такого розвитку подій в країні з відновленням 1991 р. статусом незалежної держави у XXI ст., коли людство, пережив поневіряння під час II Світової війни, оголосило життєтвердне гасло «Ніколи знову!», яке фактично стало символом пам'яті про невинних жертв тієї війни. Здавалося б неможливо забути про масові втрати людей, що стали жертвами під час бомбардувань фашистськими «асами» Люфтваффе цивільних районів таких європейських міст як Варшава, Лондон, Фрамполь, Велюнь, Бірмінгем, Манчестер, Рочестер. І ось вже, після 22-го лютого 2022 р. приголомшене свідоме людство зі словами неосяжної

скорботи починає говорити про системні порушення вояками Бункерного Щура права на життя громадян України в Бородянці, Бучі, Маріуполі, Бахмуті, Мелітополі, Харкові, Херсоні та багатьох інших населених пунктах.

А чи належним чином відреагували уповноважені представники міжнародних організацій, прямими обов'язками яких є розробка дієвих механізмів запобігання збройним конфліктам і мінімізація проявів їх наслідків при забезпеченні захисту основних прав людини? На превеликий жаль, вони не склали цей іспит відповідальності. Керманичі кремля, викохуючи власні імперські амбіції, вирішили силоміць, через збройне вторгнення, звернути Україну – державу, яка добровільно відмовилась від потужного ядерного потенціалу, – зі шляху цивілізованого входження до ЄС та отримання реального військового захисту під «парасолькою» НАТО.

Кількість та обставини смертей військових і цивільних співгромадян моєї волелюбної країни однозначно свідчать про те, що в більшості випадків вони є наслідками надзвичайної жорстокості орків, яка трансформувалася у звірство. Особливим емоційним потрясінням є свідчення про смерть неповнолітніх в державі, намагання країни-агресорки через примусове переміщення з окупованих територій українських дітей, найдорожчого, на мою думку, скарбу нації, привласнити їх долю, знищити їх код самоідентичності, перетворивши на яничарів сучасності. Згідно офіційних статистичних даних фахівців платформи «Діти війни» з початку повномасштабного вторгнення станом на 28 червня 2023 р. в Україні загинули 493 дитини, поранено – понад 1026. Наразі не з'ясовано, скільки фактично постраждало неповнолітніх в місцях ведення бойових дій, на тимчасово окупованих та щойно звільнених територіях. Усього рашисти депортували 19 505 неповнолітніх українців, що засвідчено відповідними зверненнями до Національного інформаційного бюро від

батьків, інших родичів і свідків. Уповноважений ВР з прав людини Дмитро Лубінець оприлюднив наступну цифру: на території росії можуть перебувати близько 150 тисяч незаконно вивезених українських дітей. Тому справжнім викликом сьогодення в Україні є збереження реалізації ПРАВА на життя людини, бо воно є базовим в реалізації всіх інших прав і свобод кожного громадянина. Вищезазначене право закріплено у всіх договорах, які регламентують права людини, але за наявної ситуації насильства в державі чи збройного конфлікту, провокованого ззовні, його реалізація стає, на жаль, проблематичним. В нашій державі право на життя зафіксовано в ст. 27 Конституції України: «Кожна людина має невід’ємне право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов’язок держави – захищати життя людини. Кожен має право захищати своє життя і здоров’я, життя і здоров’я інших людей від протиправних посягань». Фактично ця стаття законодавчо закріплює основні ідеї щодо права на життя, відображені в ст. 6 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права 1966 р. 30 жовтня 2018 р. представники Комітету з прав людини ООН ухвалили Загальний коментар № 36 до ст. 6 вищезазначеного пакту, де вони намагалися розв’язати проблеми, пов’язані із захистом права людини на життя. Але, незважаючи на прийняття такого важливого акту, багато питань все одно залишаються відкритими: пропорційність застосування сили у конкретній ситуації досягнення певної мети державою; можливість / неможливість застосування більш безпечніших способів для досягнення цієї мети; використання державою вичерпного переліку дієвих засобів для мінімізації ризиків під час використання сили та ін.

Держави зобов’язані не порушувати права людини (в т. ч. право на життя) під час збройного конфлікту. Кожна людина має право наполягати на тому, щоб її права дотримувалися, а також має можливість звертатися до Європейського суду з прав

людини (ЄСПЛ) із заявою про можливе порушення державою її зобов’язань під час війни. Але цей суд за своїми повноваженнями має можливість розглядати та ухвалювати рішення відносно справи конкретного позивача, що суттєво обмежує в часовому вимірі спроможність розглянути значну кількість цих позовів. Тому правильним підходом, на мою думку, є створення дієвих механізмів правового захисту громадянина на рівні держави.

Збережене ПРАВО на життя – підвалина для реалізації інших громадянських прав людини: на недоторканність особи й житла; на таємницю листування, телефонних розмов; на вибір місця проживання та свободу пересування; на свободу власної думки, світогляду та віросповідання тощо.

Перші зазіхання у пострадянському просторі стосовно збереженості права на життя світ побачив під час двох війн росії з Ічкерією: «килимові» бомбардування у Грозному призвели до тотального руйнування там цивільної інфраструктури. Людство повинно було адекватно відреагувати на злочинні накази Путлера, маніакального керманіча Мордора, але не зробило цього. Неспроможний бачити і наближувати справжнє осяйне майбутнє для жителів рф, він вирішив не дати зробити цього народу моєї держави, розв’язавши повномасштабну війну. А що буде далі? Україна переможе обов’язково, і я в це щиро вірю. Вчинені рашистами звірства стануть своєрідними тригерами до радикального перевантаження у нашому суспільстві: з’являться нова редакція Конституції; нові закони, що регламентують діяльність Уряду та справжніх політичних партій, а не проєктів; максимальна свобода підприємництва; зорієнтована на потреби людини соціальна система.

Я маю право на життя...

Народжується дитина, приходять нове життя у світ. Як багато емоцій та почуттів переповнюють серця найближчих людей, які чекали на неї! Ким вона стане в майбутньому? Продовженням життя?

Щастям та радістю цього світу? Безмежним потоком фантазії та ідей? Вірою у магію, дива, здійснення мрій та бажань, що добро переможе зло?

У світі стільки цікавого, що здається, ніби сама дитина є загадкою. Вона ще не зазнала прикрощів та розчарувань цього світу, її віра чиста та щира, тому питає у всіх: «А чому волошки сині, а небо блакитне? Чому є день та ніч? Чому вода в струмку прозора? Чому дерева влітку зелені, а восени – жовті, червоні, багрянні?»

Діти приходять у цей світ, щоб зробити його кращим, добрішим. Дорослі, які вже побачили життя, знають, що там, де є світло, завжди є і тінь, намагаються якнайдовше вберегти нового промінчика світла від навколишньої пітьми. Але, на жаль, в світі новітніх технологій, де людина демонструє свої надзвичайні вміння, страждають і гинуть діти, і не тільки від невиліковних хвороб, а передусім через егоїзм та аморальність диктаторів і байдужість суспільства.

У законах моєї держави написано, що всі діти мають право жити, рости та розвиватися, бути захищеними від зла та насилля. Але сучасні реалії, в яких живуть діти моєї країни, страшніші від будь-яких фільмів жахів: повномасштабна війна паралізувала зовсім юні душі. Кожного дня тривають бойові дії в різних населених пунктах Сходу та Півдня нашої держави, відбуваються теракти, через які страждають інфраструктура, природа, дорослі, а найгірше – діти; на окупованих територіях сіється чорне насіння жаху та мук, тисячі вже вбито та скалічено, мільйони – досі перебувають під постійним гнітом та страхом окупації. Навіть не можна уявити, як багато було закатовано, серед яких були вони – цвіт нації, майбутнє моєї держави. А скільки примусово депортовано до країни-терориста! Скільки піддано репресіям, переслідуванням просто за те, що вони – українці?..

І замість безтурботних та щирих питань з уст дитини слідом за останнім подихом линули такі, на які вона ніколи не

знатиме відповіді: «Чому свистять ракети, лунають гучні вибухи та крики людей? Що то за люди в зеленій військовій формі та зі зброєю? Навіщо вони роблять зло?.. Чому біль скував, неначе кайдани?.. Чому так важко дихати?.. Чому так болить все тіло, немов хто пошматував його ножем?..»

Унаслідок військової агресії по всій Україні вже загинуло більше трьохсот п'ятдесяти дітей. Видатний музикант з гурту «Скрябін» Андрій Кузьменко наголошував: «Якщо війна триває на певній території, то вона є повсюди, бо люди гинуть в різних куточках держави...»

Тому я – дитина сучасної України – від імені усіх дітей нашої Батьківщини звертаюся до сильних світу цього з проханням зупинити насилля та кровопролиття у моїй державі, бо ми маємо право на безпечне життя у повноцінній сім'ї, щасливе дитинство, світле майбутнє, розвиток своїх здібностей, отримання якісної освіти, медичного обслуговування, допомоги та підтримки. Ці цінності є базовими в Європейській спільноті, яку так самовіддано і мужньо захищають від російської навали наші «Воїни Світла». На фоні цієї боротьби Україна зарекомендувала себе як держава, чий народ готовий відстоювати свої європейські права та цінності, задекларовані у країнах Євросоюзу. І я сподіваюсь, що дітям моєї Батьківщини повернуть щасливе та безтурботне дитинство у вільній та мирній державі.

КАДИКОВА СОФІЯ

учениця Ягнятинської загальноосвітньої школи I-III ступенів, Бердичівський район, Житомирська обл.

Народжується дитина, приходиться нове життя у світ. Як багато емоцій та почуттів переповнюють серця найближчих людей, які чекали на неї! Ким вона стане в майбутньому? Продовженням життя? Щастям та радістю цього світу? Безмежним потоком фантазії та ідей? Вірою у магію, дива, здійснення мрій та бажань, що добро перемаже зло?

У світі стільки цікавого, що здається, ніби сама дитина є загадкою. Вона ще не зазнала прикрощів та розчарувань цього світу, її віра чиста та щира, тому питає у всіх: «А чому волошки сині, а небо блакитне? Чому є день та ніч? Чому вода в струмку прозора? Чому дерева влітку зелені, а восени – жовті, червоні, багряні?»

Діти приходять у цей світ, щоб зробити його кращим, добрішим. Дорослі, які вже побачили життя, знають, що там, де є світло, завжди є і тінь, намагаються якнайдовше вберегти нового промінчика світла від навколишньої пітьми. Але, на жаль, в світі новітніх технологій, де людина демонструє свої надзвичайні вміння, страждають і гинуть діти, і не тільки від невиліковних хвороб, а передусім через

егоїзм та аморальність диктаторів і байдужість суспільства.

У законах моєї держави написано, що всі діти мають право жити, рости та розвиватися, бути захищеними від зла та насилля. Але сучасні реалії, в яких живуть діти моєї країни, страшніші від будь-яких фільмів жахів: повномасштабна війна паралізувала зовсім юні душі. Кожного дня тривають бойові дії в різних населених пунктах Сходу та Півдня нашої держави, відбуваються теракти, через які страждають інфраструктура, природа, дорослі, а найгірше – діти; на окупованих територіях сіється чорне насіння жаху та мук, тисячі вже вбито та скалічено, мільйони – досі перебувають під постійним гнітом та страхом окупації. Навіть не можна уявити, як багато було закатовано, серед яких були вони – цвіт нації, майбутнє моєї держави. А скільки примусово депортовано до країни-терориста! Скільки піддано репресіям, переслідуванням просто за те, що вони – українці?..

І замість безтурботних та щирих питань з уст дитини слідом за останнім подихом линули такі, на які вона ніколи не знатиме відповіді: «Чому свистять ракети, лунають гучні вибухи та крики людей? Що то за люди в зеленій військовій формі та зі зброєю? Навіщо вони роблять зло?.. Чому біль скував, неначе кайдани?.. Чому так важко дихати?.. Чому так болить все тіло, немов хто пошмагував його ножем?..»

Унаслідок військової агресії по всій Україні вже загинуло більше трьохсот п'ятдесяти дітей. Видатний музикант з гурту «Скрябін» Андрій Кузьменко наголошував: «Якщо війна триває на певній території, то вона є повсюди, бо люди гинуть в різних куточках держави...»

Тому я – дитина сучасної України – від імені усіх дітей нашої Батьківщини звертаюся до сильних світу цього з проханням зупинити насилля та кровопролиття у моїй державі, бо ми маємо право на безпечне життя у повноцінній сім'ї, щасливе дитинство, світле майбутнє, розвиток своїх здібностей, отримання

якісної освіти, медичного обслуговування, допомоги та підтримки. Ці цінності є базовими в Європейській спільноті, яку так самовіддано і мужньо захищають від російської навали наші «Воїни Світла». На фоні цієї боротьби Україна зарекомендувала себе як держава, чий народ готовий відстоювати свої європейські права та цінності, задекларовані у країнах Євросоюзу. І я сподіваюсь, що дітям моєї Батьківщини повернуть щасливе та безтурботне дитинство у вільній та мирній державі.

КВАРТНІК ДМИТРО

---

*учень Русько-Лозівської
загальноосвітньої середньої школи
I-III ступенів, Дергачівський район,
Харківська обл.*

Усім відомо, що людина має свої права. Які саме? Перш за все – це право на життя, право на свободу та особисту недоторканість, свободу пересування, право на повагу своєї особистості, право на освіту, охорону здоров'я і багато ще інших, яких мене хочуть позбавити «облесні визволителі».

Ці «освободітелі» порушили територіальний суверенітет нашої держави, в якій нам жилося досить непогано, задля «визволення нас від утисків російської мови та фашистів-бендерівців». Але все це тільки привід для тієї злоби, тієї нелюдяності, яку вони творять. Я все це, на жаль, бачив на власні очі. Пам'ятаю це «визволення», це відчуття, коли у тебе стискаються кишки від голоду, коли ти чуєш та бачиш, як ховають у власному городі твоїх сусідів,

---

яких ти знав усе життя, як плачуть матері від того, що вбили хлопця мого віку, якого вже не буде ні сьогодні, ні завтра. Під час «визволення» я не відчув радощів, лише злобу та ненависть до тих, хто забрав найперше та найголовніше право – право на життя.

Жертвами повномасштабного вторгнення росії в Україну стала щонайменше 481 дитина, ще 971 дістала поранення. 13-го травня внаслідок російського обстрілу м. Костянтинівка Донецької області загинула 15-річна дівчина. Двоє дітей віком 15 та 16 років отримали поранення. Це мої однолітки... які хотіли жити. А загалом постраждало 1452 дитини, найбільше у Донецькій – 458, Харківській – 277, Київській – 128, Херсонській – 97, Запорізькій – 89, Миколаївській – 89, Чернігівській – 70, Дніпропетровській – 69 та Луганській – 66. Ці цифри не остаточні, бо ця безглузда війна продовжується, і ця провина, ці смерті лежать на тих, хто це робить – вбиває кожен день за ідеали, яких немає, не існує.

Чому я маю право на життя? Бо я, поперше, людина! Я можу принести у цей світ багато чого нового та доброго, корисного, підняти культурну спадщину, або боротись за чистоту довкілля, стати екоактивістом, щоб ми могли дихати чистим повітрям. І після цих роздумів у мене постає питання: чи мають право на життя ті істоти, які вбивають людей, які загрожують екологічною катастрофою на ЗАЕС, які як стадо вірять в оту нісенітницю, яку кажуть по телебаченню військові злочинці.

Чи мають право на життя Соловйов, Скабєєва, і головне той, хто це все зробив – пугін. Вони повинні бути покарані за свої злочини, повинен бути покараний російський народ, та малі народи росії, які не просто прийшли мобілізованими, а які ще підтримали цю «тварину», яка п'є кров кожен день.

Терористи повинні сидіти в тюрмі. Сидіти та не показувати носа, бо наша помста не буде чекати себе довго. Ми, на відміну від них, цивілізовані люди, ми не

ходимо по чужій хаті, по моїй хаті, де я мав право на спокійне, безпечне життя поки його не зруйнували, ми не рубаємо голови ножами й кувалдами, не вішаємо за підтримку своєї батьківщини, бо ми люди, а ви – ні.

Я маю право на життя, бо Я – людина! Хай в нас багато втрат: брати, батьки, молоді люди, які більше не побачать ні сонця, ні неба, які полягли за наше життя, назавжди залишаться в наших душах і серцях. І я знаю, що після нашої перемоги на їх могилах через 10, 20 років завжди будуть свіжі квіти і майорітиме жовто-блакитний стяг. І стоячи перед цими могилами люди, такі як я, схиливши голову, будуть мовчки дякувати за те, що дали нам право на життя!

Киян Поліна

---

*учениця комунального закладу
загальної середньої освіти
«Розумівська гімназія «Темп»,
Запорізький район, Запорізька обл.*

У вирі спекотного літа, коли сонце посилає лагідно на землю своє проміння, я, схована серед струмочків мого власного світу, розмірковую над правом на життя. Ще недавно я була просто щасливою дитиною, а тепер я – переміщена особа, яку війна безжалісно вигнала з домівки. Мій світ перетворився на заплутані коридори страху та небезпеки, але в найглибшій безодні знайшлося місце для сприйняття свого права на життя.

Коли перші вогники надії спалахнули в моєму серці, я зрозуміла, що маю обов'язок захистити свою особистість та неповторність. Війна – це відьма, яка хапає дітей своїми кігтями і тішиться їхніми сльозами. Але навіть серед цього хаосу я зберегла в собі прекрасне: мрію про життя. Заради неї я вирушила в подорож поза межі моїх звичних вулиць і будинків.

Моє право на життя виявилось на тонкій грані виживання. Мені доводилося тікати через занедбані міські лабіринти, сповнені тіней невизначеності та змін. Закони війни згасали перед мою

внутрішньою волею до життя. Кожен крок був актом повстання, кожне дихання – протистоянням небезпеці. Мої очі стали свідками безумства та знищення, але я не загубилася в цьому хаосі. Часом здавалося, що лише маленький уламок мого права на життя лишився, але я не дозволяла йому зникнути.

У цій подорожі, як пташка, якій вирвали крила, я намагалася знайти підтримку в серцях інших тимчасово переміщених осіб. Разом ми створювали невидимі нитки співчуття, які водили нас через пустелі випробувань. Ще багато разів я відчувала страх, але він не зміг заглушити моє право на життя. Воно вириналило з найглибших куточків мого буття, перетворюючи сум на силу.

Мрія про майбутнє стала моїм надійним компасом. Хоча обставини, в яких я опинилася, були жахливими, я доклала зусиль, щоб побудувати міст між минулим та майбутнім. Це було моє право, моя відповідальність перед самою собою. І коли я бачила піднесений погляд інших людей, які також тікали від війни, я розуміла, що ми не самотні. Ми мали право на життя, і це давало нам сили йти далі.

Сьогодні, коли рідний дім далеко за небокраєм, я не забуваю, що маю непорушне право на життя. Це право відчуваю в кожній клітинці мого тіла, в кожному мрійливому погляді на зірку. Воно об'єднує мене з тисячами інших переміщених осіб, які так само відчувають його силу.

Хоча війна забрала багато з того, що було мені дорогим, вона не змогла позбавити мене права на життя. Я є борцем, дівчиною з правом на життя, яку ніколи нікому не зламати. І незалежно від того, які труднощі стоятимуть на моєму шляху, я буду відстоювати це право, поки воно не стане необхідністю для кожної дитини на цій планеті.

КЛЕВЧУК АННА

---

*учениця Семенівського ліцею № 1
імені М. М. Хорунжого,
Кременчуцький район, Полтавська обл.*

«Друже щоденнику, цієї ночі ми з тобою ховалися поміж завалами нашого зруйнованого будинку. Зруйнували не лише його – зруйнували мене... Сьогодні вперше відчула себе дорослою... Так, раніше мені хотілося якнайшвидше поїхати з дому, можливо, навіть в іншу країну, вивчитися на пілота й усе життя мандрувати. Мені не потрібна була турбота батьків, які постійно телефонували мені: «Коли прийдеш додому?», «Ти раптом не голодна?», «Тебе ніхто не ображає?» І, мабуть, із сотню таких повідомлень, море дзвінків на день. Іноді я навіть вимикала телефон і гуляла далі. Зараз біля мене немає батьків, і у свої тринадцять не хочу ставати дорослою... Я ЗНОВУ ХОЧУ ЖИТИ! Хочу в теплому будинку горнутися до рідних, на колінах тримати рудого котика Фреда (зі шведської – мир), слухаючи його миле муркотіння. Але... Ніколи не забуду його останній погляд: ненависний і нескорений... Так поступово в мене забирали моє... Не стерпіла:

«Ненавиджу! Мій тато вас усіх...» – і дуло автомата біля серця, і очі мами, і слова її: «Тримайся, доню, ти уже доросла, ми з татом любимо тебе...», а наостанок – «... і братика з садочка забори...». У дитсадку вже порожньо було, лише старенька няня, шкутильгаючи подвір'ям, примовляла: «Куди ж вас, діточки мої хороші, ті іроди прокляті повезли?» Мій щebetун Данилко... В один момент забрали в мене маму й брата... Та є надія – тато! Я вірю: він з перемогою повернеться! І разом ми відшукаємо їх...»

«Друже, знов з тобою говорю... Тепер у мене більше питань, ніж відповідей... Коли? У який момент чужинець вирішив, що має право вирішувати мою долю? Де? Звідки взялася та нахабність і зверхність, з якою кожен із них «вершив правосуддя» не тільки над людьми, але й над безмовними тваринами? Що я можу зробити, щоб усе було, як раніше?

Я гортаю списані твої, щоденнику, сторінки з самого початку... Тут мрію про поїздку з батьками на море, а ось радіо народженню братика... Щасливий тато сказав, що назвемо Данилом, як князя Галицького... А це ділюся від нашого сімейного відпочинку на Чорному морі (а мрії збуваються, хай і не відразу!). Далі, друже, довірена тільки тобі таємниця... Мій перший поцілунок і сором'язлива закоханість... Вибач, тут не стримала сліз... Не тому, що це було... Про рідних згадала... Думаю, мама щось здогадувалася... Як хочеться з нею про це говорити... Тільки удвох... Щоб потім і тато звернув увагу на нашу загадковість... А мрія стати пілотом... Я стану ним, даю тобі слово! Але... якщо буду жива. Тільки тепер не простим, а військовим пілотом, щоб людей і рідну землю оберігати!..»

«Щоденнику, мій друже, нарешті нас звільнили... Так хочеться побачити тата! Я відчуваю: він десь поряд, він обов'язково прийде! Ось побачиш!»

«Учора, моє одкровення, у моїй схованці ночували військові. Удивлялася в їхні втомлені обличчя, бачила їхні

натружені руки, слухала їхні розмови... Ці люди були мені такі рідні... Водночас розуміла: скільки горя вони бачили! Що вже пережили! Та я хотіла їх слухати й слухати... Знаєш чому? Говорять вони рідною, нашою – українською! Уперше усвідомила, наскільки важлива мова та яке велике значення вона має! Наша мова герой – вона проходить це пекло разом з нами, за неї вмирають!..»

«Вона жива! «Док», сюди хугчіш! Софіє, тримайся! Зараз! Яка ти в мене вже доросла...» – військовий схилив стомлену голову над тілом своєї тендітної доньки, і цілющі батькові сльозинки вкривали її бліде обличчя...

«Привіт, мій друже, я жива! Я виборола право жити! Бач, той приліг, його в мене не забрав... Є тато, буде перемога! Повернемо Данилка й маму! І будемо щасливо жити у країні, де кожний має ПРАВО на життя!»

КОСТЕНКО АНГЕЛІНА

---

*учениця Овідіопольського закладу
загальної середньої освіти,
Одеський район, Одеська обл.*

Я маю право на життя. А чи не так? Я маю право на сім'ю, освіту, на харчування та ім'я. А чи життя не входить в ці права? Адже, сім'я, освіта, харчування та ім'я – це все життя. Моє життя.

Я маю право на життя. Я маю право мріяти, сміятись, веселитись й сумувати. Плакати, і планувати як життя прожити далі. Я багато чого в світі ще не знаю, без життя цього і точно не дізнатись. Я ще не пережила ті моменти аби відчути себе щасливою, насправді щасливою. Усі моменти що я пережила, це все минуле, а майбутнє... Майбутнє ще мене чекає, тебе чекає, нас чекає. Усі ми мріємо хоч раз прожити наше минуле, хоча б один момент, але минуле не повернеш, тож просто йди ти до майбутнього, воно чекає, твоє життя тебе чекає.

Ми прийшли в цей світ щоб жити, залишити свій слід у праці, у своїх дітях.

Давайте й їм розкажемо що насправді це воно – людське життя. Воно таке незвичне й неповторне, єдине, в кожного

своє. У ньому ти радієш і сумуєш, смієшся та витираєш сльози, йдеш до мети або й зовсім покладаєш руки. Життя буває різне, солодке як мед, або гірке як полин. Але будь яке життя сповнене моментами, які ти пережив або ще переживеш.

Життя – це найкращий подарунок, який ми отримали. Воно відкриває перед нами великі можливості, емоції та величезний потенціал. Тому кожна людина має право на життя.

Хтось починає тільки своє життя, хтось проживає останні миті, роки, години, але згадає наостанок лише щасливі миті, адже навіщо згадувати ті моменти коли ти сумував, й так вже сумно, життя закінчиться, тож нехай останні хвилини ти проживеш щасливо.

Хоча, незважаючи на те, що право на життя є основоположним, у нашому світі ще існують численні чинники, які загрожують цьому праву. Війни, конфлікти, насильство, бідність, хвороби – все це становить загрозу нашому життю і може позбавити нас можливості реалізувати свій потенціал.

Такий вже в нас час, життя яке нам дали відбирають без відомості. Ми бачимо тисячі людей хто вже втратив своє. В кожного з нас є стежина життя, в когось вона всипана солодкими ягодами, в когось вона посипана квітами, але в кожного різна. Стежини відрізняються так само як і ми люди, ми такі різні, але й такі однакові, різні й наші стежини, хоча й однакові, усі зводяться до кінця життя.

Ми не знаємо як саме закінчиться наше стежина, тож просто живіть щасливо, нехай осатаній момент в вашому житті буде саме щасливим.

Життя воно одне, й живеш ти його одним чином, ти сам обираєш яким. Від твого вибору залежить проживеш ти його щасливо чи застрягнеш у вічній нудзі.

Народжуючись ми отримуємо найважливіше – право на життя!

ЛИТВИНЕНКО ВАЛЕРІЯ

*учениця Куп'янського ліцею № 1,
Харківська обл.*

Страх. Липкий, холодний, від якого млоїться в животі й паморочиться в голові. Він паралізує, мозок відмовляється сприймати інформацію, аналізувати й видавати оптимальні рішення. Хочеться міцно заплющити очі, затулити вуха руками, щоб не чути цих нових звуків, від яких неможливо заховатися.

Розпач. Літак, свист, вибух. Після 24 лютого 2022 року ці звуки повторюються регулярно, але звикнути до них неможливо. Правило двох стін. Запах підвалів (бо тільки такі бомбосховища були) тепер назавжди асоціюється з війною.

Відраза. Через декілька днів безкінечні колони ворожих танків по новесенькому асфальту центральною вулицею мого міста. Цей гул важкої техніки досі відлунує у вухах. Я ніколи в житті не бачила стільки зброї. І не хочу бачити більше ніколи. У житті стільки прекрасного, а люди вигадують нові способи вбивати інших людей.

Злість. Присутність ворожих військових відчувалася в повітрі. Страшно

було вдень, а ще страшніше – вночі. Вони приходили найчастіше після півночі. У них були списки, адреси, АТО, тер оборона – вони все знали. Наші самі й здали своїх. Ненависть до зрадників у мене ще більша, ніж до окупантів. Ті-то завжди були ворогами. А свої встромили ножа в спину, усміхаючись в обличчя.

Безвихідь. Забирали наших хлопців і дівчат у підвали. Проводили допити, як у середньовіччі. Били, ламали ребра, калічили. Змушували спати на бетонній підлозі, годували гірше, ніж собак. Вбивали. Закатованих людей досі знаходять закопаними в лісі. Здається, що це сценарій фільму жахів. Але ні. Це спогади очевидців. Це спогади мого друга, який теж пройшов цю катівню і дивом вижив.

Надія. 10 вересня 2022 року моє місто звільнили від окупантів. Це моя маленька перемога. Мені дихати стало легше, вільніше. Наче з мене зняли кайдани, які заважали говорити, дихати, жити.

Біль. Зараз моє місто – це відкрита незагоєна рана. Вона кровоточить щодня, коли розриваються снаряди і ракети, руйнуючи, знищуючи, спотворюючи, вбиваючи. Музей, ринок, міська рада, коледж, лікарня, школа, готелі, магазини, будинки – мені вже складно пригадати будівлю в моєму місті, якої б не зачепила ця клята війна.

Мрії. Уже рік я не бачила свого міста. Не гуляла його вулицями, не вдихала п'яний аромат липи, не відчувала, як парус розпечений червневим сонцем асфальт після зливи, не слухала шепіт дерев у центральному парку. Не гуляла алеєю троянд, яку щороку садили випускники. Я теж мала б посадити цього року там свою троянду. Але вже не посаджу. І не станцюю вальс на площі міста. І не стрічатиму світанок з однокласниками. У мене й стрічки випускника немає. Такі дрібниці насправді.

Життя. Не можу зараз уявити життя без війни. Не можу навіть згадати, як це було. Наче сон якийсь. А я ж просто жила життя. На яке я мала право. На яке я МАЮ право.

МАЛИШЕВСЬКИЙ ВЕНІАМІН

*учень Навчально-виховного комплексу
«Загальноосвітня школа I-III ступенів
№ 3 – колегіум» Смілянської міської
ради, Черкаська обл.*

Ми – люди. Ми народжуємось, живемо та вмираємо. І кожна мить нашого життя не така як інша. Її не можна повернути ні за які гроші.

Життя... Бог дав нам шанс творити, любити, жити. Життя в нас тільки одне. І ми мусимо прожити його з честю та гідністю. Але ж ми цього не робимо, правда? Нам краще принизити, образити іншу людину, зробити підлість чи навіть посадити її у в'язницю або безпощадно вбити, тільки б досягти своєї особистої мети.

І виникає питання: а хіба ми маємо право втручатися та знищувати життя людини, яке дав їй Бог? Життя, яке у неї одне, а не як у кішки – цілих дев'ять? Звичайно ж, ні. Ми всі народилися з однаковими правами та обов'язками, але з різними статусами. Одні люди багатші, інші – бідніші. Існує і третя ланка – середні, тобто забезпечені всім необхідним. Але матеріальний статус не повинен впливати на те, що нібито багатші можуть ображати

бідніших, і що їм все можна. Насправді це далеко не так. Але багато хто цього не розуміє. Не потрібно втрачати найголовнішого, що нас відрізняє від тварин – здатності думати та аналізувати. Треба бути людиною у будь-якій ситуації. Багато людей живуть бідно, вони навіть не здогадуються, що це таке телефон. На жаль, таке існує. Проте вони ж не винні, що народилися в таких умовах. Люди намагаються веселитися, розвиватися і просто жити. Вони розуміють, що є краще життя, але на жаль, для них воно недосяжне. А ми, багаті або забезпечені люди, не хочемо їм допомагати, чи не так? Ми хочемо всього для себе, і не бачимо, що люди навколо нас потребують допомоги.

Наше життя – це незліченна кількість щасливих або трагічних подій. Це моменти, які можуть трапитися зненацька і круто змінити і направити в інше русло наше буття. Насправді вміння пристосовуватись до таких змін – це надзвичайно добре. Адже життя – це не рівна дорога, а тернистий шлях з безліччю нюансів та перешкод. І навіть у заможних людей можуть трапитись такі події, через які вони втрачають своє багатство. Цю дорогу з труднощами кожна людина проходить або сама, або завдяки підтримці близьких людей.

Люди, яких ми зустрічаємо кожного дня – це просто випадкові люди. Ми могли б навіть не зустріти їх, якби обставини склалися інакше. А також ті люди, які відвідують з нами один дитячий садочок, або навчаються в одній школі. Тому що там не відбувається відбір за розумовими або творчими здібностями, за інтересами. І ми вже з раннього віку повинні контактувати та знаходити спільну мову.

Протягом багатьох століть і до сьогоднішнього дня дуже часто трапляється так, що життя людини раптово обривається, і вона може прожити менше років, ніж їй передбачалося. Причиною цього можуть бути будь-які хвороби, аварії, епідемії, війни, стихійні лиха, нещасливі обставини. І сама людина може не бути винною у цих ситуаціях. Події, які відбуваються в нашій

державі сьогодні, спонукають задуматися над питанням: хто дав право одній людині забирати життя у іншої? Чи може одна людина вирішувати долю цілої нації? Українці вкотре повинні боротися за життя свого народу, робити все можливе, щоб забезпечити нас, дітей, усім необхідним для нашого розвитку і здоров'я.

Колись відомий англійський діяч сказав: «Пам'ять про те, що я скоро помру – найважливіший інструмент, який допомагає мені приймати складні рішення в моєму житті. Тому що все інше – чужа думка, вся ця гордість, весь цей острах збентеження або провалу – всі ці речі падають перед обличчям смерті, залишаючи лише те, що дійсно важливе. Пам'ять про смерть – кращий спосіб уникнути думок про те, що вам є що втрачати. Ви вже голій. У вас більше немає причин не йти за покликом свого серця». І це дійсно правда. Кожна людина народжується рівною у своїх правах. І кожна людина має найголовніше право – ПРАВО НА ЖИТТЯ!!!

МАНЗИК ВІКТОР

---

*учень Кам'янського ліцею,
Сарненський район, Рівненська обл.*

Життя, війна, мрія і я, той, що має право на життя. Не існування, а життя! Страшне слово «війна» ввірвалося в моє життя і в життя моєї родини та країни з тим, щоб перекреслити майбутнє, моє, і моєї держави. Але я щиро переконаний, що Україна і українці мають право на життя, а, отже, на майбутнє, бо Україна – це центр Європи, а українці-це генофонд планети Земля.

Право на життя належить людині від народження і захищається державою. Право на життя-це право, що належить до прав першого покоління, бо саме воно має найбільшу цінність для людини.

Всевишній дав добро на мою появу в світі саме в цей час і в цій державі, а отже і визначив мені певну місію у Всесвіті, і ніхто, чуєте, ніхто і ніщо не має права позбавити мене життя.

Мій дідусь шостий рік поспіль боронить наш край від ворога, він забув про

свій вік, свої болячки, бо в нього є ми – його діти і онуки, а ще ті хлопчики, які в години затишшя приходять до дідуся і його побратимів по хліб і воду, не по смаколики, а по хліб і воду. Ті діти прифронтової зони, як і ми, мають право на гідне майбутнє.

Я бачу своє майбутнє в яскравих фарбах не тому, що я мрійник, а тому, що я фанат свого дідуся, який вселив у дні страху в мене віру в те, що мірилом людини і народу є те, що народ вважає прекрасним і справжнім. А я, як і всі українці, прекрасним і справжнім вважаю мир, дружбу і волю. Я не хочу жити в кайданах і не хочу жити в золотій клітці, бо без волі пташка гине, соловейко стає безголосим, то що вже казати про нас, нащадків запорозького козацтва. Звичайно, боляче і непросто, що зайти, які якимись вузькими стежками, обманом пробрались в можновладні крісла державної влади привели український народ до непоправних втрат на полі бою та до вимушеної еміграції. Але ми відродимось як пташка фенікс, ніхто не поставить нас на коліна, ніхто не зламає. Ті, хто зрадив свій народ, для нас уже перестали існувати. А ми, попри усі виклики сьогодення, усі страхи, переживання, дистанційне навчання, відключення світла, ми переможемо. Ми не станемо рабом жодної держави, сусідньої чи віддаленої, ми будемо господарями на своїй мирній різнокольоровій, а не сірій, землі, бо я, мій дідусь і ми народжені європейцями у європейській державі, бо я, мій дідусь і ми маємо право на життя!

МЕДВЕДЄВА ОЛЕНА

---

*учениця ліцею Першотравневської
сільської ради, Нікопольський район,
Дніпропетровська обл.*

Нині проти України здійснюється повномасштабна збройна агресія з боку російської влади, яка триває вже понад 443 дні, і щодень ця страховидна цифра росте. За весь час війни відбулося багато жахливих подій, що кардинально вплинули на долі та світосприйняття українців. Люди, які до війни впевнено та без сумнівів ходили по своїй землі, тепер вимушені бути обачними повсякчас, ховатися від небезпек аби залишитися живими! Незалежно від віку, ми всі відчуваємо це пригнічення у свободі та правах. Мені зараз 16 років, тому я можу міркувати з точки зору підлітків про те, що відбувається в мене перед очима кожного дня з початку війни. Раніше, я навіть уявити собі не могла, що в сучасному світі хтось захоче підло напасти на іншу суверенну країну та посягнути на територіальну цілісність, але, нажаль, дійсність доводить нам, що це можливо. Картина, яка постає в моїй уяві, звучить у таких рядках мого вірша:

*Це був ясний погожий день.
Пташки літали та співали,
Звірятка їм підігравали.
Та враз прийшла до них напасть:
Зібравшись зграєю койоти,
Відразу стали до «роботи»?
Не встигли ще всі захватись,
Як довелось оборонятись.
Забули страх, бо хочуть жити,
Чекають їх жінки і діти.
Хоч сили в них були не рівні,
Та боряться всі мужньо й гідно.
Минуть літа, ми зрозумієм,
Що самі стали на місця звірів...*

Я – повноправна людина, яка має право на життя! Чому зараз все складається таким чином, що російські діти та молодь радіють повноцінному життю? Вони відвідують школу, ходять до клубу з друзями, на свята з сім'єю їдуть відпочивати, живуть повноцінним життям, не розуміючи того, що є рабами своєї влади, яка маніпулює їх розумом, як маріонетками. Але ми, українці всю свою багатівкову історію довели, що ми сильний, незламний та незалежний народ. Нас не зламала радянська тоталітарна машина а, тим паче, не зламає і сучасний натиск московії. Наша держава виборює право на самостійне життя, і я впевнена, що ця війна закінчиться перемогою України! Це не просто пусті слова, адже наш народ буде битися до останнього подиху за те, в що вірить і в цьому нам допоможе наш лідер – Володимир Зеленський, який з початку повномасштабного вторгнення мужньо відстоює власні кордони та робить все для покращення життя людей навіть у такий жахливий час, за що ми всі йому безмежно вдячні! Дякуємо йому за те, що не покинув нас та залишається поруч, надаючи надію на перемогу кожного дня! Знаходячись поруч з такими видатними людьми, я вірю в те, що для українського народу немає нічого неможливого, падаючи, ми будемо підводитися знову з новими силами так, як ми робили це всю нашу славетну історію!

Щоб мати ще більший стимул боротися, я написала вірш, в якому бачу незалежне майбутнє України:

*Україна – рідний край,
Чудове місце, наче рай.
Народ живе в нїм
Добрїй, мужній,
Всі до роботи стають дружно.
А хочуть лиш добра і миру,
Щоранку бачити світлу днину.
Хоч країна в них маленька,
Та всі боряться за неньку.
Аби люди жили вільно,
Відстоюють свою незалежність
сумлінно.
Який би ворог не дістався,
Не примусе їх ніхто упасти!
Знаю це, бо я – українка.
І ніяка федерація, не підкорить
Горду Українську Націю!!!*

МОВЧАН ПОЛІНА

*учениця комунального
багатопрофільного закладу позашкільної
освіти «Мистецька школа» Буринської
міської ради, Сумська обл.*

Ще рік тому я навіть гадки не мала, що є таке скорочення ВПО. Тепер знаю. Це я. Я знаю, що складається у тривожну валізу, зможу швиденько зібрати найнеобхідніші речі. Щоправда, не вчила номери телефонів – поклася на свій, нехай він пам'ятає...

Ви коли-небудь замислювалися, наскільки легко зможете почати все наново? Покинути свій дім проти власного бажання? Переміститися до родичів, можливо до знайомих, або ж взагалі незнамо куди і на скільки? Як переселенець, безхатько... Нам пощастило – нас прихистили родичі.

Я сама з Харкова. Протягом двох місяців від початку війни моя сім'я міцно і терпляче трималася за думку, що от-от все закінчиться. У квітні ми переїхали на Сумщину.

Тут жила моя, скажімо, компанія дитинства. І доволі дивно було почути на мою адресу: «беженка», «бомж», «городская»... Не те щоб це ображало, але й приємного мало. Ті, хто так казав, напевно

просто не розуміють, що довелося пережити і від чого бігти.

Пам'ятаю, як ми всі ховалися в найбезпечнішому місці квартири – в коридорі. Всі разом спали в одній кімнаті, бо так менш страшно від гучних «прильотів». Ми жили на Салтівці. В тихій її частині якщо порівняти із Північною. Але щоденні вибухи чутно було добре. Ввечері наш спальний район завжди був добре освітлений, тепер же побачити світло у вікні в будинку навпроти – здивування – невже тут ще хтось є. Пригадую рейди з батьками за продуктами: багатолюдні черги за молоком чи хлібом (по три хлібини в одні руки). Ще ми насмілювалися на прогулянки – сидіти без світла, інтернету, свіжого повітря ще й в компанії трирічної сестри – серйозне випробування. Біля нашої багатоповерхівки є алея – за мирних часів доволі багатолюдне місце з бабусями на лавочках, компаніями собачників, романтичними парами, радісними батьками з дітками у візочках... Коли ми вперше вийшли на прогулянку алея була порожня. Хіба що поодинокі перехожі з дорожніми сумками і зграї зголоднілих голубів.

Одного разу, під час прохідки, я раптом почула пронизливий свист. Це була ракета. В мене почалася істерика: сльози в очах, руки тремтіли, ноги наче не мої.. Вибух стався десь там. В гаражах. Але ж я її бачила і мені здавалося, що вона летить прямо на мене. Після цього епізоду ми були вимушені переїхати в більш спокійне, як нам здавалося, місце. Але тільки здавалося. На сьогодні я змінила третє житло.

А чи змінилася я сама? Як на мене, я стала більш спокійною, тихою та серйозною. Неначе я залишилася без дитинства. Точніше, дитинство покинуло мене. Раптом доросла. В мене почали безконтрольно тремтіти руки (причини я ще не з'ясувала але сподіваюся це не ознаки дорослого життя). Відпало бажання розмовляти з кимось. Я менше бачу радісного і більше задумуюся над простими питаннями : як вижити? що буде далі? чи можливо, що завтра вже буде мир і все закінчиться?

Я стала закритою людиною. Більше всього я це зрозуміла коли потрапила до тутешнього шкільного табору. Всі діти вже перезнайомилися і здружилися, а я сама по собі. Багато хто хотів поговорити зі мною, а я просто ігнорувала всіх і мене це влаштовувало. Але є й хороше. Звісно. Містечко де ми мешкаємо невелике, порівняно з Харковом. І всюди можна дійти пішки або ж на велосипеді. Я записалася на танці до місцевого будинку культури, відвідую театральний гурток. Зацікавилася графікою (настільки, що мама каже, що я вправно тримаю олівець). І повертатися до рідного міста поки не поспішаю. Хіба що коли повернуться мої друзі. Вже такі ж дорослі як і я.

Замість того, щоб розглядати яскраві картинки, малювати квітки і радіти сонячному дощику, малеча ховається від «грому», біжить від сирени, а на дитячих майданчиках з'явилися дитячі блокпости. У нас вкрали дитинство. Особи вимушено позбавлені дитинства. Хіба нам треба думати про політику, про війну? Нажаль вона поруч. І я усвідомила, що ми проживаємо цю реальність. Забути? Точно не вдасться. Та й не можна.

МОСЕЙКО ОЛЕКСІЙ

---

*учень Розумівської гімназії «Темп»,
Запорізький район, Запорізька обл.*

Я, як і кожна людина від народження маю право на життя, право на щастя. Здавалося б, хто може посперечатися з цією простої істиною? З раннього дитинства батьки та вчителі не втомлюються повторювати: «Ми – люди. Ми рівні, і права у всіх однакові. Наше життя безцінне, тому ніхто не має прерогативи його забирати». Проте, з все частіше у мене з'являються страшні думки про те, що світ влаштований зовсім інакше. Жорстокіше. Починаючи з новин – майже щодень відкриваються моторошні подробиці звірств, що скоєні росіянами на цій війні – закінчуючи буденним спілкуванням. На жаль, не кожна особистість достатньо зріла для того, щоб поважати інших, тому багатьом людям доводиться зіштовхуватися з критикою.

Право на життя, право бути собою – це аспекти, що належить до прав першого покоління. Бо як розвиватися, бути щасливим, якщо боятися проявляти себе та виражати власну точку зору? Страх та щастя не можуть існувати разом. Моїх однолітків

вбивали та катували російські військові просто за те, що вони українці – розмовляли українською мовою, носили жовто-блакитні стрічки або банально опинилися на в тому місці не в той час.

Людина – особистість, яка має право вибору, свої думки та мрії. І головне слово в цьому реченні – «свої». Саме свої, а не чийсь інші, нав'язані. Всі ми маємо право жити так, як вважаємо за потрібне. Наприклад: батьки хочуть, щоб їхня дитина стала адвокатом (поліцейським, лікарем, програмістом – ви можете вставити назву будь-якої професії), але чи можна стати успішним фахівцем, якщо серце не лежить до цієї спеціальності? Малоімовірно. А чи буде ця людина щасливою? Аж ніяк. Страшно уявляти таких дорослих, що поховали свою мрію і кожного ранку прокидаються на ненависну роботу. Може вони ще й пов'язали життя шлюбом з некоханою людиною, бо та подобалася друзям чи батькам? Це була б красномовна аналогія, але боюся, що приклад занадто життєвий і розповсюджений. Хтось постійно вирішує за нас, а ми не маємо сил сперечатися та відстоювати свої інтереси.

Я вважаю, що людина повинна самостійно відповідати за свої вибори, бо ніхто не знає краще за нас самих. Саме ми ідеально розуміємо власні бажання, власні емоції, страхи тощо. Варто лише дослухатися та не дозволяти іншим перекрикувати наш внутрішній голос. Життя – найцінніший скарб кожної людини, який дається один раз. Тому ми повинні цінувати його і не давати нікому позбавляти нас можливості жити, і не менш важливо – жити так, як ми того хочемо.

НЕВАРА СОФІЯ

---

*учениця Курахівської гімназії № 2,
Покровський район, Донецька обл.*

Ось і закінчується весна. Природа буяє! Пестять око різнокольорові півники, піони. Калина, ніби змагаючись з білою акацією, облита білим цвітом. Не відстає від них і бузина. Повітря наповнене таким ароматом, що хочеться дихати й дихати, ніби пити цей коктейль із чарівних запахів. До повної картини додається спів солов'я. Він співає – заливається, розважає свою подругу, а заодно й увесь світ. Рай на землі!

Але я не можу повною мірою насолодитися життям. У моїй країні йде війна майже десять років. Я не живу вдома.

Із моїх п'ятнадцяти весен тільки п'ять були мирними. Моя рідна Мар'їнка – невеличке тихе містечко. Тато працював на шахті, мама вчила дітей. Я була щасливою. А ще, пам'ятаю, ми часто їздили на екскурсії в Донецький музей, планетарій, дельфінарій. Це було справжнє життя! Життя, яке гарантоване Конституцією України.

Для мене війна почалася 11 червня 2014 року. Увечері на наше місто полетіли ракети. Було дуже страшно. Спочатку ми сиділи в підвалі, а потім їхали в нікуди.

21 століття... Людина літає в космос, лікарі пересаджують органи, учені роблять великі відкриття в різних галузях науки. І в цей же час в центрі Європи міста та села здригаються від вибухів. Стираються з лиця Землі цілі населені пункти. Моєї рідної Мар'їнки вже нема. Маленьке село Богородичне, куди ми їздили до своєї бабусі, щоб сховатися від війни, зруйновано. В мене немає дому! Я не живу повноцінним життям!

Звичайно, можна поїхати за кордон. Але ж не всі можуть виїхати. Тоді не буде не тільки дому, а й Батьківщини.

Я дуже люблю свою країну, пишаюся своїм сміливим і непереможним народом. Вірю, що світ допоможе Україні. Нарешті перестануть гинути люди. Ми більше не будемо ховатися і здригатися від вибухів. А матері не повинні хоронити своїх дітей! Настане МИР!

Тільки тоді я зможу жити й творити по-справжньому: усміхатися сонечку, ходити до школи, бачити своїх друзів і рідних, насолоджуватися малюванням. Я маю ПРАВО на життя!

НЕЧАЙ СОФІЯ

*учениця ліцею зі структурним
підрозділом гімназії № 6 Покровської
міської ради, Донецька обл.*

«14 березня 2022 року. Студена пронизлива ніч. Надокучливий вітерець лоскоче моє тіло, наспівує хрипким голосом мелодію на вухо. Думається мені: чи то навмисно дратує бешкетник, чи то намагається приспати колісковою... Я занурююся у теплий світ власної куртки на верхній полиці потяга «Дніпро – Львів». Розминаю кисті рук, потроху воруху ступнями, – силкуюся нишком зігрітися. Головна місія – не розбудити семирічну дівчинку з її величезною ковдрою-кішкою Герміоною Грейнджер. Так! Христинка є неабиякою фанаткою «Гаррі Поттера»: колекціонує сувенірну продукцію, має почесний статус «Топового шанувальника» у фейсбуці багатьох спільнот кіновсесвіту, змодельованого Джоан Роулінг. Її витримці, гадаю, позаздрили б грандіозні воїни духу – ченці Шаоліня, адже тендітне янголятко знесло близько трьох нападів ядухи без вереску. Здається, що тепер астма боїться крихітки, а не навпаки. Хвороба шаленим неосяжним торнадо кожні дві години рве Христинині груди, але німі сльози дівчинки змушують злодійку наживати п'ятами.

Невже вона очікувала, що мала бешкетниця своїм репетом розбудить увесь вагон? О ні, семирічній панянці з Волновахи вистачило криків! Кашляючи, свідомо українка затуляє собі рота, щоб не потривожити сон малюка та його мами на нижній полиці під нами, адже вони тільки-но пірнули в чудовий вимір фантазій. Вимір, де Христинка зустрічається зі своїм старшим братом... Для всіх він мертвий, але не для неї, повірте. Дівчинка певна, що сміливець зумів осідлати ракету й полетіти на ній у світ, де панують чарівники. «Я точно знаю, що Максим став там найсильнішим. Хіба знайдеться людина, яка зможе протримати мене на шиї більше години, щоб я лишень побачила Монатіка на сцені?», – питає крихітка, заглядаючи блакитними віченьками мені в душу. «Ні, ні, не знайдеться!» – відповідаю я. «Ну ось, він переможе у змаганні...» – бурмоче янголятко, нарешті засинаючи. А я? Я посміхаюся. Посміхаюся крізь сльози».

Читаючи нотатки, зроблені під час евакуації у зошиті в клітинку для геометрії, поволі згадую щасливі мирні часи в Покровську – рідному місті Донецької області. Тоді злісна війна не штовхала мешканців пакувати валізи. Люди будували плани. Сусід-рибалка вже втретє за рік збирався обладнати гараж для новопридбаних човна й вудок. Матусі майбутніх першокласників скуповували найгарніший одяг для своїх любих дітей, дарма що за вікном лютий, а вбрання незручне. Життя кипіло: нагороджувало вдячних, давало прочуханів ледарям, які не цінували його. Але неочікувано чіткий електронний годинник буття замінили на механічний, у якому легковажно перекутили стрілки, змінивши мільйони доль до невпізнання. Стогін нездійснених планів заклав вуха. Було страшно лежати долілиць між двома стінами в коридорі, благаючи про порятунок. Було боляче покидати домівку, родичів. Було тяжко всім, а найбільше дітям. Адже вони мають право на безтурботне дитинство, сміх, підліткову

любов, та передусім – на життя, а не існування в страху й жалобі.

Христинка мала б насолоджуватися проведенням часу з улюбленим братом Максимом, всмоктувати кожну хвилину незабутньої радості, переймати навички суспільної комунікації від батьків. Малюк із Краматорська охоче споглядав би веселку поблизу ріки Торець, мимохіть нахилившись, плескав би в долоні власному відображенню. А Тигран і Микита з Бердянська могли б стати в майбутньому гідними членами Конгресу Українських Націоналістів. Але війна, наче м'ясорубка, роздерла їх. І, безумовно, знайдуться люди, які, цитуючи величного Шейфу Рашиду, скажуть: «Важкі часи народжують сильних людей. Сильні люди створюють хороші часи». Вони гадають, що людина, абстрагуючись до дискомфортих ситуацій, здатна убезпечити власну психіку від травматичного досвіду. Ба більше, надалі вона створить зручні та плідні умови життя й праці для інших. Однак, на мою думку, діти не здатні впоратися з такою нелегкою місією. Їхня психіка тріщить немов мушля, яку безжально розтовкли. Згодом доросла травмована людина не прагне вдосконалення, замикаючись у собі. А що ж потім? На жаль, опісля пересічні європейці натякають на прірву в дружніх стосунках з українцями, бо ми маємо різні цінності, ставлення до освіти й громадянських обов'язків.

І поки «розумні» люди дискутують про різницю в менталітеті, рашисти емоційно виснажують, вбивають та гвалтують надію української нації – дітей. Чому? Хіба ми не маємо право на життя?

ОЛЕКСІЄНКО РОМАН

*учень Дашковецького ліцею
Якушинецької сільської ради,
Літинський район, Вінницька обл.*

Людина – це безмежний простір, на канві душі якого як ниточка до ниточки, так подія до події, вчинок до вчинку лягають чудернацькими орнаментами і створюється оригінальна картина життя. Справедливо кажуть, що доля людини загадкова, недочитана, нерозгадана. Погоджуюся, бо дійсно ніхто не знає, якою буде його життєва нива, але вірити, мріяти, боротися потрібно.

Цьогоріч все так швидко оповивається густим і важким серпанком, що не встигаєш оговтатися. Прийшов безсердечний окупант, злий, жорстокий. З'явилися проблеми гіркувато-сумні, печальні. Безборонно ввірвалися в душу сьогодення, змішалися, примусили задуматися над обов'язками і правами.

Тепер я почав більше прислухатися до подій, новин, читати видання; разом із цим завирувало питання: які права маю я, мої молодші та старші друзі, всі діти України?

Право на життя – найперше, що однозначно відбитком смутку стукнуло у моїй голові. Адже я знаю, що за час повномасштабного вторгнення загинуло

більше як чотириста вісімдесят дітей. Мені здається, в унісон вони проказували: «Право на життя, право на життя...»

Що сказали б діти, які в окупації? Безперечно, це саме, тільки додали б: «Право жити в рідній країні, домівці разом із батьками, навчатись у своїй школі...»

А як відгукнулися б Пелюстки надії – діти, які народилися в час війни, чиї імена та вага викарбувані на промовистих костюмах гурту TVORCHI “Євробачення – 2023”. Впевнений, їхнє та батьківське ключове – життя.

Оглянув невтішним зором страшне панно газети «33-й канал», на якому світлини захисників з Вінниччини, які на щиті повернулися за рік війни. Скільки кришталевих Сонечок не дочекалися сини й доньки, матері, дружини. Не міг порахувати: очі бачать, а мозок не сприймає. А скільки ще безвісти зниклих?

Усі ми разом маємо право засуджувати нелюдів за кожну вбиту душу, ненароджене немовля, сироту, за океан сліз, пролиту кров, за кожен метр сплюндрованої української землі.

Жити – означає мріяти. Прагну, щоб ніколи не зникло почуття гумору – безумовна зброя українців. Скільки виразів стали влучними, гучними висловами: «Доброго вечора, ми з України», «Скажи : «Паляниця!» та ще напрямом, за яким відправив наш скромний прикордонник російський корабель, а тепер його цитує світ. Правда, головним, значущим, символічним став вислів «Слава Україні!». Він у серці кожного з нас.

А ще маємо право чути рідне, своє, пишатися, що розмовляємо мелодійною, казковою, співучою, найдорожчою українською мовою.

Свято вірю, що всі наші плани, мрії, сподівання об’єднані одним – правом жити. Нам його продовжать! А ще знаю, що здобудуть всі ті, хто на сторожі Миру. Вражає їх професіоналізм, діапазон можливостей і вмінь, яскравий талант, краса розуму й душі, відданість і героїзм.

УКРАЇНА перемає!

ПАВЛИШІНА ОЛЬГА

*учениця Мирнопільського ліцею
з початковою школою та гімназією,
Болградський район, Одеська обл.*

На класних годинах у школі ми часто говорили про права дітей. Це було цікаво, але мене якби не стосувалося. Ми переглядали фото, дивилися ролики з Інтернету, обговорювали різні життєві ситуації. Я знаю, що маю багато різноманітних прав : на освіту, на дах над головою, на здорову їжу, на повноцінну сім’ю...

Але після лютого минулого року це стало актуальним і для мене. В одну мить все змінилося. Війна. Це дуже страшно. В перші дні найбухрливіше реагувала прабабуся. Вона спочатку плакала, а потім почала закуповувати сіль і сірники. Потім вона розповідала про війну дуже жакливі речі: бомбардування, смерть, голод. А потім ми почали все це відчувати на собі. Після обстрілу ракетами Арцизу у нас зникло

світло, потім вода, зв'язок. Далі почали з'являтися в Інтернеті відео і фото зруйнованих міст і сіл, загиблих людей. Серед них були і діти. У школі на класних годинах ми почали говорити про бомбосховище, вчилися правильно і вчасно туди ховатися під час тривоги. Уроки тепер часто проводилися саме там.

Раніше ми мріяли про мандрівки, про гарний відпочинок влітку, про море... Нещодавно я поїхала до моєї тітки до Одеси, була там чотири дні. За весь цей час з сестрою нікуди не пускали і не водили, практично ми просиділи в квартирі до мого від'їзду. Почастішали обстріли міста, були прильоти, всі боялися за наше життя.

Коли я про це думаю, мене переповнюють різні почуття. Це і страх, і образа, і гнів, і гордість, і ще багато чого. Стах пояснювати не треба. Я звичайна людина, і коли над моєю головою пролітає щось, що несе смерть, мені лячно. Мені хочеться жити так, як ми жили до війни.

Я розумію, що ображатися на загарбників нерозумно, з ними треба боротися. Але ж і вони, напевно, мають дітей, батьків. Як можна таке творити? Інколи мене переповнює гнів, коли я чую про нові погрози від рашистів, коли я бачу затоплені села Херсонщини в Інтернеті, коли я чую про вивезених до росії (це не помилка, це слово для мене тепер пишеться з маленької літери) українських дітей.

І я відчуваю гордість за наших воїнів, які борються зараз і за моє право на життя. На фронті мої рідні дядьки. Я дуже хочу, щоб вони повернулися додому живими, тому що ми всі маємо право на життя і на вибір, як нам жити.

Мені дуже хочеться миру, я маю і на це право. але мати права мало, їх треба відстоювати. Тепер я це добре розумію, а ви?

ПЕЛІШКО АНАСТАСІЯ

*учениця Оріхівської філії № 3
закладу загальної середньої освіти
«Сузір'я», Пологівський район,
Запорізька обл.*

Життя... Воно таке мінливе: рік назад я була надзвичайно щасливою в своєму рідному місті, хоча, мабуть, сама не розуміла того. Рідні, друзі, сусіди – все здавалося звичним до страшної ночі 24 лютого 2022 року. Гіршого лиха, ніж Covid, я ще не знала, тому, коли вранці прочитала, що навчаємося дистанційно, спочатку навіть не злякалась. Ми вже звикли до онлайн-уроків. Декому навіть подобалося бути вдома, працювати здала.

Усвідомлення лиха прийшло тоді, коли почула, що бомблять наші міста. Як і чому? За що? Цього просто не могло бути!!! Мозок відмовлявся вірити у страшні новини. Але ж я вмiла користуватися Інтернетом, щоб прочитати про те, що відбувається. Тільки просили ж не перевантажувати мережу, щоб не заважати організувати оборону. Дивно, але це був справжній жах війни, а не вигаданий, не комп'ютерна гра.

На жаль, дуже швидко ворог підійшов майже впритул до нашого міста. На початку березня вдень і вночі було чути стрілянину. Містяни спустилися в підвали, але здаватися не збирались. Вони самоорганізувалися й через Інтернет діяли миттєво: оголошували населенню, що потрібно робити. Шукали бетонні блоки, лопати, старі шини, посуд, білизну, ліки, тощо. Діяли спонтанно, бо воєнного досвіду ні в кого не було.

Діти й дорослі збирали пляшки, щоб наповнювати їх запальною сумішшю... Чи можна було цим зупинити нескінченні ворожі танкові колони? Навряд чи. Але люди, які ніколи не тримали зброї в руках, збиралися це зробити. Можливо, хтось на небесах співчував беззахисним перед страшною навалою мешканцям невеличкого провінційного містечка, тільки ворог майже півтора року не може взяти Орхів ні з землі, ні з повітря.

Пам'ятаю, як мені довелося з мамою спуститися до підвалу березневої морозної ночі. Місячна зоряна ніч страждала разом з нами й стогнала від розривів снарядів. Дошкуляв пекучий холод. Стіни підвалу здригалися раз по разу. Рашисти гатили по місту з усіх видів зброї. Холодний липкий жах огортав тіло так міцно, що німіли руки й ноги. А ще матусині очі, сповнені відчаю. Вона так переживала, що постійно здавлювала мою руку. Таке рідне ньчине обличчя було білим, наче полотно. Вона боялася, що ненадійний хиткий прихисток може стати нашою могилою. Там вона прийняла рішення вивезти мене з вогняного пекла.

Ми стали внутрішньо переміщеними особами, бо в нас забрали минуле. Все, що було до того: житло, речі, щоденні клопоти, мирне життя – залишилось там, у рідному місті. Воно вдень і вночі не має спокою. Кожен клаптик його всіяний уламками страшною зброєю, випалений фосфором... Подекуди стирчать нерозірвані ракети. Чи бачить Господь оті звірства? Чи чує плач по загиблих?

Зруйновані будинки, зруйновані життя... Здіймається попіл над згарищами.

Місто палає щоденно. Біль, сум, розпач і ... ненависть до ворога. Ніхто не збирається здаватися, бо це наша земля. Якщо хтось прийшов нас убити, то любові не дочекається. Мужності орхів'янам не займати. Ми пізнали на власному досвіді ціну «руському миру». Завдяки нашому невеличкому місту ворог не зміг просунути до обласного центру й накоїти ще більшого лиха. На мою думку, Орхів – город-герой.

Тільки-но ворога відіб'ють, ми повернемося додому, бо далеко не від'їжджали. За кордон серце не пускає. Воно тужить за кожним сантиметром рідної землі. Тепер я знаю її ціну. Повернемося – впаду навколішки й буду цілувати.

«Я маю ПРАВО на життя» і буду жити, тому що ми переможемо! Ми обов'язково переможемо і на спаплюженій землі відроджуватимемо новий світ поваги й любові, ціну якому пізнали на власному досвіді.

ПЕЧЕНА ЮЛІЯ

---

*учениця Округного опорного закладу
«Борівська загальноосвітня школа
I-III ст. № 1 ім. Героя Радянського Союзу
В. С. Колісника Борівської селищної
ради» та його філії, Ізюмський район,
Харківська обл.*

Кожна людина має право на життя, на свободу і на особисту недоторканність.

Хто має право на життя? Чи зберігається це право за громадянами України? Хто відібрав це право в українських дітей та на яких підставах?

Життя кожної людини є найбільшою цінністю держави. За останній рік населення країни все частіше почало вживати такі терміни як сепаратизм, колабораціоніст, гауляйтер та багато іншого. Регіон, в якому я живу, з квітня по жовтень минулого року перебував в окупації і досі знаходиться в зоні можливих бойових дій. Ми живемо між двох вогнів. Де одна сторона захищає свою землю, дім та родину, а інша нав'язує свою мову та власне спотворене бачення благоустрою. Російська Федерація, протягом свого існування, постійно перебуває у стані війни та неодноразово порушувала норми

міжнародного гуманітарного права. Так за даними дитячого фонду ООН ЮНІСЕФ з початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну загинула 501 дитина та майже тисяча дістали поранення, в тому числі на Харківщині 76 дітей загинуло і ще 222 дістали поранення. Але, на жаль, цифри зростають.

4 червня 2023 року у Харкові було відкрито пам'ятник дітям, які загинули під час збройної агресії Росії проти України, створений скульптором Михайлом Ятченком. У цей день до Харкова приїхала перша леді Олена Зеленська.

Женевські конвенції регламентують захист цивільного населення під час війни, гуманне ставлення до військовополонених та працюють над поліпшенням долі поранених і хворих у регулярних арміях. Російська Федерація постійно порушує «Право Женеві» на окупованих територіях: катує полонених та мирне населення, примусово вивозить дітей на ворожу територію, негативно впливає на екологічну ситуацію на моїй Батьківщині.

Деякі працівники так званої критичної інфраструктури під час окупації залишилися на місцях, аби працювати для населення. Я вважаю, що їх робота досить не проста і полягає в боротьбі за той рівень життя, до якого звикли українці. Це люди, яким населення завдячує наявністю в домоволодіннях води, світла та газу.

Також значне місце в роботі з українським населенням займають різні благодійні організації та фонди. Від початку деокупації в моє селище приїждить велика кількість таких організацій. Волонтери з України та Європи надають підтримку населенню у вигляді грошової, гуманітарної та іншої допомоги. Особливої поваги, на мій погляд, варті ті люди, які працюють з дітьми. До Борової неодноразово приїздили волонтери з розважальними програмами та подарунками для дітей. Оскільки діти – це майбутнє країни, то і увага до їхнього психологічного та емоційного стану повинна бути за найвищими стандартами. Ці люди легко знаходять спільну мову з дітьми,

вміють зацікавити та разом з ними поринають у казку. Взимку до нас приїздив італійський професійний клоун Марко Родарі, який працює з дітьми в гарячих точках. Його виступ найбільше сподобався борівським дітям, які через війну втратили можливість жити вдома, подорожувати з родиною, спілкуватися з друзями.

Той, у кого кожний день розпочинався під звуки мінометних обстрілів, запусків ракет, щоденних авіа шоу в небі, хто щодня помирав та народжувався заново, тільки той відчуває смак життя. І тільки той, хто відчув окупацію, цінує свободу, можливість розвитку власних здібностей та росту, як особистості. Здатний цінувати підтримку своєї Батьківщини Європою та іншими країнами. Вартий використати шанс на нове, сповнене можливостей та технологій майбутнє. Це нове покоління, яке хоче жити і щодня виборює своє право зі зброєю, книгою, скальпелем, молотком чи ключем.

Я з впевненістю можу сказати, що хочу жити! Не просто існувати. Прокидатися, снідати, йти до навчального закладу, покійно приймаючи, складений кимось, сценарій. Ми – нове покоління українців: сильні, загартовані в боротьбі за свою незалежність особистості. Ми маємо вивчати закони, щоб знати не тільки свої права, але й обов'язки. Ми маємо рівнятися на громадян тих країн, які сьогодні поряд та надають нам допомогу та підтримку. Досягнувши цих умов я з впевненістю скажу: «Я та моя країна маємо право на життя»!

ПИЛИПЧУК ДАРИНА

учениця Луцького ліцею № 23

Що таке незламність? Це питання постає в кожного українця ще з юного віку. Чому всі так багато говорять про незламність? З дитинства на уроках української літератури ми дуже часто читаємо твори про нескореність, складну історію, страждання народу, козацтво й силу духу. Здавалося, що в цьому немає потреби. Адже важко сказати, що всі ті історії допоможуть. Але з віком стає зрозуміло: це була необхідність, щоб ми вирости саме такими. Це виховує розуміння історії, сучасності й один одного. Ми бачимо, наскільки потрібною є культура, єдність, насага. Все це формує незламність.

Ніхто не вірив, що почнеться війна, цей жах, масові вбивства. Попри це, ми несвідомо знаємо що робити, бо ми разом. Українці як єдина система почали просувати спільну ідею. Кожен з нас робить свій внесок у цей непростий час. Військові фізично захищають країну: і території, і людей, що раніше жили мирно, а тепер завжди в небезпеці. Наші захисники приносять в жертву своє життя, аби врятувати народ. Ще з початку війни було чути безліч історій про добровольців, які

сміливо пішли на фронт. Це говорить про високий рівень патріотизму і відданості Україні.

Після військових ідуть волонтери. Відважні люди, які здебільшого раніше не мали нічого спільного з війною. Тепер ризикують та віддають свої сили задля допомоги. Вони, безумовно, мають велике серце. Багато з них – це люди, що жили під обстрілами, але продовжували доставляти одяг, медикаменти, готували їжу та транспортували поранених. Як і військові, вони побували у надскладних умовах, але не здалися.

Наступні – звичайні українці. Вони працюють, живуть і вірять. Завдяки їм розвивається економіка і в нашій державі є кошти на зброю, одяг, їжу для захисників. Українці продовжують працювати на країну: розвивають промисловість, сплачують податки, надають послуги, відправляють донати в різні фонди, розвивають культуру і переходять на українську мову, споживають український контент. Це також і батьки, які виховують своїх дітей, навчають любові до людей і до країни, турбуються про безпеку. Багато з них їдуть за кордон, захищають життя дітей, рідних та своє власне. Не варто поспішати з висновком про боягузливість чи відсутність любові до Батьківщини. Часто люди можуть бути більш корисними в інших країнах. Українці розповідають у всьому світі про війну, спонукають іноземців до підтримки і волонтерства, проводять мітинги або ж просто працюють, відправляючи для ЗСУ більше, ніж могли б тут.

Діти, хоч і не мають власних грошей, теж вносять свій вклад. Усі ми чули про маленьких патріотів, які продавали черешні і браслети, збирали кошти та віддавали все волонтерам і ЗСУ. Та це не єдиний спосіб. Зараз важливо пам'ятати, що діти – майбутнє України. Саме їм доведеться відбудувувати Україну. Тож потрібно навчатися, прагнути до саморозвитку, збагачуватися духовно, щоб створити міцну державу з передовою економікою.

Зараз, на жаль, люди сперечаються між собою про той внесок, який вони роблять. Хтось каже, що з його області найбільше волонтерів, інший – військових, ще хтось, що найважче переселенцям. І кожен правий по-своєму. Але не потрібно хизуватися працею людей у своїй області чи місті, краще самому зробити щось важливе, а потім згадати: кожна людина, якою вона б не була, цінна і необхідна. Якщо вона працює задля перемоги, то не може бути кращою чи гіршою, бо робить це в міру своїх можливостей. Так, важливо розповідати про вклад у перемогу в різних куточках України, це мотивує, але робити це потрібно тактовно. Інакше можна лише погіршити моральний стан українців і посилити ворожнечу в середині держави. Однак це не значить, що люди, які породжують конфлікти, є поганими. Вони по-своєму намагаються допомогти, але забувають про розуміння і взаємоповагу.

Усі ми важливі в боротьбі за свободу. Це не залежить від віку, професії й роду діяльності. Адже найважливіше – ми разом, у цьому незламність. Наодинці ми, як тонкий лист сталі, з міцного матеріалу, але гнучкий і нестійкий, далеко не незламний. Але як тільки зібрати разом усі ці листи, це стане чимось надзвичайно міцним і витривалим. Так і в житті. Основою непоборності є єдність і готовність працювати для спільної мети.

ПОПОВА ОЛЬГА

---

*учениця
Полтавського наукового ліцею
імені А. С. Макаренка*

З початку нападу росії на Україну в 2014 році та повномасштабного її вторгнення у 2023 кричущою стала проблема порушення прав дітей. На даний момент відомо страшні цифри злочинів заподіяних країною терористкою маленьким українцям. Нестерпно боляче стає від усвідомлення того, що поки триватиме війна, ця статистика тільки зростатиме, а слід небаченої жорстокості на все життя залишиться в дитячій свідомості.

Жодна дитина не заслуговує на те, щоб чути звуки вибухів, замість святкових феєрверків. Не заслуговує на те, щоб засинати під завивання сирен, які перекрикують мамину колискову. Не заслуговує жити в страху, що тривожить маленьке серце. Українські діти вимушено швидко подорослішали, адже зіштовхнулися з нищою жорстокістю інфантильних дорослих з сусідньої країни.

Комусь довелося поспіхом збирати речі, покинути свою кімнату, не встигнувши взявши улюблену іграшку. Хтось ніколи не повернеться до своєї рідної школи. Бо тепер місце, де вперше вчилися писати слова, знаходили друзів і радісно бавилися, перетворилося на місце болю: почорнілу

будівлю з вибитими вікнами, зруйнованою російською ракетою.

Дітей можуть вивезти далеко від родини. Туди, звідки й віддавалися накази знищити той безтурботний світ, який вони знали до 24 лютого. Хтось уже ніколи не побачить мами і тата, а комусь так і не вдасться вже вирости, бо йому назавжди залишилось п'ять...

Дитяча наївність, радість, насолода життям була вщент розтрощена реаліями ХХІ століття. Це те, що не вкладається в голову і те, що не повинно поєднуватися. Кожен випадок злочинності беззахисним громадянам нашої країни повинен набувати максимального розголосу. Людство має розуміти які непоправні наслідки має поведінка агресорки сучасного світу для цілих поколінь і народностей. Світ має усвідомлювати, що ця злочинність порушує цінності, права та свободи, які здобувалися і виборювалися країнами після найбільших трагедій історії.

Наше майбутнє – це діти. На їх плечі лягає відбудова країни, виправлення помилок минулих поколінь. Саме вони мають розвивати Україну і стати гідними громадянами. Те, заради чого триває кровопролитна боротьба – це помста за вкрадене дитинство і захист людей, якими ми будемо пишатися в майбутньому. росія не зламає дух жодного українця, навіть маленького. Адже їхня жорстокість уже виховала в наших дітях мужність. Війна стане не тільки кошмарним дитячим спогадом, а й нагадуванням, якою ціною здобувається спокійне життя. З малечку загартовані малі стануть гідними дорослими вільної квітучої України!

ПОРЦИНА ЛІКА

---

*учениця комунального закладу освіти
«Спеціалізована школа № 44
природничо-медичного профілю»
Дніпровської міської ради*

Мені 16 років. Чудовий вік: перші справжні друзі, перше кохання, перша робота і якісь власні клопоти. У мене був дім. До початку війни я безтурботно жила в своєму маленькому містечку, яке має назву Северодонецьк. Ходила в улюблену школу, гуляла зі своєю компанією, проводила багато часу за своїм улюбленим столом. Так, вам не почулося. Я жила в однокімнатній квартирі зі своєю сім'єю і почувала себе собою лише сидячи за ним. Я малювала там картини, писала вірші, вчила уроки, дивилася улюблені фільми на комп'ютері та читала книжки. Над ним висіли фотокартки с моєю сім'єю, з друзями, з різноманітними тваринками. Я створила комфортну атмосферу для часу наодинці з собою.

Більше нема того стола. Нема тих фотокарток. Нема мого міста. Нема мене.

Ми виїхали на початку війни. Я ніколи так не плакала. Втративши все, слухаючи пісню «Люди» групи Бумбокс, всю дорогу я не могла заспокоїтися. Чому зараз? За що? За що вбивають дітей, які тільки пішли в школу і навіть не зловили того ж вайбу перерв, уроків фізичної культури, конспектів

і списаних контрольних робіт? Жінок, які жили своїми дітьми, кожним їхнім подихом, своєю працею, які не просили нічого, окрім здоров'я своїм близьким? А чоловіків, які віддавали все заради коханих, які створювали сім'ї, власний бізнес? Я плакала. Ридала від того, що бачила, як помирають люди. Бачила ті розбиті будинки. Чула прильоти і навіть запах пилу від них.

В нас забрали все. Але ж, хіба я не маю право на щастя? На любов? На освіту? На життя? Звісно ж, маю, як і кожна людина, і не важливо – маленька чи велика. Тепер я живу у Дніпрі. Як і мільйони людей, я не почувую тут себе собою, але я знову почала дихати. Я бачу красу цього світу, я хочу навчатися, хочу кохати. Ми всі зможемо почати все спочатку. Ми помстимося за все! Слава Україні!

РЕГЕЙ ЯНА

---

*учениця Поберезького ліцею,
Івано-Франківський район,
Івано-Франківська обл.*

Народжуючись у цей світ, людина приходять, щоб будувати щасливе майбутнє, закладене в ній Богом. «Людей мільярди...», – так у своїй поезії зазначає Ліна Костенко, але кожен є особистістю. Кожен неповторний, унікальний, якого більше ніколи не буде і не було... Кожне ЖИТТЯ – це немовби дивовижна різнобарвна квітка, яка вранці, вмиваючись рососою, розкриває свої тоненькі пелюсточки і починає ніжно усміхатися до сонечка, черпаючи від нього силу, наснагу, енергію. В обідній порі пелюсточки ще красивіші: сяють, переливаються, заливають все навколо духмяним ароматом, зачаровують... І найкращий букет – це той, де гармонійно поєднано кожную квіточку, яка має право на ЖИТТЯ, має право на УСПІХ, має право на ДОБРОБУТ, має право на НЕЗАЛЕЖНІСТЬ, має право на СПОКІЙ...

І тільки у вільній, незалежній, суверенній, демократичній країні людина може реалізувати це право. Кожна людина

повинна мати веселе безтурботне дитинство, кольорову юність, забезпечену достойну реалізацію та спокійну, глибоку і щасливу старість. Кожен має право на МИР.

АЛЕ...

24 лютого...

Страшне слово ...в і й н а...

... вривається в життя українців пронизливим гулом сирен, які сповіщають про небезпеку для мирних людей. Буча, Ірпінь...Це тільки початок...далі будуть Маріуполь, Херсон, Циркуни, Бахмут та багато інших міст і сіл... План ворога захопити Україну за три дні ганебно провалюється. Бо ми маємо право на ЖИТТЯ, дароване Богом!

Мужньо тримаються захисники Києва, Херсона, Харкова.

Ворог безжалісно знищує ні в чому невинних людей. Просто через те, що вони українці. Ми волелюбний народ, який не мирився ніколи з загарбниками і не змиритися тепер. Бо ми будемо ЖИТИ!

Ніякі плани про денацифікацію України не можуть бути з реалізовані, ворог розбитий, виснажений, осміяний, перемога над ворогом уже близько! На превеликий жаль, сотні, тисячі мирних людей гинуть у цій запеклій боротьбі. Але ми ЖИВЕМО на своїй Богом даній землі і не відступило ніколи!

Наступний підступний план ворога – насильне вивезення дітей в росію. Їх примусово змушують розмовляти ворожою мовою, вивчати чужу історію, забути про своїх батьків і про свою Батьківщину. І все це робиться під приводом безглузлого звільнення від нацизму. Вбивають навіть новонароджених дітей. Лікарні, школи, дитячі садочки, ігрові майданчики постійно піддаються атакам. Вбивають народ, в основі якого закладені європейські цінності свободи, благополуччя і волі. Адже ми знаємо, що таке незалежне ЖИТТЯ і ми його відвоюємо!

Жорстокий окупант не зупиняється. Він не жаліє нікого. Повінь у Херсонський

області вже страшніша, ніж Чорнобильська аварія. Зруйновано не тільки нормальний спосіб життя людей, а й нанесено величезної шкоди такій раніше родючій землі Півдня України. Загибло, живцем втопившись, багато людей. А тварин і птахів, навіть червонокнижних, неможливо перерахувати. Забруднена вода хімікатами і машинними маслами, Запорізька атомна електростанція на межі вибуху... Проте ми ВИЖИВЕМО, що б там не було. Допоможемо один одному, підтримаємо слабших, відновимо, розбудуємо і зацвітемо!

Отож,

... нікому не дано права вбивати людину, позбавляти її ЖИТТЯ!!!!. Ворог неодмінно буде покараний за жорстокі бездушні ганебні вчинки. Справедливість неодмінно переможе. І рашистська федерація опиниться перед судом, бо військові злочини не мають терміну придатності, безневинна кров на руках ворога ніколи не змиється і не зітреться. Кров убитих невинних людей навіки залишиться на долі послідовників війни. Тому що людина – це найвища цінність на планеті, за яку заступається Сам Творець – Всевишній Справедливий Бог! ... тільки тепер ми оцінили справжню цінність того, що маємо зі всіма його проявами, радіщами і печалями. Тільки тепер ми, схиляючи коліна, дякуємо Богу за ПРОЖИТИЙ день, за кусень хліба на столі, з а дах над головою, за ЖИВИХ рідних.

... зараз, як ніколи раніше, віддаємо останню шану Тим, хто віддав своє ЖИТТЯ заради нашого спокою... Тепер помічаємо справжніх ГЕРОЇВ, які ЖИТИМУТЬ у наших спогадах вічно. Бо найбільша жертва – ПОЖЕРТВУВАТИ своїм ЖИТТЯМ заради ближнього...

УКРАЇНА БУДЕ ЖИТИ!!!

РЯБКО ЛІЛІЯ

*учениця Лубенської загальноосвітньої
школи I-III ступенів № 3,
Лубенський район, Полтавська обл.*

ПАМ'ЯТАЙ!

Життя є дар, великий дар.

*І той, хто його не цінує,
його дарунка не заслуговує.*

Леонардо да Вінчі

Одного звичайного ранку до нас прийшла війна. Хоча до цього багато говорили про її ймовірність. Але як таке може бути у XXI столітті? Чи могло бути інакше? Чому ми? Чому я? І розлетілись ці «чому» по всій Україні. До цього я була не готова. Як і всі ми. Війна мене застала вдома зненацька. Вранці, коли ще всі спали й не очікували такої підлості. «Лілія! – почулося у телефонній трубці, – не йди до школи – війна!» Я ще тоді не зовсім усвідомлювала, що це таке. Про неї говорили по телебаченню, читала у підручнику з історії, чула від інших людей... але це було десь, далеко від мого дому, а в результаті війна зачепила й мене. Розгубленість та злість – перші почуття... Потім прийшов страх. І почалося... Розруха в країні. Вибухи. Підвали. Плач дітей. Жах в очах людей, які покидають свою маленьку батьківщину...

Серед масових порушень прав людини, найнезахищенішим виявилось ПРАВО НА ЖИТТЯ... Так дивно, так несправедливо, так страшно... Ключовим у визнанні права людини на життя за Конституцією України є положення, згідно з яким це право є невід'ємним (частина перша статті 27), невідчужуваним та непорушним (стаття 21). Право на життя належить людині від народження і захищається державою.

Минув рік. Зараз я не боюсь. Бо знаю, що ми, українці, – маємо право на життя, сильний, великий народ! Але ніколи цим не хизувалися і завжди поважали чужу волю й незалежність, ніколи не ступали за чужий поріг незваними гостями.

Я живу в красивому місті Лубни. Люблю своє місто та людей, які живуть у ньому. Людей з великим серцем та щирою душею. Сьогодні ми єдині, як ніколи! Усі – від воїнів ЗСУ, що боронять країну від агресора, рятувальників, які під обстрілами продовжують витягувати з-під завалів людей, пожежників, які приборкують вогонь 24/7, енергетиків, котрі цілодобово рятують Україну від енергетичного колапсу, лікарів, які рятують життя у сховищах і підвалах, поранених бійців на передовій, роблять операції під обстрілами, приймають пологи у бомбосховищах, лишаються на чергуванні днями й тижнями, працівників, які продовжують працювати і підтримувати економіку країни, залізничників, які без сну й зупину евакуювали сотні тисяч українців від початку війни, освітян – які навчають дітей та молодь, незважаючи ні на що, владу, яка звертається до всього світу за підтримкою та допомогою! Я вірю, що після Перемоги відбудуємо, створимо країну, яка буде цікава світові, український народ поважатиме один одного, незважаючи на різні погляди та точки зору, релігію тощо. Для мене Перемога – це збереження Української держави українського народу на її історичних землях.

Права людини і Європейська конвенція продовжують діяти під час війни, тому права людини зберігають своє

значення. Держави зобов'язані не порушувати права людини під час війни і збройного конфлікту. Кожна людина має можливість наполягати на тому, щоб її права дотримувалися і має можливість звертатися до Європейського суду з прав людини із заявою про можливе порушення державою її зобов'язань у контексті війни. Право на життя є правом, яке безпосередньо входить до сфери відповідальності держави за його здійснення. Це не означає, однак, тільки обов'язок поваги права на життя з боку держави. На останню покладається також обов'язок захищати вказане право. Складовою частиною цього є також право кожного захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань. Я вірю, що наша країна буде щасливою. Адже ми, українці, – сильна та незламна нація. Вірю в Перемогу! Вірю в Україну та наших захисників!

СЕРЕДА ЮЛІЯ

---

*учениця
Прилбицького закладу загальної
середньої освіти I-III ступеня
імені Митрополита
Андрея Шептицького,
Яворівський район, Львівська обл.*

Життя, як свідчить першоджерело, це велике благо, дане людині Богом.

Людина має право на життя і повинна цінувати його пам'ятаючи, що людство, одержавши дар безцінний, має проявляти турботу для підтримання життя, адже воно скороминуче. За різними мірками воно може бути веселим і сумним, спокійним і тривожним, довгим і коротким, але ніхто нікого не має права позбавляти життя.

Маю право на життя! Конвенція Генеральної Асамблеї ООН статтею 6 твердить, що кожна дитина має невід'ємне право на життя, а стаття 38 голосить, що держава зобов'язана вжити всіх можливих заходів з метою забезпечення захисту дітей, яких торкається збройний конфлікт та догляду за ними.

Чи не порушено світовий порядок про забезпечення права на життя дитини, як найбеззахиснішого представника суспільства. Чи світ не підстерігає оце право на життя,

намагаючись заманити в свої тенета неспокою, страху, страждань, болю і смерти. Що стало причиною того, що треба так голосно заявляти: маю право на життя?!

Ще у давні часи людину, яка свідомо вбивала іншу, засуджували на смерть. У день сьогоднішній чиниться вбивство цілої нації, цілеспрямовано, зухвало, свідомо, з великою ненавистю, відкрито з відвертим презирством, називаючи це огидним для нас, українців словом «освобождаєм». Одночасно з вбивством спостерігаємо, як роздумують «впливові світу цього» над поняттям «забезпечення миру», як викривляють дійсність, правду, намагаючись вибілити зло.

Я частинка українського суспільства моєї нескореної, неповторної і непереможної нації стверджую: маю право жити! Жити для батьків, друзів, приносити користь суспільству, відповідно до моїх здібностей, виконувати відведену мені роль, яка за моїм переконанням має примножувати тільки добро, справедливість, надійність, вірність, щирість і чесність.

Маю право жити, жити і не ходити вулицями, що носять імена катів моїх дідів і прадідів. Маю право вимагати будувати нову українську державу і заявляти собі і цілому цивілізованому людству, що ми не діти рабів, спроможні лише на роль робочого тягла в московському імперіалізмі. Маю право жити в суспільстві, де плекають любов до України, до мови, виховують патріотів, готових на самопожертву в ім'я цієї любові, завжди бути готовим взяти зброю і стати до боротьби за визволення свого поневоленого народу, покласти життя на вівтар Правди. Бути серед мільйонів юнацтва, що пройнялося ідеєю бути вірними Богові й Україні, тоді земля наш українська гляне в майбутнє гордо і спокійно, бо я маю право жити саме в такій державі.

Маю право жити і бути упевненим, що понесуть покарання кати мого народу за численні злочини: вбивства, пограбування, руїни вчинені московитами. Армія спеціально підготовлених, що спалила хату і бібліотеку Тараса Шевченка, осквернили

музей Івана Франка, підірвали пам'ятники української історії, знищили музей Григорія Сковороди, університет імені Василя Каразіна. Будуть покарані москвити та яничари – колаборанти, що гнали мільйони українців у сибірські концтабори, знищили голодомором біля 10-ти мільйонів моїх співвітчизників у 1933 році, це вони повісили Володимира Івасюка і заморозили в лагерній камері Василя Стуса. Це вони... Це вони... Це вони...

Це вони нищать наші міста і села, викрали і вивезли майже 20 тисяч українських дітей для «перевоспітання». Вимагаю захисту і повернення дітей у рідні домівки, вони мають право жити у своїй родині.

Я маю право на життя! І тому ми національно свідомі українці, мусимо про це думати кожної хвилини і не дозволити повторитись злу, бо «можна дурити весь народ – деякий час; можна дурити частину народу – весь час, але не можна дурити весь нарід – увесь час...», – застерігав Авраам Лінкольн. Нас дурили москалі всіх і надто довго. Старанно і підступно переписували нашу історію, змінювали, нахабно перебріхували, стерли з пам'яті імена славетних та марно, бо пам'ять вічна і я маю право на життя з думкою:

«І на оновленій землі врага не буде, супостата, а буде син, і буде мати, і будуть люде на землі...»

СОКИРКО ВЛАДИСЛАВА

---

*учениця Полтавського ліцею
імені А. С. Макаренка*

Історія усіх нас розпочалася однаково... Ми народжуємося! «Я народилася» – кажу я, якщо мені дають завдання розповісти про своє життя з самого початку. З моменту народження цивілізований світ дав мені певні можливості та права, щоб я зростала здоровою та щасливою. Сім'я, ім'я, освіта, мій дід, турбота моїх батьків, любов, спілкування як пазлики складають життя людини, її майбутнє. Усіх і кожного. І, здавалося, сучасний світ вже повністю усвідомлений в тому, що права і свободи людини є невід'ємними. Дехто не може цього усвідомити досі, як і не міг усвідомити колись.

Голодомор 1932-1933 років – геноцид українського народу, реалізований вищим керівництвом СРСР з метою винищення українців. Терор голодом, хлібозаготівельні плани, «чорні дошки»... Вони жорстоко видавали останній шматок хліба із дитячих рук. Про права дитини, захист дитини та її життя ніхто не думав. Нас, українців, ненавиділи і катували. За підрахунками, тридцять тисяч людей помирало щодня. Але

візьміть до уваги той факт, що радянська влада видала розпорядження не реєструвати смерть дітей, віком до одного року. Діти мали повноцінно жити...

Або ж Друга Світова війна – це ще один приклад недотримання всіх морально-етичних норм та правил. На мою думку, дуже гарно цю ситуацію описав Григор Тютюнник у повісті «Климко». Через війну хлопець втратив батьків, тож ним опікався дядько, але невдовзі він теж помер. Причиною було влучання ворожої бомби у локомотив, де той працював. Також у повісті проглядається нестача їжі, а особливо солі. Тож Климко вирушив у Слов'янськ, аби дістати солі та прогодувати себе, друга, його дідуся та вчительку хлопців. На щастя, йому вдалося дістати все, що було потрібно. Та у момент, коли Климко вже йшов додому, пролунала автоматна черга...хлопець загинув. Його прагнення жити знищили однією кулею.

Так, ми не можемо покладатись на вигадану повість, але скільки таких вигаданих повістей реальність за всю історію в Україні. Скільки таких повістей тепер? Буча... Скільки закатовано дітей? Краматорськ...Скільки понівечено дітей через обстріл російських ракет? Донецьк... Скільки окупанти вивезли дітей?

Обстріли звичайних будинків, пологових, лікарень, шкіл – там були діти. Драмтеатр у Маріуполі, перед яким величезними літерами було написано «ДІТИ». Акт цинізму!

За даними Офісу Генерального прокурора, 488 загинилих, 1019 поранених та 19499 депортованих дітей. 373 з викрадених хлопців та дівчат нам вдалося повернути. Я читала інтерв'ю деяких з них, наприклад 15-річного Юрія. Він розповідає, що у таборі дітей примушували вставати, коли грає гімн країни-агресорки. Тим, хто відмовлявся, доводилося писати пояснювальні записки. «Пояснювальна на директора табору, чому ти не вставав на гімн Росії, не співав його. Я писав, що я не хочу вставати на цей гімн, не хочу співати його».

Ці злочини проти них не можуть залишатися в підземеллях мовчання та не. Реакція світу повинна бути сильною, безкомпромісною, і повинна пронизувати кожного, хто чує наш голос. Ми важливі у цій справі. Наша підтримка та вимоги до правосуддя можуть змінити ситуацію для тисячі невинних дітей, які щодня живуть у страху.

Діти – це майбутнє кожної держави. Їхня безпека та захист найбільші орієнтири у боротьбі перед зовнішньою загрозою. Адже ми так прагнемо щасливого дитинства, безтурботних часів без сирен, військових літаків та уроків у підвалах. Але ми, діти, віримо у перемогу, бо хочемо жити у вільній, сповненій мрій і надій Україні – країні великих можливостей і великих надлюдей!

Слава Україні!

СПАСЬОНОВА ІВАННА

*учениця Ямненського
закладу загальної середньої освіти
імені І. О. Мусієнка, Охтирський район,
Сумська обл.*

«Кожна людина має невід'ємне право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави – захищати життя людини. Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань» – стаття 27 КУ.

Право на життя прописані в багатьох статутах світу, зокрема в нашій Конституції. Але манія величчї жителів та керівників країни-агресорки, порушують їх. Геноцид й історична велич власної нації – призводить до націонал-соціалізму, а згодом і до фашизму. Саме ці ідеології процвітають у кривавій імперії. Неприпустимо, щоб через будь-які переконання страждали і вмиралі живі створіння. На жаль, до екологічних катастроф, катувань і знущань європейським партнерам, зокрема ООН немає ніякого діла. Яскравим прикладом є одна з найжахливіших подій цієї війни – підрих Каховської ГЕС, що неминуче принесла і принесє ще більше розпачі, розрухи, горя, збитків нашій країні, принесє ще більшої

люті до росіян, але не дала змоги зрозуміти Об'єднаним Націям, які декларують свою мету як підтримку і зміцнення миру й міжнародної безпеки, що РФ є країною, якій давно треба вказати рух за російським кораблем, але навіть якщо не брати до уваги це, хоча б висловити свою підтримку і солідарність до українського народу, який щодня потерпає від рук російських окупантів та їхньої влади. А замість цього, дана організація вважала за потрібне привітати і відсвяткувати день російської мови. Ці вчинки приведуть до повної зневаги і обезцінення даної організації. Для мене, вона не має ніякої правової ваги і ніяк не захистить мене від агресії країни-сусідки. Також ніякої підтримки не надала Грета Тунберг, яка позиціонує себе екологічною активісткою і виступає проти глобального потепління, хоча підрих гідроелектростанції неминуче призведе до цього. Єдине, що визнали наші європейські партнери, зокрема ПАРЄ – це незаконне вивезення близько 150 тисяч дітей на територію росії. Хоча б за цю сумну подію, Інтерпол оголосило в міжнародний розшук кривавого диктатора путіна. За тисячі злодіянь, які були скоєні на протязі 9 років країною-окупантом проти нашої нації, повинні нести покарання як керівництво, так і підлеглі, які виконували накази.

Європейські цінності та демократичний устрій, повністю протистоять тому, що коїться зараз у нашій неньці Україні. Ще з часів Античності, греки почали запроваджувати демократію, римляни – підпорядкували жителів до життя за законами, а перші християни довели рівність кожного перед Богом, і важливість співчуття до ближнього. Демократичність, рівність, верховенство права і людська гідність – ці принципи були актуальними і бажаними в усій Європі вже на початку ХХ століття. Тобто, Європа демократію і людську гідність прививала ще на початку 20 століття, потім і кров'ю здобула захист цих цінностей, тому і не розпочинає кривавих та захватницьких війн, бо чудово розуміє наслідки подій. Чого не можемо

сказати про імперію зла – росію, яка повністю знищує дані цінності у нашій країні. На мою думку, найменше, що може зробити росія після капітуляції – це постійні репарації. Адже мільйони невинних життів, загублених та пошматованих навіки душ ніхто не поверне. Ніколи не буде колишнього безтурботного життя, дитинства і юності. Принаймні у нашого покоління. Ця війна буде на віки, серед наших нащадків. Ніхто ніколи не пробачить скоєне.

Тож, моя думка була висвітлена для привернення уваги до скоєних злочинів диктаторською країною, щоб жодним чином жодна людина будь-де не забувала, що маленька країна, але з великою душею, вже 9 рік протистоїть диктатурі путіна та його режиму, який постійно наносить удари на українську землю та в українські душі... Не пробачимо та не забудемо ніколи. Здобудемо Перемогу і Мир разом!

СТАВИЦЬКА АЛІСА

*учениця Лубенської загальноосвітньої
школи I-III ступенів № 2,
Лубенський район, Полтавська обл.*

Весь світ, у якому живемо, заповнений надзвичайними можливостями та цінностями, серед яких однією з найважливіших є право на життя. Це фундаментальний привілей, який повинен бути гарантований кожній людині незалежно від її походження, релігії, національності чи соціального становища. «Я маю право на життя» – це заклик до поваги найціннішого дару, який нам дано.

Від народження кожна особа отримує певні привілеї, які закріплені в Декларації прав людини. На формулювання та затвердження їх людство витратило не одне століття. Найважливішим серед них є право на життя. Воно недоторканне та невід’ємне.

Коли розглядаємо право на життя, ми не можемо обмежуватися лише фізичним буттям. Воно охоплює все, що допомагає нам жити повноцінно й достойно. Це право включає доступ до основних потреб, таких як належна медична допомога, харчування,

---

вода, освіта та житло. Більше того, воно передбачає заборону будь-якої форми насильства, зокрема війни, тероризму та геноциду. Кожна людина має право на захист і безпеку. Мас... Та чи завжди те, що на папері, усі ті меморандуми, у яких так часто пишуть «красиві» слова, забезпечують повноцінний захист громадян? На жаль, ні.

Життя – найбільша цінність людини. Воно багатогранне, різноманітне та повне можливостей, але настільки швидкоплинне. Часом ми навіть не встигаємо зрозуміти, як непомітно минають дні, місяці, роки. Людина приходить у цей світ, щоб жити, творити добро, залишити по собі гарний слід у праці, у дітях. Тож не варто витратити його на дріб'язкові сварки, образи та суперечки. «Завершеність життя, і короткого і довгого, визначається тільки метою, заради якої воно прожите», – писав Девід Стар Джордан.

Іноді існування людей потрапляє під загрозу: війни, конфлікти, природні катаклізми... У моїй країні наразі йде війна. Війна... Написала це слово і жажнулася. Це – обірвані мрії про майбутню професію, сподівання на довге й щасливе життя. Це – останній поцілунок, останній погляд найближчої, найдорожчої людини... Війна обірвала мирне життя мого народу, затьмарила сонячне небо димом пожеж, стала нестерпним болем від утрат тисяч українців.

Війна, яка прийшла на нашу землю півтора роки тому, розділила життя кожного на «до» і «після». Тепер ми точно можемо сказати: кожне покоління українців має своїх героїв. Справжніх і серед наших сучасників.

Майже щодня небо мого рідного міста плаче, а наші душі вкриваються ранами від згублених на війні молодих сміливих патріотів, найкращих моїх земляків. Вони теж мали право на життя, але ворожі орди обірвали й знищили цей привілей.. Пам'ять про героїв вічно житиме в наших серцях.

Ми, молоде покоління, є частинкою нашої славної держави. Ми – її сьогодення й майбуття, тому будемо творити долю своєї

Батьківщини. І ми не просто маємо право на життя, а повинні бути гідними своїх героїв, любити рідну землю так, як заповідав нам великий Тарас, зобов'язані берегти волю та незламність України, бути готовими захистити її.

Проте, життя не обмежується лише фізичними аспектами. Моральне, емоційне та духовне благополуччя також є необхідними складовими частинами повноцінного життя. Ми маємо право на свободу висловлювання, свободу думки та свободу віросповідання. Кожна людина повинна мати можливість реалізувати свої потенційні можливості, мати повагу та визнання в суспільстві.

«Я маю право на життя» також означає, що ніхто не може бути позбавлений життя без законної підстави. Смертна кара, тортури та знущання – це суперечить принципам прав людини.

Отже, на мою думку, право на життя повинна мати кожна людина, а тому ми прагнемо створити такий світ, де кожен зможе відчувати себе в безпеці, бути гідним та вільним громадянином. Для цього важливо, щоб усі держави приділяли належну увагу захисту прав та запобіганню насильства. Саме з цією метою створені міжнародні організації такі, як Організація Об'єднаних націй, Міжнародна федерація з прав людини, Права людини в першу чергу і т.д., але не завжди вони можуть допомогти у вирішенні певних проблем та запобіганні конфліктів. Тому відповідальність за дотримання прав людини лежить на суспільстві, щоб КОЖЕН у світі міг чесно сказати: «Я маю право на життя!».

СТАДНІК ГЛІБ

учень Бердянської спеціалізованої школи I-III ступенів № 16 з поглибленим вивченням іноземних мов, Запорізька обл.

Коли ми з'являємося на світ, нам дається найважливіше право – Право на життя. Логічно, чи не так? Воно є основою нашого життя, та що там казати, життя всієї цивілізації! Це право є в кожного. І воно не залежить від релігії, нації та раси. Історично людство завжди прагнуло щасливого мирного життя й захищало цей привілей, однак з 24.02.2022 це право багатьох українців – дорослих і дітей – опинилося під великою загрозою.

Здавалося б, що може бути простіше: є закон – дотримуйтеся його. І все буде добре. Так роблять у цивілізованому світі. Ну от, знову ключове слово – цивілізованому. Наш Основний закон передбачає верховенство права. Прочитую статтю 27 Конституції України. «Кожна людина має невід'ємне право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави – захищати життя людини. Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від

протиправних посягань». Мудро й просто, чітко й прозоро. На мою думку, це не тільки право жити, але й жити нормально, у достатку, а не жебракуючи в злиднях та кожний день проливаючи гіркі сльози. Закон, виявляється, є, а права немає? Парадокс. Це що, як говорять законники, де-юре й де-факто? Хто має право так де-факто нищити українців? Хто йому це дозволив? За яким таким правом?

Візьмімо, наприклад, м-м-м... А хоч би й мене! Так, незважаючи на те, як насолити мені війна, я цілком розумію, що мої проблеми – абсолютне ніщо в порівнянні з трагедією людей, котрі втратили близьких, друзів, родичів, чиї будівлі зруйновані, або затоплені, або спалені. Так от, жив я в Бердянську. Двадцять четвертого лютого по місту залунала тривога. Спершу думали, навчальна. Але ж це почалася війна. Ох і страшно було! А жахлива війна набирала обертів. У центрі Європи! На очах усього цивілізованого світу! На щастя, по рідному місту особливо нічого не запускали, або в нас була хороша протиповітряна оборона, хтозна? Та все ж таки задля безпеки я, мама та чотирирічна сестра вирушили до дідуся з бабусею в Почаїв. Доїхали, на щастя спокійно, без пригод, хіба що купу блокпостів окупантів подолали. Аж тут постала проблема з навчанням. Цитую маму: «Та хтозна, чи буде ще те дистанційне, підеш сюди в школу, очно!» Просив-просив я залишити мене в нашій та таки й випросив! Але ненадовго. По закінченню навчального року почув мамин вердикт: «Не подобається мені те дистанційне, ну от як щось можна вчити через телефон, занадто багато відволікаючих факторів, завелика спокуса грати у ваші ігри на уроках. От у наступному році вже точно підеш очно!» Сподіваюся, це були пусті погрози. Зараз, коли я пишу про це, проблема не здається такою проблемною, та, однак, якось моторошно на душі. І все це через війну! І так хочеться жити. Удома. І не просто жити, а повноцінно. Я ж нібито маю таке право?! Але в моєму місті сьогодні господарюють окупанти. І немає можливості на

повернення, на навчання очно, на спілкування з рідними, друзями... Але, якщо реально оцінювати ситуацію, я, подорослішавши, усвідомлюю, що все дійсно пізнається в порівнянні, як часто каже бабуся. Страшно навіть подумати, що ж перетерплюють тисячі українців щодня... Крізь скільки болю, бід і смертей ще має пройти наш народ, яких ще втрат маємо зазнати та коли врешті-решт переможемо? То ж якою ціною українці ще мають сплатити за своє право й право власних дітей на життя? Усі сподівання на перемогу України. Усі надії на ЗСУ й закорінені глибоко в генах нашого народу незламність, витривалість, жертвовність. Сподіваюся, звільнення станеться якнайшвидше, щоб якомога менше людей убили кляті окупанти!

«Зглянься, богине-Берегине на свій народ, прожени Чорнобога й Мару з нашої землі!» – благали наші пращури в сиву давнину. Я ж сьогодні, у XXI столітті, звертаюся до всього цивілізованого(!) світу: «Досягнення нашої перемоги має бути пришвидшене всіма можливими способами: вступ до НАТО, збільшення надходження зброї, донати, акцентування на неможливості постачання зерна в інші країни – усе це має бути задіяне. Ніхто не повинен страждати. Поверніть мені право на життя. І моєму народу також! Слава Україні, Богу та героям!»

СТАЄЦЬКИЙ ЯРОСЛАВ

---

*учень
Кам'янець-Подільського ліцею
з посиленою військово-фізичною
підготовкою, Хмельницька обл.*

На мою думку, кожна, без винятку, людина має право на життя! Кожне життя, кожна хвилина дихання є подарованою Богом, і жоден не має права це життя забрати! Я один з тих, котрі як ніхто розуміють ціну життя, адже моя країна, на жаль, зараз переживає скрутні часи... Мій народ здавна боровся за право на існування та за визнання всього світу. Від Київської Русі і до козаччини, від січових стрільців і до героїв УПА, від Небесної Сотні до Героїв російсько-української війни. Славні сини цієї держави, нащадком якої я маю честь бути, довели, що люди цієї землі не заслуговують на смерть через чийсь імперські амбіції! Я неодноразово, поринувши в думки, замислювався над тим – за що гине мій народ, та як можна забрати чийсь життя і залишитись безкарним?

Один чоловік за часів здобуття незалежності Україною, пішов на службу в тодішні внутрішні війська спеціального призначення «Ягуар». Він мав декілька освіт, став офіцером і взірцем для

побратимів, мав маленьку донечку, кохану дружину – був гідним сином свого народу. Але так сталося, що життя його забрала війна... Куля мала інші плани на подальше майбутнє цієї людини. І ось питання – чи заслуговувала ця людина на життя, чи мав на нього право тато маленької дівчинка, чи гідний був жити побратим тих воїнів, котрі несли службу разом з ним? Очевидно, що так! Але, як сталося так, що хтось, окрім Бога, самовільно надав собі можливість цим життям розпоряджатись?

Невже і маленькі діти Бучі та Ірпеня, котрих сотнями закатували у підвалах, котрі кричали від болю втрати батьків на вулицях Донецька, котрих, як решето, пронизували уламки від снарядів, не мали права на життя? Невже жінки, які стали поруч із санітарами та снайперами в стрій задля захисту своїх домівок заслуговували на те щоб їхні діти залишились сиротами, а над незліченними могилами нависав державний прапор, котрий навіює, на жаль, лише журбу і гнів через втрату цвіту нації. Я впевнений, що кожен з нас має ПРАВО жити, кохати, вірити та прокидатись вранці із надією в світле майбутнє! Адже, задля того гинув і продовжує гинути наш генотип. І кожен день хвилиною мовчання ми маємо вшановувати тих, хто своїм життям та жертовністю відстояв наше право на життя, хто щиро вірив у наші душі та в нас самих.

Одвічна честь та слава тим, хто бореться за ПРАВО на життя людей!

СТОРОЖУК БОГДАН

*учень закладу загальної середньої освіти
Камінь-Каширського ліцею № 2,
Камінь-Каширський район,
Волинська обл.*

Моє 14-річне життя у перші місяці війни вкладалося у маленький рюкзак. Там на наклейці були мої прізвище, ім'я, дата народження, група крові і контакти батьків. Дивився на неї і розумів: виявляється, усе моє життя складають кілька слів і цифр. А мені здавалося, що так багато пізнав, чимало пережив, а ще скільки напланував... І не вкладалося у голову, що комусь може знадобитися моє життя, життя близьких, знайомих, незнайомих, усіх, хто просто стоїть на шляху зажерливого ворога.

До того страшного лютого нам усім здавалося, що панує закон. Але чомусь загарбникам захотілось верховенства не права, а люті і смерті. Їх не цікавила Декларація прав людини, міжнародні угоди й домовленості, консультативні й дорадчі органи, тим більше, Конституція держави, на яку вони напали. Тільки смерть, руйнація, біда.

Дуже важко говорити про права, коли уявлення про побудову світу за певними законами кришаться. Руйнуються під звуки пострілів, що лунають з екрану, – і ще досі прислухаєшся вечорами, чи не чути їх там – за нашою вулицею. Під слова молодого чоловіка, який прогулюючись на милицях поруч з нашою районною лікарнею, гукає в трубку: «Не хвилюйся, живий же!». Під тихі вечірні розмови батьків, які ніяк не могли зважитись, їхати десь чи лишатись. Під щоденні звіти про кількість вбитих окупантів, яких ти уже чекаєш і радієш. Стоп... Я радію, що у когось уже нема життя, що у нього це право забрали. Хіба він не мав такого права? Важко, страшно і незрозуміло...

Милістю Божою моє містечко оминали ракети. Звуки повітряної тривоги уже не заганяють в остовпіння від страху. Уже минули оті емоційні гойдалки, коли не знаєш, чи можна плакати, аби той біль прочитаних новин вийшов (але ж я мужчина – маю бути сильним!), чи можна сміятися щиро, так, як до війни (чи то не гоже – скрізь стільки біди?). З'явилась спочатку якась монотонна потреба щось робити, яка вже потім переросла у новий ритм життя – воєнний.

Але навіть у нових реаліях ми розуміємо, що «кожна людина має право на життя, на свободу і на особисту недоторканність». Про це говорить Загальна декларація прав людини. Це зрозуміло усьому цивілізованому світу. Усі конституції містять статті, у яких йдеться про те, що людина, її життя, здоров'я, честь, гідність, недоторканність, безпека – найвища цінність. Наша – не виняток.

У голову не вкладається, що право на життя, право бути усім разом, право жити у вільній країні у наш час треба доводити і відвойовувати. Хто надав право посягати на життя інших? На моє життя. На життя тих дітей, які втікаючи від війни, переїхали до нашого містечка. Тих, які виїхали з країни.

Є цілі нормативно-правові бази, у яких йдеться про вплив збройних конфліктів на дітей. У звітах ООН йдеться про понад

мільярд неповнолітніх, які живуть на територіях, що зазнають впливу збройних конфліктів. Понад мільярд!

Знаю, що від суворої статистики про дітей в умовах війни нам вже не ухилитися – наші душі зранені. Але з того звіту (там, де нас мільярд...) ми зовсім скоро виберемося – збройний конфлікт на нашій землі завершиться перемогою України! За це борються наші захисники! За наші життя! За наші права! Бо ми маємо право на життя!

Право на життя – найвища цінність!

ТИЩЕНКО ДАНИЕЛ

---

*учень
Черняхівського ліцею № 2,
Житомирський район,
Житомирська обл.*

Тепле літнє повітря ковтками лине моїми крилами, обгортаючи їх, підіймаючи моє легке тільце вгору. Після чого я віддаю його землі, що тягне мене в свої обійми, й так раз за разом, все далі й далі. Я вже давно мандрую, не тому, що я так хочу, а тому, що де б я не осідала, мене постійно переслідують величезні холодні орли, що цілеспрямовано влітають у теплі сірі людські гнізда. Деякий час вони постійно вгризалися в них, через що ті руйнувалися, наче зроблені з хмизу, але потім в людей з'явилися і свої захисники. Вони зустрічалися в небі, лунав дикий свист, а потім коїлося щось страшне, ніби на мить із диким гулом з чорного диму й хмар з'являлося ще одне сонце, потім зникало, а від велетнів розліталася чи то пір'я, чи то нутрощі... Жажливе видовище. Але спокою не було й на землі. Люди боролися не лише з орлами в небі, а й між собою. Вони тримали в руках щось схоже на гілля, інколи на цілі стовбури, а деякі навіть рухалися на чомусь з прикріпленими дерев'яками. Це гілля постійно миготіло й дуже сильно шуміло, деякі люди не витримували цього гулу і падали на землю, вмиваючись червоним

теплим соком. Тому я повинна була тікати, але куди б я не тікала, мене завжди знаходили. Я навчилася розрізняти людей, що просувалися разом з орлами, відганяючи мене далі від рідної домівки, від тих, хто пробував їх зупинити, захищав свої гнізда, допомагав мені довше залишитися на одному місці. Я думала, так триватиме й далі, що люди з орлами переслідуватимуть мене вічно, але якось я помітила, що все почало змінюватися. І люди, що постійно затримували і відходили, почали навпаки просуватися. З часом я почала наздоганяти їх, бо рухалися вони в сторону моєї домівки, в сторону мого саду, де я з'явилася, де вперше побачила сонце, справжнє сонце, а не орлине. Де мирно проходило моє життя, де я вперше побачила людину. Моя перша зустріч з людьми була трішки лячною, але показала, що, здається, боятися їх не варто. Першим я побачила згорбленого чоловіка, з сіруватим хутром біля місця, що схоже виконувало функцію дзьоба, й на макітрі. Тоді я боязко відлетіла на інше гілля, але він навіть не звернув на мене уваги, повільно походжав, щось підв'язував. Потім я почула голосний регіт і крик, що наближався, це була ще одна людина, але набагато менша й дуже енергійна, на відміну від чоловіка. Вона бігала довкола нього, називала його дідусь, а він лише й встигав, що ледве стримувати її і чогось повчати. Досхочу набавившись, вона сідала поруч з – як вона його називала – дідусем і просила щось їй розповісти. Зазвичай дідусь розповідав їй дивні історії, яких я собі й уявити не могла, про звірів і події, яких в житті не бачила, а коли історії їй набридали, вона розпитувала про все навколо, і здається, жодна відповідь не могла вгамувати її цікавості. Саме під час такого допиту вона звернула увагу на мене, і дідусь розказував. Я навіть сама про себе такого не знала. Схоже, багато він таких, як я, побачив, що вже й не цікаві йому. Потім трапилося дещо чудове: він дав цій маленькій людині трішки зернят і сказав покласти на вітці поруч. Я, звичайно, боязко відлетіла, але щось підказувало, що боятися не варто. Так і почалась наша дружба.

Всю весну Ганнуся, як звав її дідусь, провела в садочку, весело бігаючи, співаючи пісень, кликала туди своїх друзів, що

проживали в схожих гніздечках поряд. Разом вони придумували цікаві ігри, інколи невеличкими гілочками водили по білому листі, після чого там з'являлися чудернацькі візерунки, декілька з них нагадували й мене. Літо мало чим відрізнялося від весни, хіба що дружба наша ставала все міцнішою. Зранку я прилітала до її вікна, щоб розбудити її своєю піснею, а потім, коли дівчинка виходила надвір, починались наші буденні розваги. Ввечері, коли Ганнуся лягала спати, я постійно наспівувала їй колискових, щоб сон її був міцний. Восени дівчина почала постійно кудись йти щоранку, тому я вирішила пролетіти разом з нею, і на мій подив, я знайшла місце, де сотні таких маленьких людей разом жили в одному великому гнізді. Деякий час сиділи й слухали якусь поважну людину, а потім різко зривалися з місця. Я постійно прилітала провідувати її, а потім ввечері ми знову зустрічалися в золотому осінньому саду.

Холоднішало, настала зима. В мене з'явилась невеличка годівничка, яку змайстрував дідусь. Все було добре, навіть попри морози, але потім з'явилися вони: люди і орли. Що було далі, ви вже знаєте. Тепер я слідую за людьми, що боронять свої гнізда, осідаючи разом з ними, наближаючись додому. Вони теж, мабуть, хочуть до своїх домівок, що десь там, за головами орлів. Чекаючи, я часто бачила малих людей, вони робили те саме, що й Ганнуся, але водили не гілочками, а вуглинками, через що їх візерунки наганяли смуток. Пролітаючи, я бачила величезні будинки із височенними стовбурами, з яких раніше густо тяглися хмари. Тепер цих велетнів повалено, а від хмар лишилися химерні спогади. Я вже майже вдома, я бачу так багато знайомого. Я не стримуюсь і переганяю лінію людей-захисників і лечу до рідного саду, до Ганнусі і дідуся. Ось вже й школа на обрії... Чорна і пошматована. Ось знайома дорога і... Сад повністю обгорілий, схоже, недавно тут були орли. Будинок теж чорний. В середині лежить Ганнуся, вмита темно-червоним соком. Я вдома... Я лежу тут...

ФЕДОРОВА УСТИНА

*учениця Яблунівського ліцею,
Прилуцький район, Чернігівська обл.*

Людське життя... Неповторне та звичне, радісне й сумне, сповнене глибоких переживань, солодке, як мед, і гірке, як полин. Так, життя кожної людини – це стежина з червоними та чорними тонами, як у тій пісні «червоне – то любов, а чорне – то журба»...

Народжуючись, кожна людина отримує найважливіше право – право на життя. Вдумаймося у слова Леонардо да Вінчі:

*Пам'ятай! Життя є дар, великий дар,
І той, хто його не цінує,
Цього дарунка не заслуговує.*

Життя – це найцінніше дарунок, який ми отримуємо. Воно відкриває перед нами безмежні можливості, емоції та величезний потенціал для саморозвитку. Тому кожна людина має неоспориме право на життя. Право на життя є основоположним правом, закріпленим у Всеагентстві ООН з прав людини та в інших міжнародних документах. Це право гарантує нам безпеку,

існування та можливість розвиватися у своїх інтересах.

Однак, незважаючи на те, що право на життя є основоположним, у нашому світі ще існують численні виклики, які загрожують цьому праву. Війни, конфлікти, насильство, бідність, хвороби – все це становить загрозу нашому життю і може позбавити нас можливості реалізувати свій потенціал. 24 лютого 2022 р. після початку повномасштабного нападу російської федерації на нашу державу, життя України та українців змінилось... Серед масових порушень прав людини, найнезахищенишим виявилось ПРАВО НА ЖИТТЯ... Так дивно, так несправедливо, так страшно...

У 1945 р. на весь світ, який пережив лихоліття II Світової війни, пролунало «Ніколи більше!» Але на початку 2022 р., у XXI столітті весь світ промовляє «Україна», «Буча», «Бородянка», «Маріуполь»... І що?! Міжнародні організації, створені для забезпечення, утвердження та захисту прав людини, виявились безпорадними проти цієї агресії. Як бути? Захист права на життя в умовах війни – це про нас сьогоднішніх!

Війна не шкодує нікого, і найбільше страждають діти. У нас відбирають найголовніше у юному віці – здатність насолоджуватися життям, радіти кожному дню, щиро посміхатися. Зараз усі маленькі українці тривожно прислухаються до навколишніх звуків, боячись почути сирену, звуки вибухів та постріли.

Зрозуміло, що велика кількість смертей в Україні – це не просто жорстокість, а звірство. Ця війна поза правилами. Але особливо вражає смерть дітей. Від початку повномасштабного вторгнення лише в Чернігівській області загинуло 22 дитини, 59 поранено, 12 повністю осиротіли, тисячі залишилися без рідного дому, або змушені тікати з нього. Без слів...

Окупанти продовжують чинити немислимі звірства проти українців. На жаль, ми знаємо, що таке ракетний обстріл. «Град» у нас асоціюється не з природним явищем. Ми знаємо, що в школі можна не

лише навчатися, а й ховатися. Ми найщиріше співаємо Гімн та усвідомлюємо, хто забирає наше дитинство. Ми відкладаємо кишенькові не на новий «велик», а на тепловізор для військових. І навіть в День захисту дітей у серці країни від рук рф гинули невинні. Близько 500 янголів відлетіли навіки в небеса, не добавившись першими іграшками, недописавши перші літери, не склавши перші іспити.

Війна ніби дихає мені в спину, і зараз дивиться на мене зі сторінок та екранів ЗМІ. Моя країна потерпає від кровопролиття. Майже кожен день мені дають змогу впевнитися, якою мірою виконуються мої права.

Ці події стали свідченням жадливого порушення прав цілого народу. Коли я думаю про це, мені стає страшно, тому що навіть в наші часи з волі однієї людини вчинено жадливий злочин, жертвами якого стають сотні тисяч людей.

Війна забрала у нас дитинство, позбавила захищеності, безпеки, батьків... Ми вмить подорослішали, відчули усю несправедливість світу, коли країна-терорист позбавляє майбутнього мене, мою родину і мою рідну країну.

Ніби все як завжди – літо, канікули... Але тепер ми – діти війни... Мріємо про Чорне море в Одесі, Затоці, Миколаєві... Але знаємо, що море там заміноване, купатись не можна... Ми говоримо, як наші бабусі та дідусі, коли починали свої розповіді зі слів «пам'ятаю, до війни...». Ми живемо в часи, коли для дитини просто поспати без сирени повітряної тривоги, ракетних атак і прокинутися зранку – це щастя, це цінно.

На завершення, хочу пригадати одну виставку, яка проходила в зоопарку Бронкса і називалась «Найнебезпечніша тварина у світі». Суть виставки: на стіну просто повісили дзеркало і написали «Ви дивитесь на найнебезпечнішу тварину у світі. Вона одна з усіх тварин, які коли-небудь жили, може знищити (і робить це) цілі види тварин. Тепер вона здатна знищити

все життя на землі». Розкажіть про це росіянам...

Ми малюємо війну, співаємо «Червону калину» і мріємо про Перемогу. Тепер для нас супергерої – наші військові, наші батьки...

Дуже хочеться, щоб у житті кожної дитини були лише сонячні, радісні дні, а війна, окупація, міни – це все було несправжнім, хай у кіно, у книгах... Але щоб ніколи у реальному житті не було війни!

ФЛАТОВ ДМИТРО

учень Запорізької гімназії № 14

Мене звати Дмитро, мені лише 14 років. Я хочу розповісти вам про те, яке у нас було дитинство, як ми приходили до школи, як спілкувалися та грали з друзями і нічого не боялися. Але, на жаль, усе змінилося 24 лютого 2022 року.

Почалася війна, якої ніхто не очікував, особливо від сусідньої країни – Росії, яка нам була, наче сестра. Ці нелюди рановранці почали бомбити нашу рідну Україну – місто за містом, селище за селищем. Вони сподівалися, що за три дні візьмуть Київ, що їх зустріне наш народ з хлібом та сіллю. Але завдяки нашим захисникам, їм це не вдалося. Вони вкрали у дідусів та бабусь – старість, а в дітей – дитинство. Ми вільний народ, ми маємо право на життя. Це право, яке повинно бути захищене, незалежно від того, де я живу. На жаль, в нашій країні йде війна і саме під час війни діти, такі як я, стають більш вразливими. Нам прийшлося зіпнутися з труднощами, яких не повинно бути в нашому житті. Війна забрала наше безпечне дитинство. Замість того, щоб гратися з друзями, ми під час тривоги біжимо в укриття, щоб сховатися від чергової ракети, боячись за своє життя. На жаль, іноді ми стаємо свідками страшних

речей, ми бачимо зруйновані міста, людей, які втратили своїх рідних, сім'ї, яким прийшлося розлучитися, переїхавши в чужі країни, щоб зберегти своє життя. Це все дуже важко бачити, чути і на душі стає сумно. Саме тоді я зрозумів, що наше ПРАВО на життя порушено. Тому що, деякі важливі аспекти залишаються невирішеними. Жити в умовах війни та нестабільності дуже складно, для будь-якої дитини. Ми стикаємось з постійною загрозою безпеки, браком доступу до якісної освіти та медичних послуг, а також зі зниженням нашого соціального та економічного становища.

Щоб змінити ситуацію, потрібні широкі реформи та розширення підтримки від нашої влади. Дуже важливо встановити ефективні механізми контролю за дотриманням прав дітей і молоді, забезпечити доступність якісної освіти та медичних послуг, а також розвивати соціальні програми, спрямовані на наше фізичне та психологічне відновлення. Наші голоси повинні бути почуті та враховані, оскільки ми є найбільш вразливою, але одночасно майбутньою силою нашої країни. Я вірю, що разом, зусиллям усіх – дітей, батьків, організацій та урядами зможемо побудувати майбутнє для нас, українських дітей та молоді. Я хочу жити в країні, де діти будуть мати рівні права, можливості, для розвитку свого потенціалу, де ми зможемо вільно виражати свої думки та брати участь у процесах, що стосуються нашого майбутнього. Я закликаю всіх дорослих, владу, громадські організації та міжнародну спільноту приділити особливу увагу потребам та захисту дітей в Україні. Ми заслуговуємо безпечного та щасливого майбутнього, і це можливо, якщо ми всі спільно докладемо зусиль для захисту прав дітей. Але спочатку ми повинні перемогти ворога, для того, щоб жити і рухатися вперед, тому, що ми маємо ПРАВО на життя... Я маю ПРАВО на життя.

ХАРЧЕНКО НАДІЯ

*учениця Домантівського
навчально-виховного комплексу
«Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів –
дошкільний навчальний заклад»,
Золотоніський район, Черкаська обл.*

24 лютого 2022 року життя України та українців змінилося... Серед масових порушень прав людини найнезахищенишим виявилось ПРАВО НА ЖИТТЯ... Так дивно, так несправедливо, так страшно...

Ми почули оті жахливі новини, в яких було багато болю і гніву: Буча, Маріуполь, Бородянка. А потім: Вінниця, Дніпро, Умань... Ми мали б радіти нашим містам, ми мали б жити і будувати своє щастя. Але комусь злomu і, певно, божевільному, захотілося погратися людськими долями, показати свою силу. Натомість вийшло показати свою дурість і свою жорстокість.

Очі. Тоді, 24 лютого 2022 року, мені здавалося, що я перетворилася на великі суцільні Очі. Так, мої очі не могли відірватися від екрану телевізора чи монітора комп'ютера. Я дивилася телемарафон, відео в *YouTube*, шукала

новини в *Telegram*. Мої очі скрізь бачили біль, кров, смерть. Вони і досі пам'ятають світлини з Вінниці. Там внаслідок ракетного удару загинула сонячна дівчинка Ліза. Зізнаюсь, я ніколи не замислювалася над тим, хто вони – сонячні діти. А коли побачила Лізу, то відразу все зрозуміла. Ота її яскрава посмішка, такий беззахисний погляд, а ще квіти навколо неї, сині, дуже сині. Лізина посмішка тепер назавжди на небі. Іноді я помічаю її в сонячних промінчиках і в хмаринках, таких синіх, як ті квіти навколо неї. Але мені тепер так важко дивитися на небо. Я бачила там ракети, я бачу там посмішку дівчинки, яка вже ніколи не стане дорослою. А в неї ж було право на життя!

Будинок в Умані. Чорний дим, зруйнований під'їзд, жодного шансу вижити. Незадовго до трагедії я познайомилася в Інтернеті з хлопцем. Йому було 17 років, тепер назавжди лише 17. Ракета влучила в його будинок. Я писала йому напередодні, а потім побачила ті світлини, руїни, що лишилися від будинку. Я розуміла, що десь там був Кирило. Що думав він в той час? Чи був у нього взагалі час про щось думати. Мої очі вперто шукали нові світлини, сподіваючись побачити диво. Дива не сталося. Кирило загинув. Але ж у нього було право на життя! У нього були свої мрії і такі далекоглядні плани!

СЕРЦЕ. Все, що було всередині мене, перетворилося на суцільне велике серце. Воно розривалося, коли я читала про вишукану жорстокість наших ворогів. В одному з прикордонних міст вороги вбили молоду маму, а до її тіла примотали скотчем немовля разом з міною. Коли дитина почала плакати і пручатися, міна здетонувала. Те малятко мало право на життя. А чи мають право жити ті виродки, котрі так жорстоко позбавили життя матір і дитя?

Кирило...Він ніколи мені більше не напише. Але це не найстрашніше. Він ніколи не заговорить до своєї мами, не обніме батька. Його далекоглядні плани ніколи не здійсняться. Він хотів жити і мав на це право. Право на ЖИТТЯ!

РОЗУМ. Моє серце і очі зверталися до мого розуму. Чому так? Чи має хтось право забирати в людей найцінніше право – ПРАВО на ЖИТТЯ?!

Більше ніж за рік війни в Україні 461 дитина загинула та понад 927 отримали поранення різного ступеня тяжкості. Так, згідно статті 27 Конституції України, кожна людина має право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави – захищати життя людини. Та ми ж розуміємо, що в умовах війни це робити дуже важко. Тож мій розум вперто кричить, що війна – це зло, це злочин, це біль і жах. Вірю, що всі, хто причетний до розв'язання цієї війни, будуть покарані. Переконана, що ПРАВО на ЖИТТЯ – це найбільш вагоме право, яке має кожен із нас. Порушення цього права призводить до непоправних наслідків, бо ж життя неможливо повернути.

Мрію про день, коли мої ОЧІ побачать в *Telegram* повідомлення про кінець війни, моє СЕРЦЕ заплаче сльозами радості, а РОЗУМ скаже: «Нарешті! Дякую всім, хто подарував нам мир і впевненість у тому, що ПРАВО на ЖИТТЯ не буде порушуватися!»

Чекаймо! Дочекаємось!

ХОХЛОВА ВІКТОРІЯ

---

*учениця ліцею № 13
Кам'янської міської ради,
Дніпропетровська обл.*

Мертва тиша... І мертва я...? Чому нікого немає поруч? Куди поділись всі люди? І чому я зараз тону?

Це відчуття, коли тебе душить вода, дуже страшно. Вона тягне тебе на саме дно, у саму прірву, звідки ніколи не вибратися. Але як так сталося? Моя свідомість полишає мене і я падаю прямо в обійми прірви ...

Кисень... Він завжди був такий? Де я? У лікарні? Що ж таке сталося? Чому я не вдома і де мої батьки? Чому у палаті всі зараз говорять про ГЕС? До чого тут гідроелектростанція? Стривайте, той вибух і вода... Це був не сон?...

Коли лежиш у лікарні сама, без рідних, у повній безнадії, коли навіть не знаєш, що робити далі... Це страшно. Чому хтось вирішив за мене моє життя, життя моєї сім'ї?! Я не маю права на життя? Маю. Так чого ж я лежу в лікарні, а мої рідні... Я навіть не знаю, що з ними! Чому якомусь карлику захотілося відбирати право на життя мільйонів українців? Чому він

вирішив, що ці кляті росіяни мають право відбирати в нас життя?!

Чи знайома їм відчуття страху? Страху за своїх близьких? Чи знайома їм відчуття болю? Болю за рідну країну, у якої теж є право на життя, але його намагаються відібрати?

Мамо... Мамо! Де ти? Мені боляче! Мамо! Ти мене чуєш? Мамо! Чому мені так боляче? Ти де, мамо?....

Я пам'ятаю тільки момент прильоту і як мама встигла накрити мене собою... Величезна стіна будинку падає прямо на нас і... Темрява... Коли прокидаюся, мами поруч немає. Мене несе до машини швидкої допомоги рятувальник. Я нічого не відчуваю... За що так зі мною? За що так із мамою? Я не маю права жити? Моя мама не має права жити? Маємо. Чого ж тоді мами більше немає поруч?! Чого ж тоді мені так боляче?!

Стіна... Як я тут опинився? Я ж всього лиш ішов додому з роботи? Навіщо мене розстрілювати? Я просто українець! Я не маю права жити? Та хто дав вам право, кляті орки, віршувати мою долю?! Що ж буде із моєю донькою? Вона ж ще маленька! Кляті виродки!...

Я – захисник України. Ти можеш мене не знати, не знати хто я, не знати моє ім'я. Але я з тобою поруч завжди. Я стою і бороню нашу святу землю від російського загарбника, щоб українці могли жити. Я б'юся за незалежність нашої України. Я б'юся за право на життя, яке намагається в нас відібрати кремлівський карлик.

Ми вистояли і вистоемо! Ми боремося і поборемо! Ми перемаємо і переможемо! За життя! За право жити! За право жити у вільній Україні!

ЧОРНА ЮЛІЯ

---

*учениця ліцею № 2
Гостомельської селищної ради,
Бучанський район, Київська обл.*

Друзі, школа, родина, улюблені заняття, плани на майбутнє... Здавалося, кращого й годі бажати. Та все перекреслив страшний ранок 24 лютого 2022 року.

Крізь сон чую стривожений мамин голос:

Доню, прокидайся!

Ще рано, мамо, – потягуюся в ліжку.

Війна, дитино, – мама міцно обняла мене. А в її очах – біль, тривога і страх.

Паніка, тривожна валіза, підвал і жах. Вибухи. Один гучніший за інший. Як в кіно. Але то була страшна реальність.

Страх паралізував усе: і тіло, і волю. Раптом думка, як блискавка, пронизує мозок: «Невже це кінець? Невже наступний снаряд попаде в наш підвал?» І тут мені захотілося крикнути на весь світ: «Я хочу жити! Я маю право на життя!» Та я тільки міцніше тулюся до мами.

Життя в окупації страшне: свистять снаряди, рвуться бомби, немає світла, газу, запаси води закінчуються, телефони мовчать... Як ковток свіжого повітря, ловимо скупі новини У короткий час затишшя біля будинку на багатті варимо юшку, пригощаємо сусідів, з нами поділилися сухарями.

І так довгих два тижні. А потім – «зелений коридор». Їхати чи не їхати? Ризикуємо в обох випадках. Рішення приймаємо миттєво: їдемо.

Дорога була важкою, довгою і страшною. І зараз завмирає душа, бо перед очима – прошиті автоматними чергами автомобілі, розстріляні люди, обгорілі авто, мертвий чоловік поруч із велосипедом, розбитий мікроавтобус з написом великими буквами «Діти». Яка їхня доля? Чи вціліли? Чи вижили? Вони всі хотіли жити. Ми тоді ще не знали про трагедію Гостомеля, Бучі, Ірпеня – таких рідних і найдорожчих у світі місць.

Коли ми опинилися подалі від лінії фронту, ще довго здригалися від найменшого звуку, стуку, гуркоту.

Через рік ти не розумієш, як опинилася тут, за межами моєї України, десь за межами своїх очікувань. Кожен ранок – це новини, обід – тривога за рідних, що залишились отам, у небезпеці, і вечір – час нав'язливих думок і головного питання: «Коли це все закінчиться?».

Чомусь дорослі звикли вважати, що у підлітків проблем не може бути. Та час змінився, на нас навалюється з кожним днем щось нове й незрозуміле. Це цікаво та водночас страшно, адже на звичні проблеми нашого віку накладається війна. Невпевненість у завтрашньому дні, намагання вибратись із власних думок під ритм незвичного тобі життя не вдома, на чужині.

Ти ніби існуєш подвійним життям, намагаючись зрозуміти, що це дійсно реальність. Ти не можеш сказати, що тобі важко, бо не маєш права скаржитися, адже комусь важче. Справжні герої, не називаючи себе патріотами, борються. Борюся за тебе,

за кожну душу, що й досі слухає російську музику, що й досі не хоче перейти на солов'їну.

ЗСУ мужньо боронять рідну землю, звільняють окуповані території, приближають день нашої Перемоги. Вони, мужні й безстрашні, стоять, як стояли наші славні предки, аби ми й наші нащадки могли гордо сказати: «Моя свята держава – Україна! Я – українець!».

Ти дивишся на щасливе життя підлітків за кордоном і просто лізеш у телефон у пошуках новин, фото й відео. Хоч так опинитися там, де був колись твій щасливий час, де ти так само радо й безтурботно йшла додому, і в планах мало б бути тренування, домашнє завдання, очікування канікул, що так і пахли насолодою та свободою... Та хіба я не маю права на життя, на щасливу юність, на мирне небо?

Сотні зруйнованих долей, загублених душ, втрати, число яких зростає щоденно. А ти лежиш о третій ночі, як ті дротові навушники, що заплуталися самі в собі і нагадують мені мене.

Питання й думки, на жаль, подіти нікуди. Кожен день, ранок і вечір ти б'єшся з ними в намаганні зрозуміти щось, відповісти на запитання, що ятрять мені душу: «Хто дав право нашим кривавим сусідам розстрілювати нашу Незалежність, руйнувати міста і села, позбавляти дітей дитинства і усіх – права жити?»

Ми всі маємо право на життя!

ШАПОВАЛ ЮЛІЯ

*учениця Кропивнянської
загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів
Золотоніської міської ради,
Черкаська обл.*

Де б'ється серце України, де височіє на схилах Тарас, де сивий Дніпро поважно прямує до Чорного моря, де витає у високості вільний птах – це мій рідний край, моя Черкащина! Право тут жити століттями виборювали мої пращури у Кропивнянському козацькому полку, право жити на цій землі надали мої батьки із родів Шаповалів-Недобор.

Прокляте військо ординське порушило це право за всіма законами людськими, шматуючи пам'ять, цінності, гідність...

... Ця зустріч пройняла до глибини душі, вона була передбачувана і мала обов'язково відбутися. Моя землячка, випускниця цієї ж школи, ровесниця нашої незалежної України, чудова молода медикня, повернулася з російського полону. Тієї весни вона рятувала поранених у Маріуполі, вселяючи бійцям віру і надію на одужання та життя. Марина Голінко – військовий лікар. І коли зі сцени «Євробачення-2022» лунав заклик українських виконавців про допомогу «Азовсталі» та місту Марії, Марина зі своїми побратимами вже була в полоні. Цілих пів року, таких довгих для неї та

рідних, здалися вічністю. Близькі та знайомі щодня чекали звістки й ... обміну. Він відбувся восени двадцять другого року.

Ми, учнівська молодь та спільнота вчителів, в очікуванні Марини у стінах рідної школи. А вона, така юна і прекрасна, стримано розповідає про дні, проведені в полоні. Поряд з нею перша вчителька, класний керівник (вона ж нині директор освітнього закладу) і мама, бо вона ж соціальний педагог школи. І зараз Маринці так спокійно, тепло і затишно, бо ж вдома. Для нас вона здається дівчиною-легендою, адже виборола право на життя своєю незламністю, стійкістю і прагненням повернутися в Україну. А ще материнськими молитвами...

Сьогодні наша історія пишеться кривавими літерами. Цілісність, суверенітет й незалежність нашої держави виборюють захисники й захисниці.

Свою п'ятнадцяту весну у роки війни я зустрічаю в учнівському війську. Наш юнацький запал та патріотичний настрій налаштував на проведення благодійних ярмарків, аукціонів, концертів; створення листів, оберегів, малюнків, надсилання посилок... МИ, Я, маю ПРАВО на життя, світле та щасливе майбутнє! Я маю продовжити рід Шаповалів-Недобор!

Переможну весну ми всі чекаємо!
Хай буде весна!

ШКАЛИК АРТЕМ

*учень Могрицького навчально-виховного
комплексу Юнаківської сільської ради,
Сумський район, Сумська обл.*

Я народився і з перших секунд свого життя отримав головне право – ПРАВО НА ЖИТТЯ.

Несправедливо, кривдно, страшно від того, що у сучасному цивілізованому світі ми стикнулися з проблемою масових порушень прав людини... Дивно, проте найнезахищенішим виявилось право на життя... російська федерація з ніг на голову перевернула життя дорослих та юних Українців після початку повномасштабного вторгнення на нашу територію.

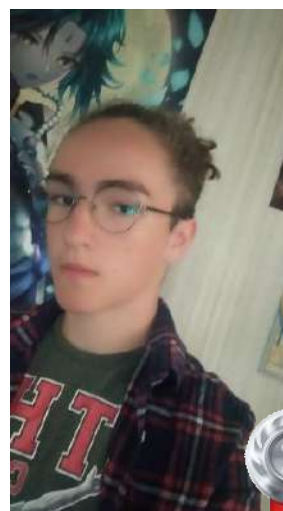
Хто займається захистом прав людини? Чи не Міжнародні організації? Чому порушення, агресія, злочини, крадіжки вчиняються за лічені секунди, а їх розслідування, розшук та покарання винних займає місяці, а то й роки? Зрозуміло, що це – війна, а вона поза правилами. Та хто дав право дорослим, здавалося б, свідомим людям позбавляти життя? У чому винні

немовлята, діти? Які вони вчинили прогріхи?

Сучасні проблеми вимагають сучасних рішень. На сьогодні влада, громада, батьки дбають та піклуються про те, щоб родини, особливо з дітьми, покидали небезпечні території та переїздили поділі від кордону з росією вглиб країни, або ж за кордон. Я хочу жити вдома! Хочу грати зі своїми друзями на вулиці, хочу відпочивати та ходити на річку, я врешті-решт хочу навчатися у своїй рідній школі... І що? Як бути? Що робити?

Жорстока, несправедлива, підла війна. Війна поза всіма правилами. І тому зараз захист права на життя в умовах війни – це точно не про сьогодні і точно не про завтра...

Страшно жити, коли порушено добросусідські відносини, мрію мати право на життя у мирній країні. Для цього все можливе й неможливе роблять наші Захисники. Вірю в їхню силу та міць! Ми всі маємо право жити у мирній, відбудованій, європейській Україні!

ШНИР ДІНІС

---

*учень Доброводівського ліцею
імені Миколи Руденка, Уманський район,
Черкаська обл.*

Війна – подія, котра перевернула з ніг на голову життя мільйонів людей. Вона знищує, приносить біль, сум, сльози, горе, змінює та переформовує. Коли опиняєшся перед її обличчям, то починаєш по-справжньому цінувати життя.

24 лютого 2022 року розпочалось повномасштабне вторгнення росії в Україну. Життя українців змінилося. Як писав Василь Стус:

*Моя Україна забула сміятись.
Вона гомонить.
Моя Україна не вищухла
Од прагнення жити.
Моя Україна не знає
Веселих світань.
Моя Україна палає
У мить догорань...*

Саме через початок цієї війни тисячі українських дітей та підлітків були вимушені подорослішати занадто швидко. Та, на жаль, багато дітей не подорослішають уже ніколи.

Смерть – ось що несе з собою війна. Коли опиняєшся перед її обличчям, то починаєш по-справжньому цінувати життя.

І про це люди знають, та все ще знаходять виправдання для звірств, які коять рашисти, і саме тому ми й маємо боротися. Це і є відстоювання нашого права на життя, бо ми маємо право на щасливе дитинство, на веселу юність, та чи зможемо їх побачити в країні з війною?

Ні, вони усе відбирають, забирають те, на чому будується сама суть людини. То чи є у нас шанс йти далі? Так, ми маємо шанс на шлях далі і ми йдемо ним, і це дає нам можливість не стати на коліна. І ми підіймаємось, знаходимо сили відокремитись од них. Але чи зможемо ми зробити це, поки зациклюємося на культурі, яку нам нав'язали. Та поки не очистимо наші думки, не станемо по-справжньому вільними. А як же жити без волі та спокою? Чи не ми постійно скандуємо про те, що ми вільні?

То чому не можна стати вільними й думкою? Чому думки бажання та захоплення так прикуті до наших ворогів? Ми живемо під час війни та скандуємо про волю, висловлюємо бажання жити, працювати, відпочивати у мирній рідній Україні. Але продовжуємо слухати русняву музику, читати написані ними твори, переглядати фільми та серіали, зняті ними. То чому ми це робимо?

І відповідь на це запитання така ж проста, як і саме запитання. Ми звикли, що нас вважали одним цілим, звикли, що ми залежні одне від одного. І саме через ці події мусимо стати по-справжньому вільними. Та тільки після цього зможемо твердити, що маємо право на життя.

Але це не все, що я хотів би сказати. Адже не лише ми несемо на собі гріхи несправжньої волі. Тому що саме кацапи почали цю війну, і саме вони понесуть відповідальність за все скоєне ними зло. Адже таких звірств, вбивств, знищень, які вони принесли в Україну, не можна пробачити: «Інколи вистачає миті, щоб забути життя, а іноді не вистачає життя, щоб забути мить» – Джим Морісон.

Щодня гинуть та страждають люди. Ворог найбільше обстрілює країну саме вночі, щоб у людей залишилось менше шансів вижити.

Відібрали в нас все: квітучі міста, багаті села, рідних, друзів та головне – наше дитинство. Більшість українських дітей його вже втратили, та не лише дитинство в них забрали...

28 квітня 2023 року, світанок. Спить натомлене місто...та раптом ворожа ракета влучає в житловий будинок. 23 загиблих, з них – 6 дітей. За що? І тут парадокс: право на життя є, а життя немає!?

Яке вони мають право розпоряджатись життям інших? І навіть якщо мою думку хтось засудить, я її не зміню, я ненавиджу росіян і хочу, щоб вони пережили усе те, через що примусили пройти нас.

Але українці – стійка нація: військові, лікарі, волонтери намагаються рятувати людські життя.

Ми маємо право на життя, на свободу слова та дій. Адже ми не бажаємо бути рабами в цих виродків, і ніколи не будемо. Ми – Українці, ми вільна нація, яка відстоюватиме свою свободу до останнього подиху та берегтиме своє майбутнє ціною життя. І саме тому ми вільні, бо ми – живі!

Я люблю свою країну, її людей, обожною природу рідного краю, милуюсь запахами бузку, акацій, лип, скошених трав... Я молю Бога, щоб вберіг Україну, здіймаю руки в молитві у піднебесся, закликаю усі надприродні сили стати на захист найчарівнішої, найміцнішої, наймужнішої країни у світі. Слава Україні, її мужньому народові, який відстоює ПРАВО на життя.

Я не хочу, щоб віяв вітер з рашистської сторони, я сумую, коли сонце повертає в той бік, я закликаю небо і хмари, щоб жодна краплина не зросила й одного міліметра проклятої території, бо то ж не земля і не країна! Просто – територія.

Малюнки

*Алізаде Рустам Емін огли,
учень комунального закладу «Спеціальна
школа «Гармонія», Дніпропетровська обл.*

*Артемова Ірина,
учениця Житомирського ліцею № 12
імені С. Ковальчука*

Бойкова Варвара,
учениця комунального закладу
«Недригайлівська публічна бібліотека»,
Сумська обл.

Брик Святослав,
учень комунального багатoproфільного закладу
позашкільної освіти «Мистецька школа»,
Конотопський район, Сумська обл.

***Вихрова Анастасія,**
учениця Центру дитячої та юнацької
творчості Краснопільської селищної ради,
Сумська обл.*

***Ворожбитюк Анастасія,**
учениця загальноосвітньої середньої
школи I–III ступенів,
Дністровський район, Чернівецька обл.*

*Галуцак Леся,
учениця Хмельницької школи мистецтв «Озерна»,
дистанційної школи «Атмосферна школа», м. Київ*

*Галуцак Леся,
учениця Хмельницької школи мистецтв «Озерна»,
дистанційної школи «Атмосферна школа», м. Київ*

*Гальчинська Вікторія,
учениця Єрківського комунального закладу
позашкільної освіти
«Будинок дитячої та юнацької творчості»,
Звенигородський район, Черкаська обл.*

*Гетьманенко Анастасія,
учениця Краматорської загальноосвітньої
школа I–III ступенів № 24, Донецька обл.*

*Гнепа Домніка,
учениця Міжгірського ліцею № 2
імені Августина Волошина,
Хустський район, Закарпатська обл.*

*Грубеляс Лія,
учениця Новоушицького будинку
дитячої творчості, Хмельницька обл.*

*Гужва Анна,
учениця Перещепинської школи
мистецтв, Дніпропетровська обл.*

*Демчик Богдана,
учениця Опорного закладу освіти
“Грицівський ліцей”, Грицівської селищної
ради, Шепетівський район, Хмельницька обл.*

*Дьоркіна Владислава,
учениця Вапнярського ліцею № 1,
Вінницька обл.*

*Євпак Олександра,
учениця Ярунського ліцею, Звягельський район,
Житомирська обл.*

*Засенко Маріанна,
учениця Золотоніського міського будинку
дитячої та юнацької творчості,
Черкаська обл.*

*Злобинець Катерина,
учениця ліцею № 21 “Надворсклянський”,
м. Полтава*

Карпалюк Катерина,
учениця Харківської загальноосвітньої
школи I-III ступеня № 126

Лаврухіна Мирослава,
Костянтинівської школи мистецтв,
Краматорський район, Донецька обл.

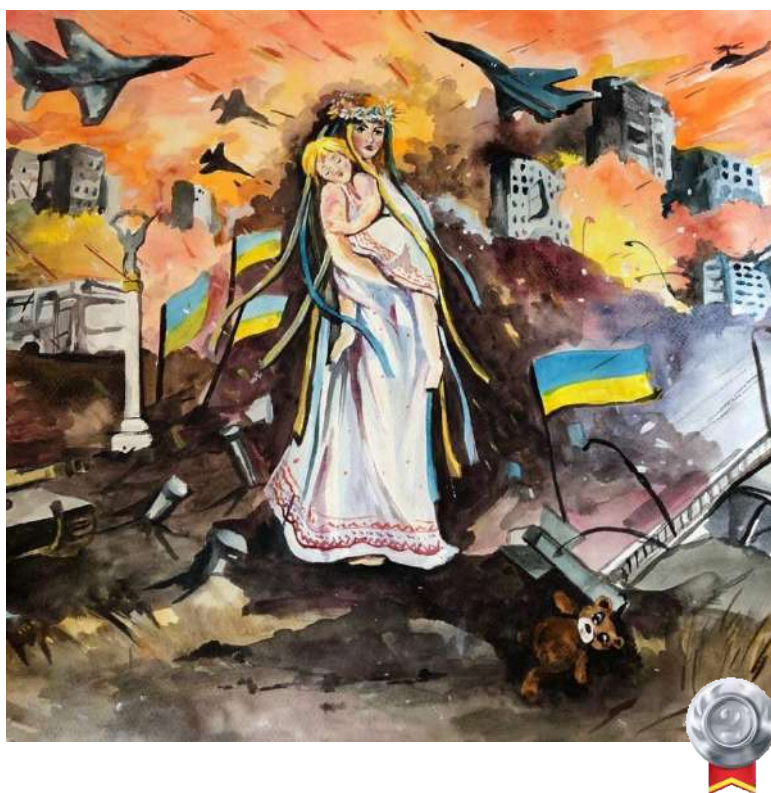

*Крулько Анна,
учениця Ужгородського ліцею “Лідер”,
Закарпатська обл.*

*Лебедєва Анна,
учениця Зіньківського опорного ліцею № 1,
Полтавський район, Полтавська обл.*

*Лобода Анастасія,
учениця комунального закладу
“Дитяча школа мистецтв”
Покровської міської ради,
Дніпропетровська обл.*

*Мазуркевич Руслана,
учениця Слобідно-Рихтівського ліцею
Жванецької територіальної громади,
Кам'янець-Подільський район,
Хмельницька обл.*

*Машкова Вероніка,
учениця Перещепинської школи мистецтв,
Дніпропетровська обл.*

*Мельник Уляна,
учениця Квасилівського ліцею,
Рівненський район, Рівненська обл.*

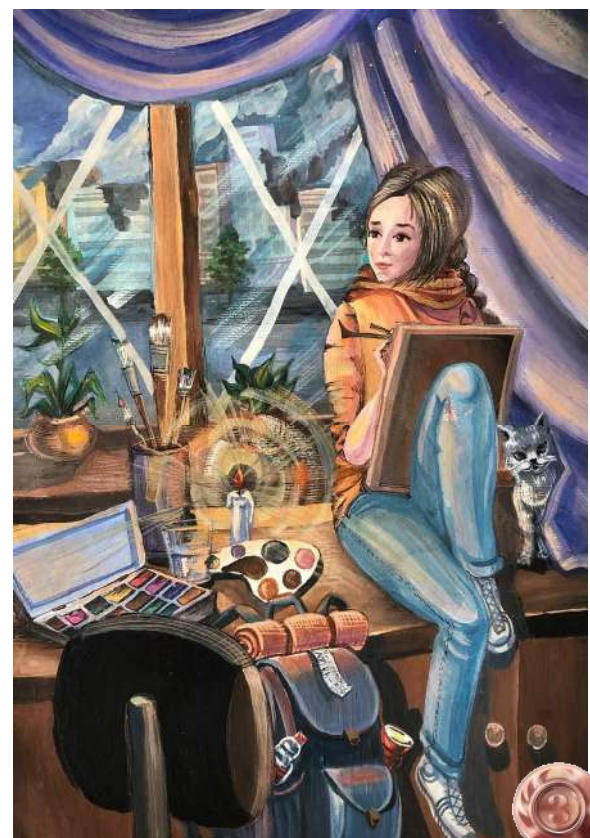
Мовчан Поліна,
учениця комунального
багатопрофільного закладу позашкільної
освіти “Мистецька школа”,
Конотопський район, Сумська обл.

Морозов Богдан,
учень комунального закладу
“Солоницівський ліцей № 2”,
Дергачівський район, Харківська обл.

***Музичка Марія,**
учениця Редахівської школи мистецтв
ім. митрополита А. Шептицького,
Редахівський район, Львівська обл.*

***Назаренко Альона,**
учениця Конопської дитячої
художньої школи, Сумська обл.*

*Нечипоренко Карина,
учениця комунального закладу
“Дитяча школа мистецтв”,
Нікопольський район, Дніпропетровська обл.*

*Новакова Діана,
учениця Теплицького ліцею
з початковою школою та гімназією,
Болградський район, Одеська обл.*

***Овдієнко Вікторія,**
студентка Ніжинського фахового коледжу
Національного університету біоресурсів
і природокористування України, Чернігівська обл.*

***Онисько Назар,**
учень Бірківської загальноосвітньої середньої школи
I-II ступенів імені Тараса Шевченка,
Яворівський район, Львівська обл.*

*Половинко Анна,
учениця Первомайської школи мистецтв,
Миколаївська обл.*

*Проскурін Богдан,
учень Гребінківського ліцею,
Білоцерківський район, Київська обл.*

*Рафальська Діана,
учениця Ониськівської гімназії,
Одеський район, Одеська обл.*

*Василєва Сніжана,
учениця Радехівської школи мистецтв
імені митрополита А. Шептицького,
Червоноградський район, Львівська обл.*

*Спольська Ірина,
учениця Чортківської гімназії
імені М. Шашкевича, Тернопільська обл.*

*Стицюк Дар'я,
учениця Маньківського закладу
загальної середньої освіти I–III ступенів
№ 1, Уманський район, Черкаська обл.*

*Стройло Дарина,
студентка Житомирського базового
фармацевтичного фахового коледжу*

*Ступко Карина,
учениця Центру творчості дітей
та учнівської молоді,
м. Марганець, Дніпропетровська обл.*

Сухова Поліна,
учениця зразкового гуртка декоративного розпису та малювання
«Дивосвіт» Палацу творчості дітей та юнацтва,
м. Дніпро

Терешко Денис,
учень Бірківського закладу загальної середньої освіти
I–III ступенів імені Тараса Шевченка
Івано-Франківської селищної ради

Усенко Наталія,
учениця комунального закладу позашкільної освіти
«Центр дитячої та юнацької творчості»,
Дніпровський район, Дніпропетровська обл.

Фрейберчук Дмитро,
учень Київської загальноосвітньої
середньої школи № 60 «Росток»

*Шуцький Артем,
учень Заболотцівського
ліцею I-III ступенів,
Володимирський район, Волинська обл.*

*Янжула Данійл,
учень Нікопольського ліцею № 3,
Дніпропетровська обл.*

КОНКУРСНИЙ КОМІТЕТ:

Голова журі:

- Андрющенко Віктор Петрович* – ректор Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, член-кореспондент НАН України, академік НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України, доктор філософських наук, професор.

Заступник голови журі:

- Драпушко Ростислав Григорович* – проректор з науково-педагогічної роботи Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, кандидат філософських наук, доцент кафедри соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики, заслужений працівник соціальної сфери України.

Члени журі:

- Бакка Тамара Володимирівна* – доцент кафедри методології та методики суспільних дисциплін історичного факультету Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, кандидат педагогічних наук;
- Богомаз Оксана Юріївна* – доктор філософії в галузі педагогіки, викладач кафедри методології та методики суспільних дисциплін історичного факультету Українського державного університету імені Михайла Драгоманова;
- Візер Світлана Олександрівна* – в. о. завідувача кафедри історії та етнології України історичного факультету Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, кандидат історичних наук, доцент;
- Горінов Павло Валерійович* – директор Навчально-наукового інституту права та політології, доцент кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, кандидат юридичних наук, заслужений працівник соціальної сфери України;
- Галак Інна Петрівна* – доцент кафедри української літератури факультету української філології та літературної творчості імені Андрія Малишка Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, кандидат філологічних наук;
- Гурова Інна Володимирівна* – доцент кафедри філософської антропології, філософії культури та культурології Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, кандидат історичних наук;
- Деркачова Наталія Олександрівна* – заступник директора по роботі зі студентами Навчально-наукового інституту права та політології, старший викладач кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін Українського державного університету імені Михайла Драгоманова;
- Заїнчківська Ірина Петрівна* – доцент кафедри соціології та публічних комунікацій Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, кандидат філософських наук;
- Льюк Олег Євгенович* – начальник відділу з питань Держмистецтв управління формування державної політики у сфері мистецтв, мистецької освіти та креативних індустрій Міністерства культури та інформаційної політики України;

- Карнаух Анна Анатоліївна* – заступник директора з наукової роботи та міжнародного співробітництва Навчально-наукового інституту права та політології Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, доцент кафедри політичних наук, кандидат політичних наук;
- Кончаковська Валентина Василівна* – доцент кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін Навчально-наукового інституту права та політології Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, кандидат юридичних наук;
- Левінська Зоя Сергіївна* – заступник директора з навчально-виховної роботи, вчитель української мови та літератури Спеціалізованої школи I-III ступенів № 138 Шевченківського району м. Києва з поглибленим вивченням предметів природничого циклу (за згодою);
- Макаренко Леся Леонідівна* – начальник редакційного відділу Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, доктор педагогічних наук, професор;
- Макарова Олена Василівна* – заступник директора з навчально-методичної роботи Навчально-наукового інституту права та політології, доцент кафедри теорії та історії держави і права Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, кандидат юридичних наук;
- Марків Олександра Тимофіївна* – доцент кафедри журналістики факультету української філології та літературної творчості імені Андрія Малишка Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, кандидат педагогічних наук;
- Мелещенко Тетяна Володимирівна* – декан історичного факультету Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, кандидат історичних наук, доцент;
- Міненко Єгор Сергійович* – молодший науковий співробітник НДЦ «Інститут сімейної та молодіжної політики імені Олександра Яременка» Навчально-наукового інституту права та політології Українського державного університету імені Михайла Драгоманова;
- Новіцька Таміла Валентинівна* – керівник Центру гуманітарної та молодіжної політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, кандидат філософських наук, доцент;
- Оружа Лариса Володимирівна* – доцент кафедри позашкільної освіти Навчально-наукового інституту соціології та соціальної політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, кандидат педагогічних наук;
- Рашковська Ілона Владиславівна* – заступник директора з наукової роботи НДЦ «Інститут сімейної та молодіжної політики імені Олександра Яременка» Навчально-наукового інституту права та політології Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, кандидат психологічних наук, доцент;
- Соболевська Світлана Олександрівна* – доцент кафедри філософської антропології, філософії культури та культурології Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, кандидат культурології;
- Сушицька Наталія Валеріївна* – завідувачка кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін Навчально-наукового інституту права та політології Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, кандидат юридичних наук, доцент;
- Топіха Віра Андріївна* – доцент кафедри педагогічної інноватики Навчально-наукового інституту соціології та соціальної політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, кандидат філологічних наук.

Науково-популярне видання

Я МАЮ ПРАВО НА ЖИТТЯ...

КОНКУРСНІ РОБОТИ ЕСЕ • МАЛЮНКИ

За загальною редакцією ГОРІНОВА ПАВЛА ВАЛЕРІЙОВИЧА,
директора Навчально-наукового інституту права та політології, доцента кафедри правознавства та
галузевих юридичних дисциплін Українського державного університету імені Михайла Драгоманова,
кандидата юридичних наук, заслуженого працівника соціальної сфери України

Випусковий редактор – Л. Макаренко
Технічне редагування – Т. Меркулова, Н. Савенкова
Оригінал-макет – В. Мурай, К. Рибалко
Художнє оформлення і обкладинка – О. Гордашевська

Тексти конкурсантів подані в авторській редакції.

Підписано до друку 28 вересня 2023 р.
Формат 60x84/16 Папір офсетний. Гарнітура Таймс. Друк офсетний.
Умовн. друк. аркушів 4,83. Облік видав арк. 13,5.
Наклад 300 прим. Зам № .....
Віддруковано з оригіналів

Надруковано у «Видавництво Людмила»
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 5303 від 02.03.2017
«Видавництво Людмила»
03148, м. Київ, а/с 115
Тел./факс: +380504697485, 0683408332
E-mail: lesya3000@ukr.net

